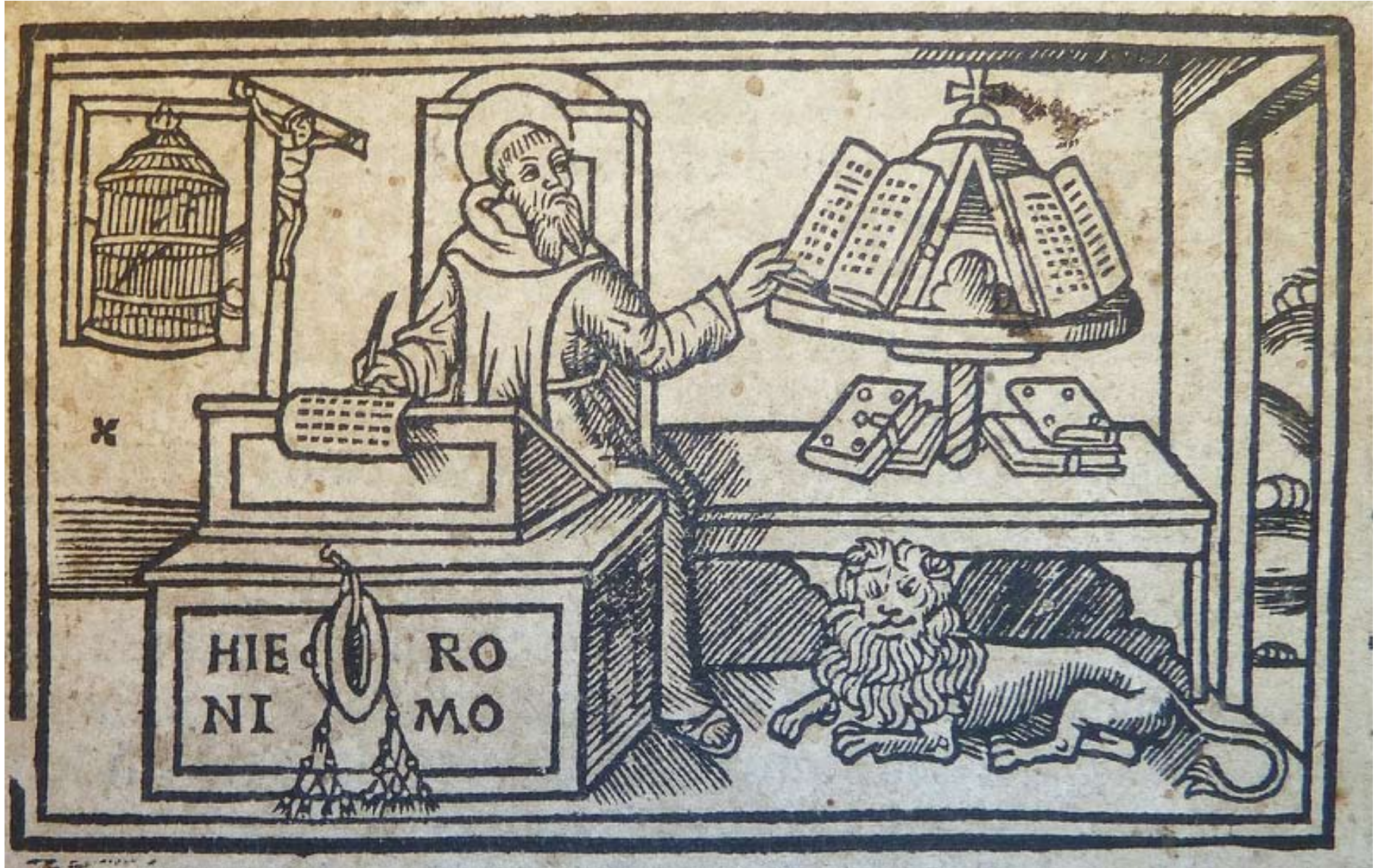

ΓΙΩΡΓΟΣ Δ. ΜΑΤΘΙΟΠΟΥΛΟΣ - ΤΟΜΕΑΣ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗΣ

*Πρώιμη περίοδος
15ος αιώνας*

Η εφεύρεση που άλλαξε τον κόσμο: 1450-1500

Λίγες περιόδους της ιστορίας περιέχουν ένα τόσο δημιουργικό μείγμα κοινωνικής, καλλιτεχνικής και επιστημονικο-τεχνικής ανάτασης όσο η Ευρώπη των μέσων του 15ου αιώνα. Βγαίνοντας από τον λήθαργο της υπερχιλιετούς μεσαιωνικής κοινωνίας, τα βασίλεια και οι ακμάζουσες εμπορικές πόλεις άρχισαν να αναζητούν τη γνώση, να ερευνούν και να ανακαλύπτουν ξεχασμένες πνευματικές κατακτήσεις και νέους κόσμους που διεύρυναν την κλειστή αντίληψη που είχαν για τον κόσμο που τους περιέβαλε. Η συσσώρευση οικονομικών πόρων μέσα από το έντονο εμπόριο με την Ανατολή δημιούργησε μία εύπορη εμπορική τάξη που άρχισε να έχει πολιτικά και πνευματικά ενδιαφέροντα που δεν μπορούσαν πλέον να ελεγχθούν εύκολα από την εξ αίματος αριστοκρατία και τον ανώτερο καθολικό κλήρο. Το εμπόριο και η κεφαλαιοκρατική ανάπτυξη απαιτούσαν γνώσεις και τολμηρό πνεύμα για να αναπτυχθούν που αναπόφευκτα ήρθε σε σύγκρουση με τη στατική, δουλοπαροικιακή οργάνωση που είχε επικρατήσει.

Παράλληλα η ανακάλυψη της Αμερικανικής ηπείρου, η τεχνολογία της πυρίτιδας, η ανάπτυξη της αστρονομίας, της γεωμετρίας και των μαθηματικών υπονόμισαν τον απόλυτο έλεγχο που είχε η θεοκρατική κάστα στις ζωές και τη σκέψη των ανθρώπων. Μαζί τους η καλλιτεχνική ανάταση που ξεκίνησε στην ιταλική χερσόνησο άλλαξε τα δεδομένα στις τέχνες και τη λογοτεχνία και ενεργοποίησε εξελίξεις που γρήγορα πέρασαν τις Άλπεις και έθεσαν σε κίνηση τις κοινωνίες του Βορρά και της Δύσης. Η διάδοση των νέων ιδεών και η διασπορά της γνώσης αναπτύχθηκε και εξαπλώθηκε με εντυπωσιακή ταχύτητα σε όλη την Ευρώπη με μία νέα επαναστατική τεχνολογία: το έντυπο βιβλίο.

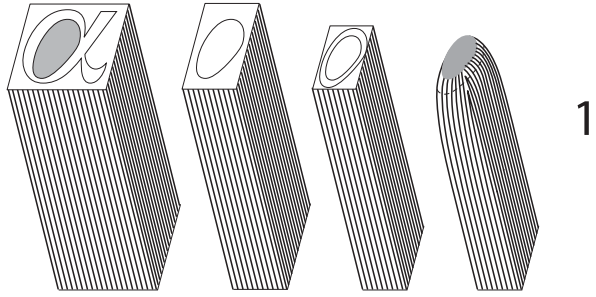
Ο Γουτεμβέργιος και τα αρχέτυπα βιβλία

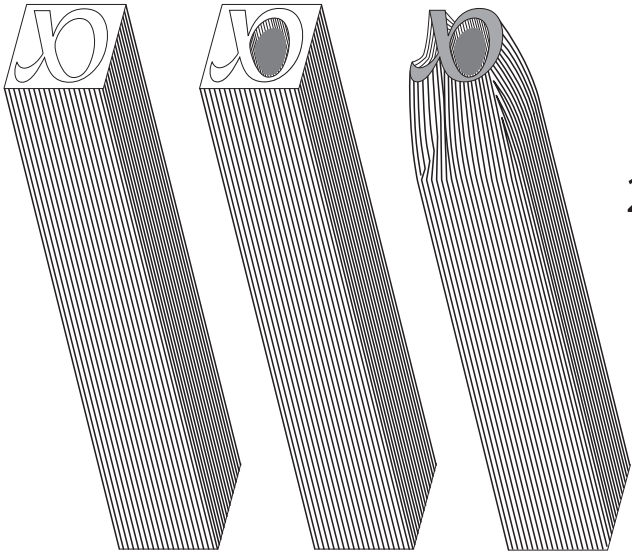
Η ιδέα του Γουτεμβέργιου (περ. 1394/99 - 1468) για την κατασκευή κινητών μεταλλικών στοιχείων και έντυπων βιβλίων σε πολλαπλά αντίτυπα υπήρξε επαναστατική γιατί σε σύντομο χρονικό διάστημα από την υλοποίησή της διαδόθηκε σε όλα τα ευρωπαϊκά αστικά κέντρα και εδραιώθηκε ως μία πανευρωπαϊκή βιομηχανία. Γεννήθηκε στο Στρασβούργο και ολοκληρώθηκε τη Μαγεντία, δύο εμπορικές πόλεις του άνω Ρήνου, και παρότι στην αρχή σκόπευε μόνο στην εμπορική εκμετάλλευση των εκκλησιαστικών κειμένων, γρήγορα, όταν η νέα τέχνη έφτασε στην αναγεννησιακή Ιταλία, η θεματολογία διευρύνθηκε στα κείμενα της αρχαίας ελληνορωμαϊκής παιδείας, της λογοτεχνίας, των τεχνών και των επιστημών. Η πρόσβαση στη γνώση που απέκτησαν έτσι ευρέα στρώματα της κοινωνίας άνοιξε το δρόμο στην ανάπτυξη και η τυπογραφία, υπό αυτή την έννοια, υπήρξε η μαμή της της σύγχρονης Ευρώπης.

Η Βίβλος του Γουτεμβέργιου (1450-55) αποτελεί φυσικά ορόσημο γιατί υπήρξε η πρώτη ολοκληρωμένη έντυπη έκδοση. Αυτό το μεγαλοπρεπές και αξεπέραστο καλλιτεχνικά και εκτυπωτικά βιβλίο υπήρξε η κορωνίδα των πειραματισμών και των ανέμων προσπαθειών του εφευρέτη, αλλά τον οδήγησε στην οικονομική καταστροφή γιατί είχε δανειστεί υπέρογκα για να το πραγματοποιήσει. Η έκδοση ολοκληρώθηκε και κυκλοφόρησε από τον δανειστή του, Johann Fust και τον συνεργάτη του Γουτεμβέργιου, Johann Schoeffer, ο οποίος μάλλον σχεδίασε τη γοτθική γραμματοσειρά που χρησιμοποιήθηκε. Ο Schoeffer συνέχισε με επιτυχία ως τυπογράφος-εκδότης έως τις αρχές του 16ου αιώνα.

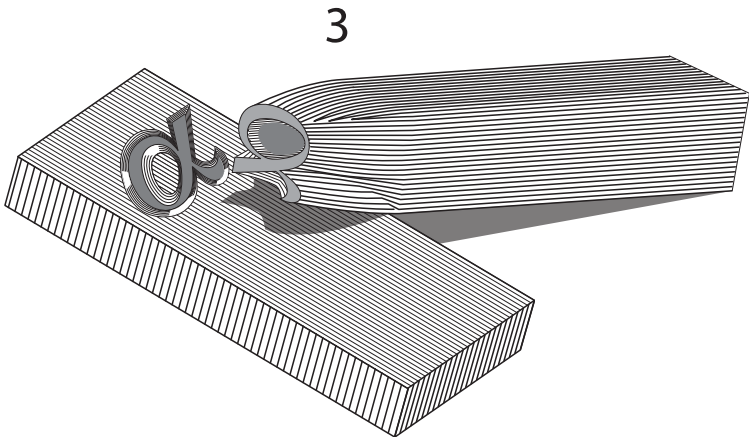

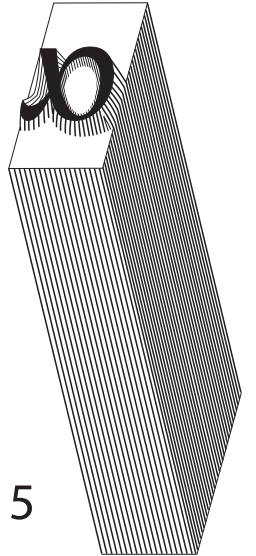
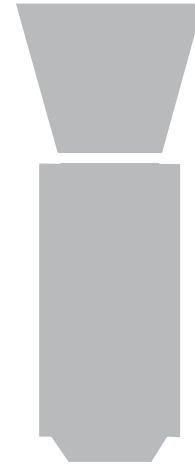
1

2

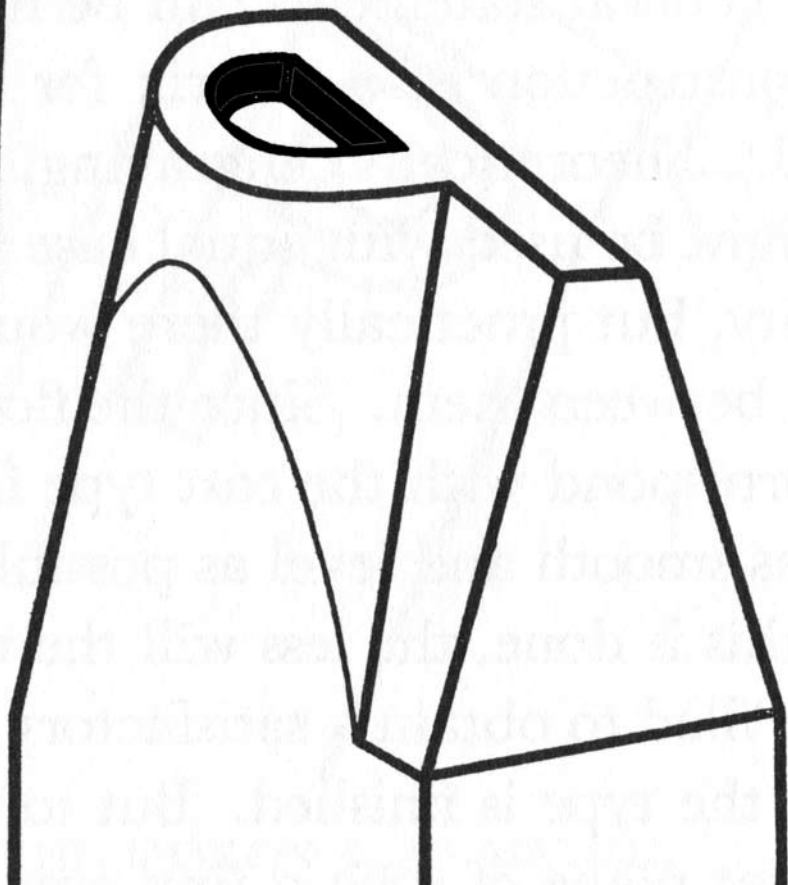
3

5

4

4a

L M N O K

Q R S T U V X

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s

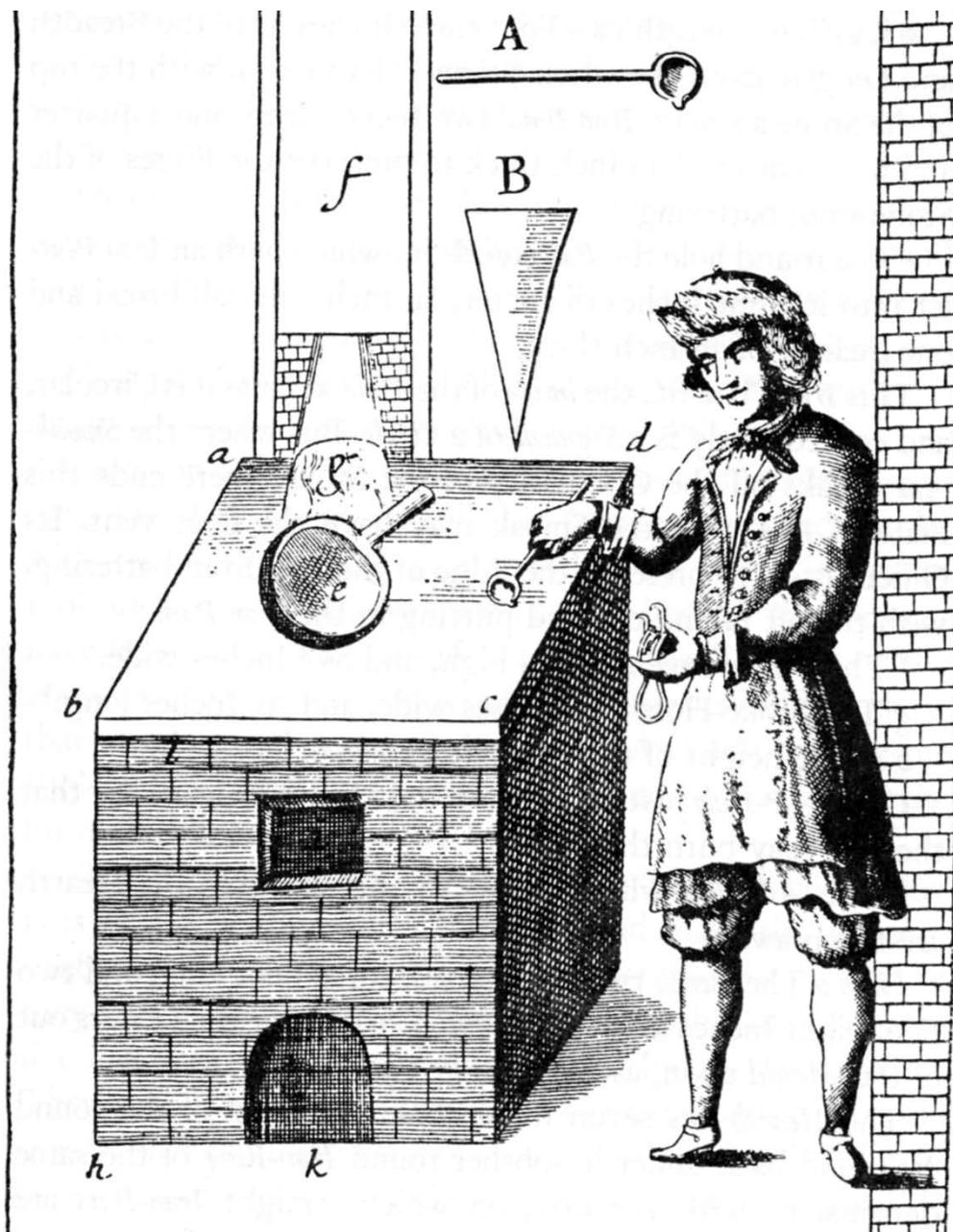
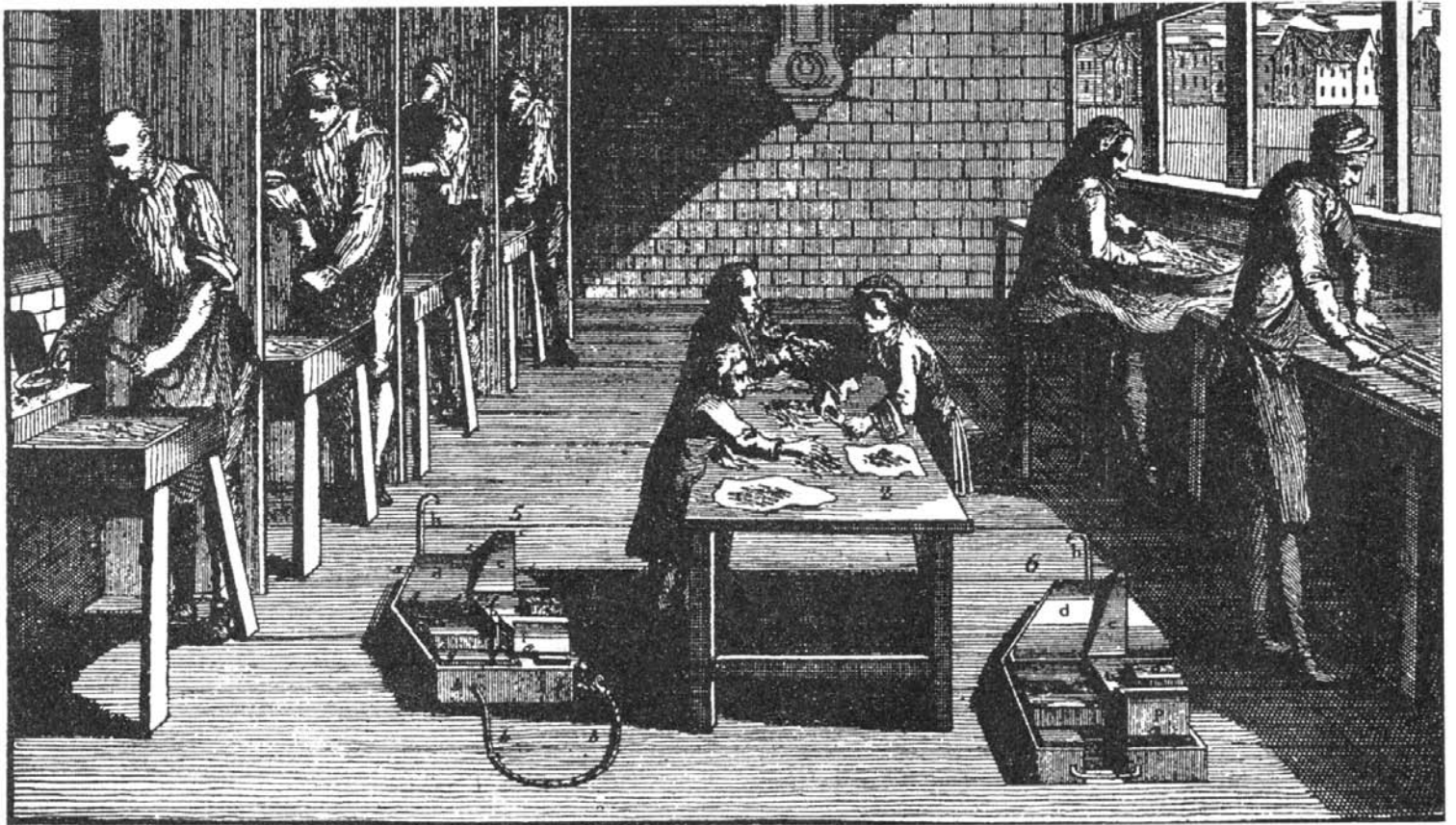

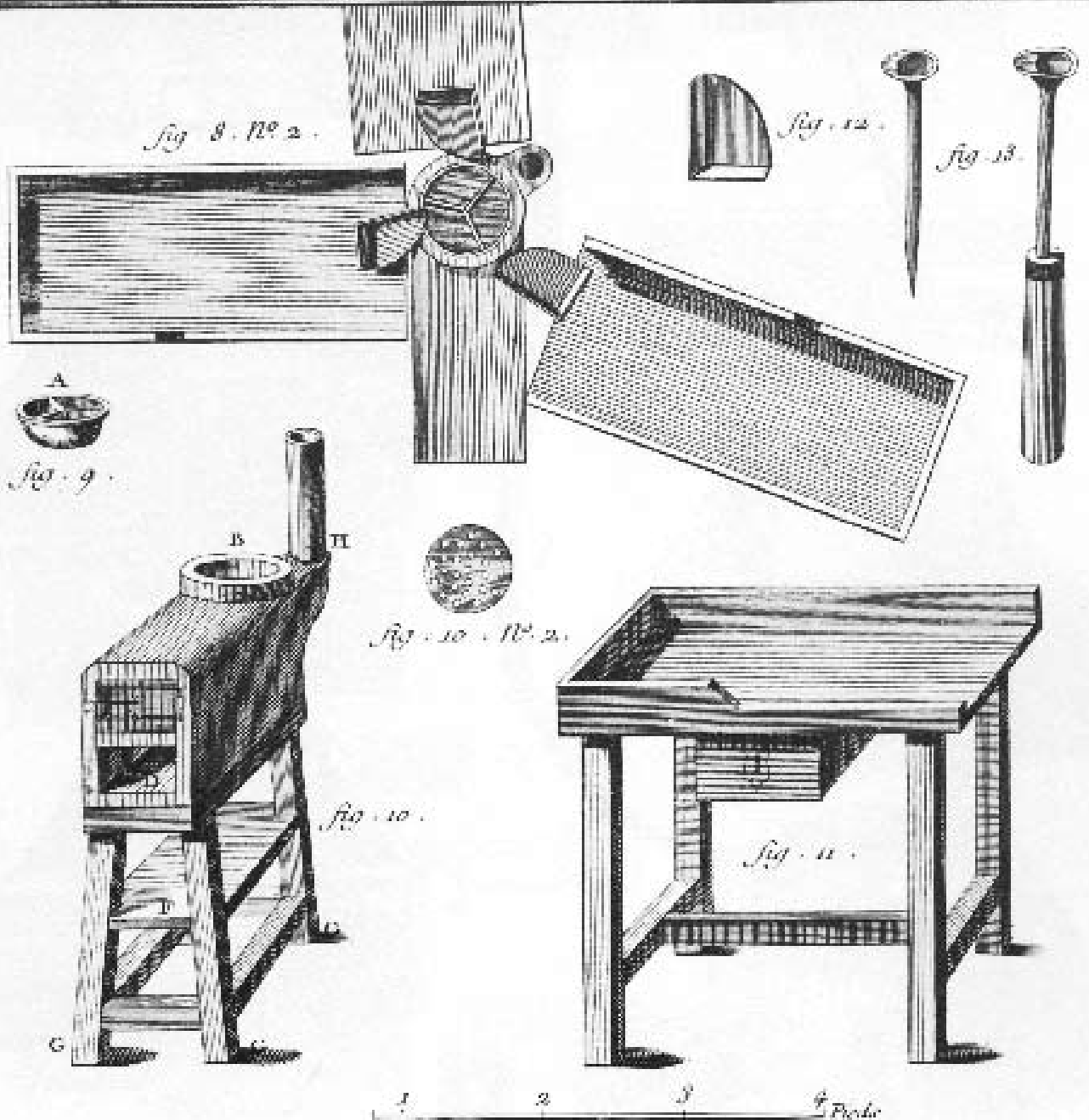

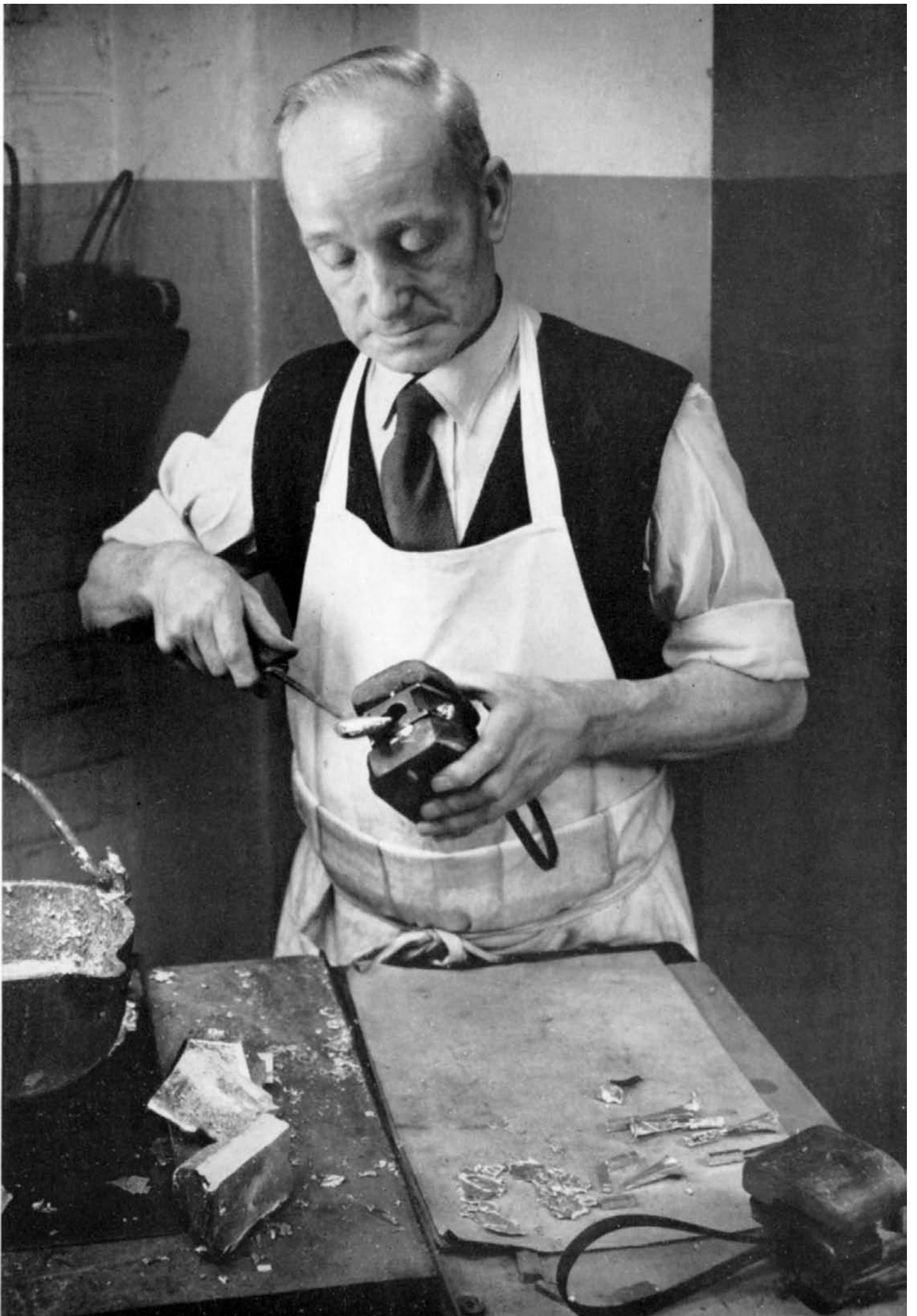

COMPOSITION DU GREC.

Figure.	Nom.	Valeur.	Figure.	Nom.	Valeur.
A α,	Alpha,	a.	N ν,	Nu,	n.
B β β̄,	Beta,	b, v.	Ξ ξ,	Xi,	x, cs, gs.
Γ γ γ̄,	Gamma,	g.	Ο ο,	Omicron,	o bref.
Δ δ,	Delta,	d.	Π π π̄,	Pi,	p.
Ε ε ε̄,	Epsilon,	e.	Ρ ρ,	Rho,	r.
Ζ ζ ζ̄,	Zeta,	z.	Σ σ σ̄,	Sigma,	s.
Θ θ θ̄,	Theta,	th.	Τ τ τ̄,	Tau,	t.
Ι ι ῑ,	Iota,	i.	Υ υ ῡ,	Upsilon,	u bref.
Κ κ κ̄,	Kappa,	k.	Φ φ φ̄,	Phi,	ph.
Λ λ λ̄,	Lambda,	l.	Χ χ χ̄,	Chi,	ch.
Μ μ μ̄,	Mu,	m.	Ψ ψ ψ̄,	Psi,	ps.
Ν ν ν̄,	Nu,	n.	Ω ω ω̄,	Omega,	o long.

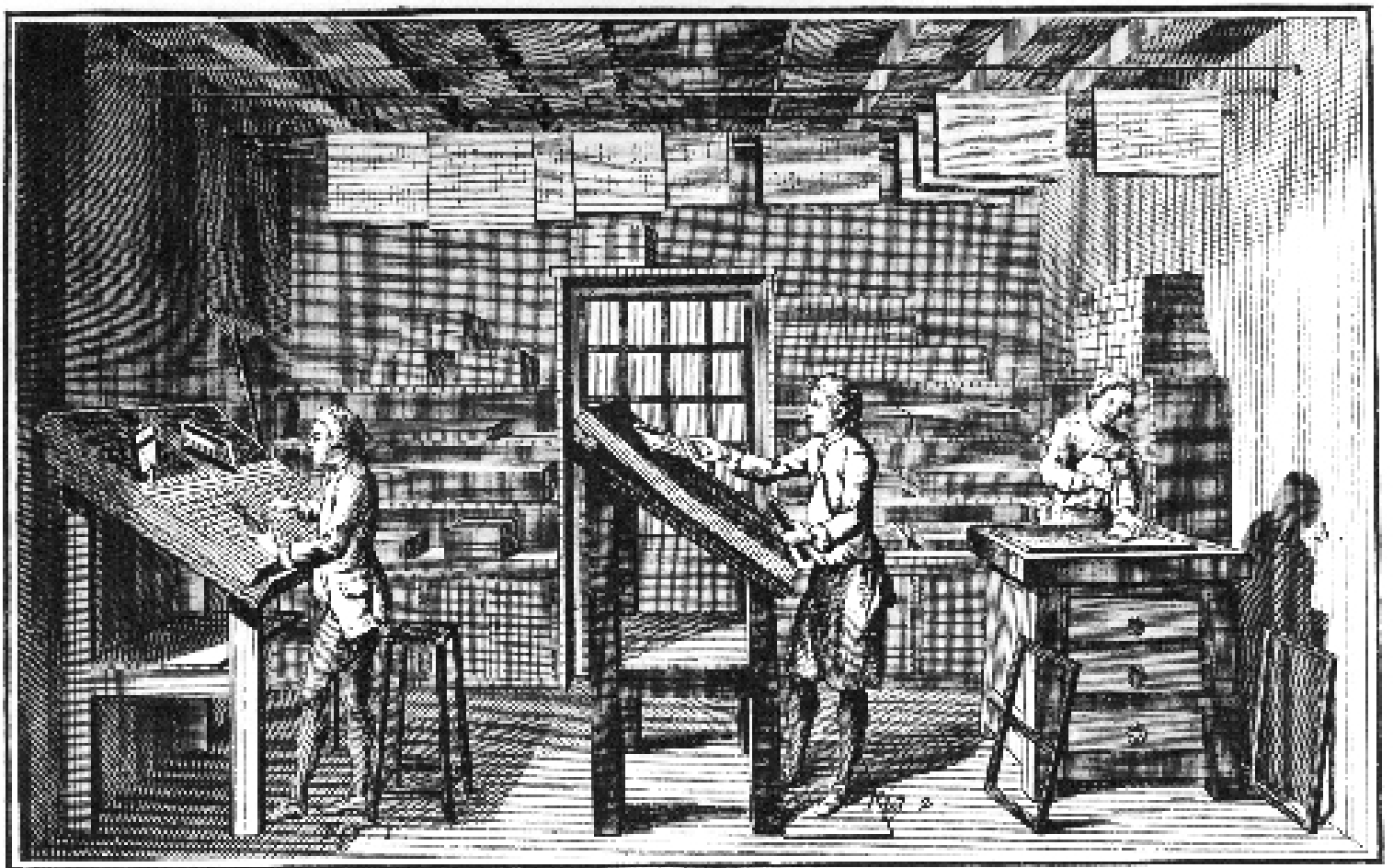

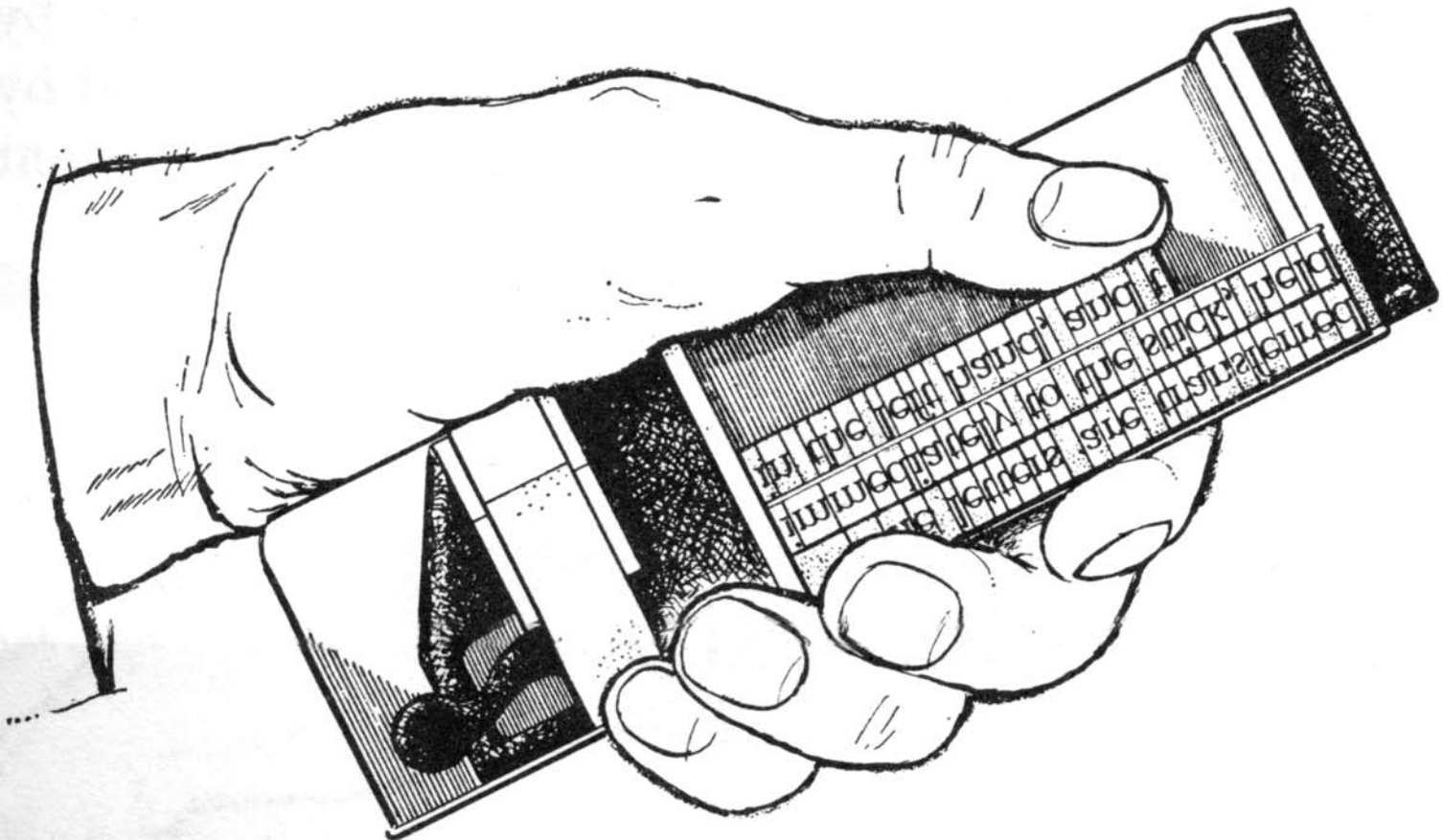
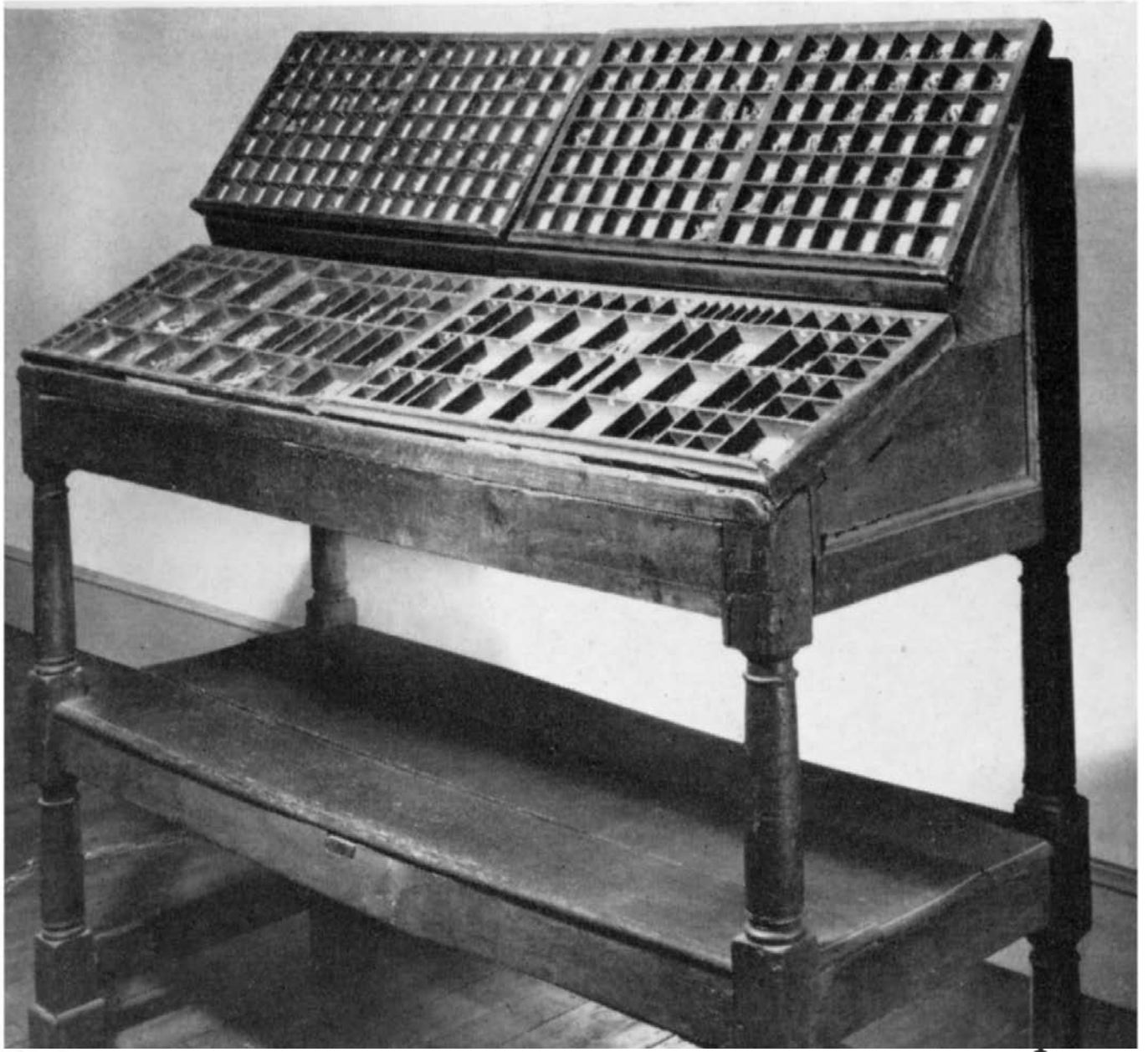

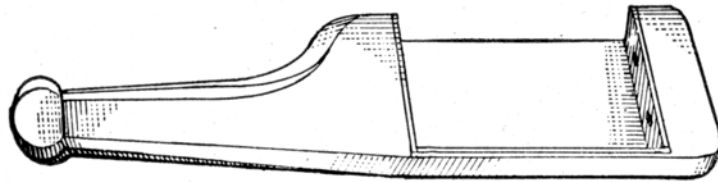

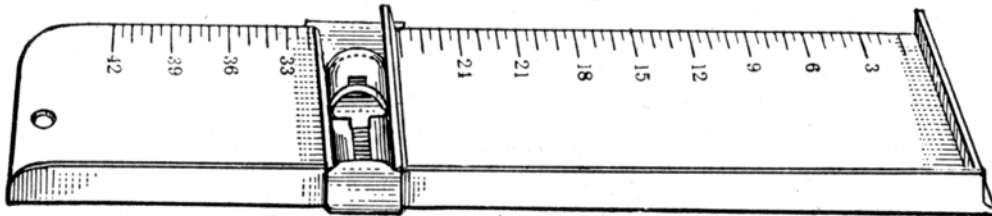

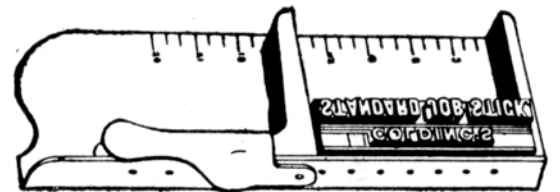
Star.

Rouse.

Yankee.

Standard.

Fig. 1.

A	B	C	D	E	F	G	A	B	C	D	E	F	G
H	I	K	L	M	N	O	H	I	K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T	V	X	P	Q	R	S	T	V	X
â	ë	î	ô	û	Y	Z	ÿ	ÿ	Æ	Æ	ſ	Y	Z
á		í	ó	ú	ſ	ib	ll	?	Œ	œ	+	[]	:
à	è	ì	ò	ù	fl	fl	ll	C	c	W	w	()	?
•	et	J	U	j	fl	fl	fl	ë	í	ü	É	É	•

•	c	é	-	r	1	2	3	4	f	o	7	8
&	b	e	d	e	s	f	f	g	h	9	o	
z	l	m	n	i					fi	fi	k	<small>Quatre cinq</small>
y					o	p	q	ſ	ſ			<small>Quatre cinq</small>
x	v	u	t	<i>Espaces</i>	a	r	+	+				<i>Quatre cinq</i>

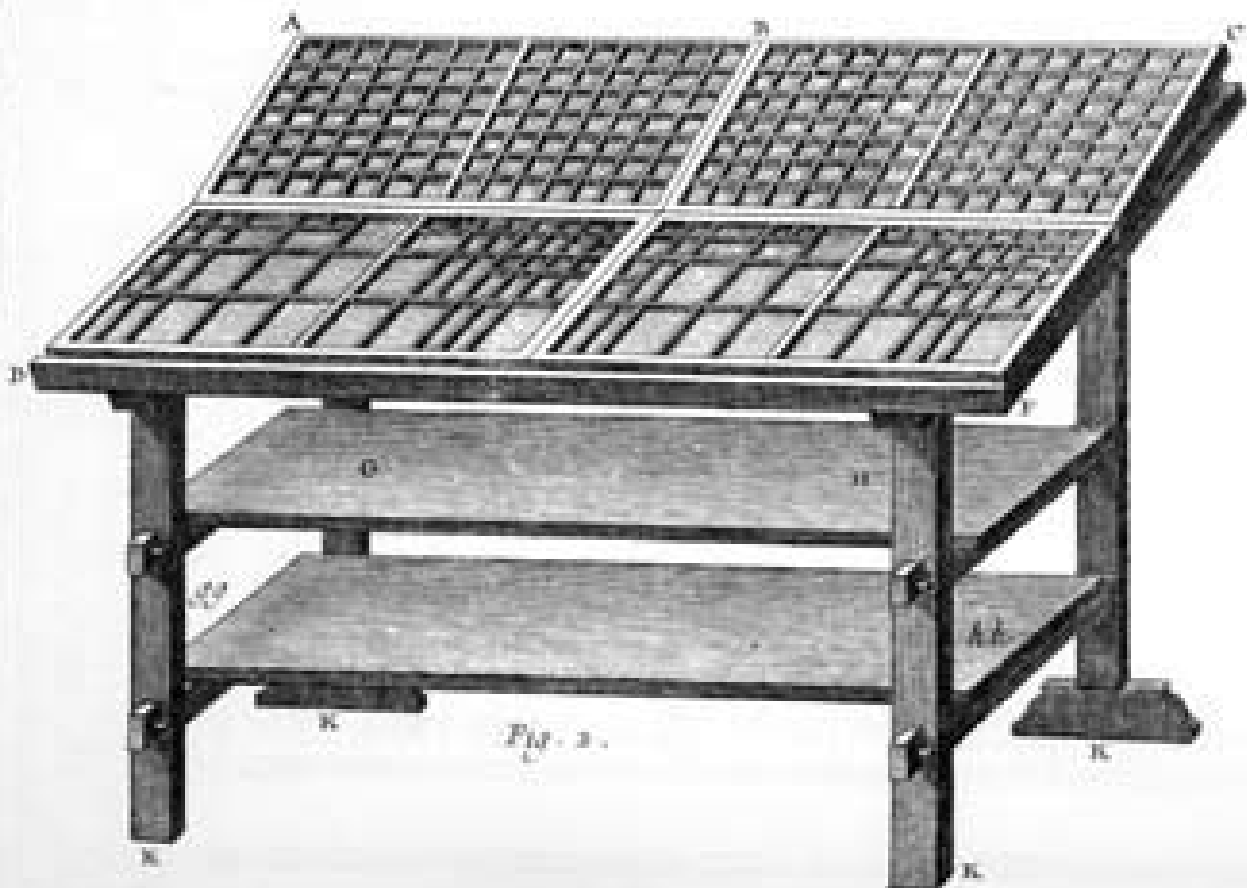
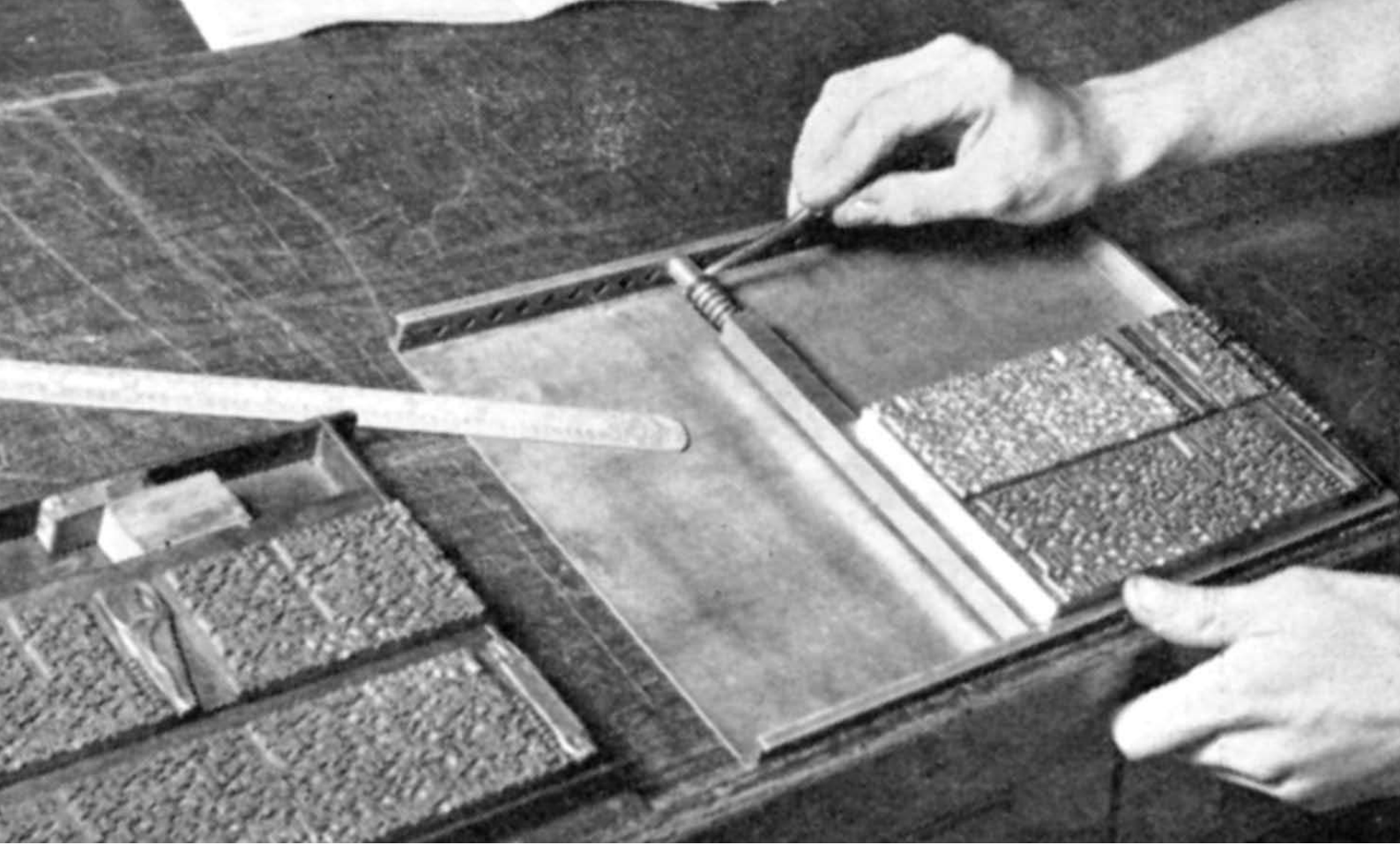
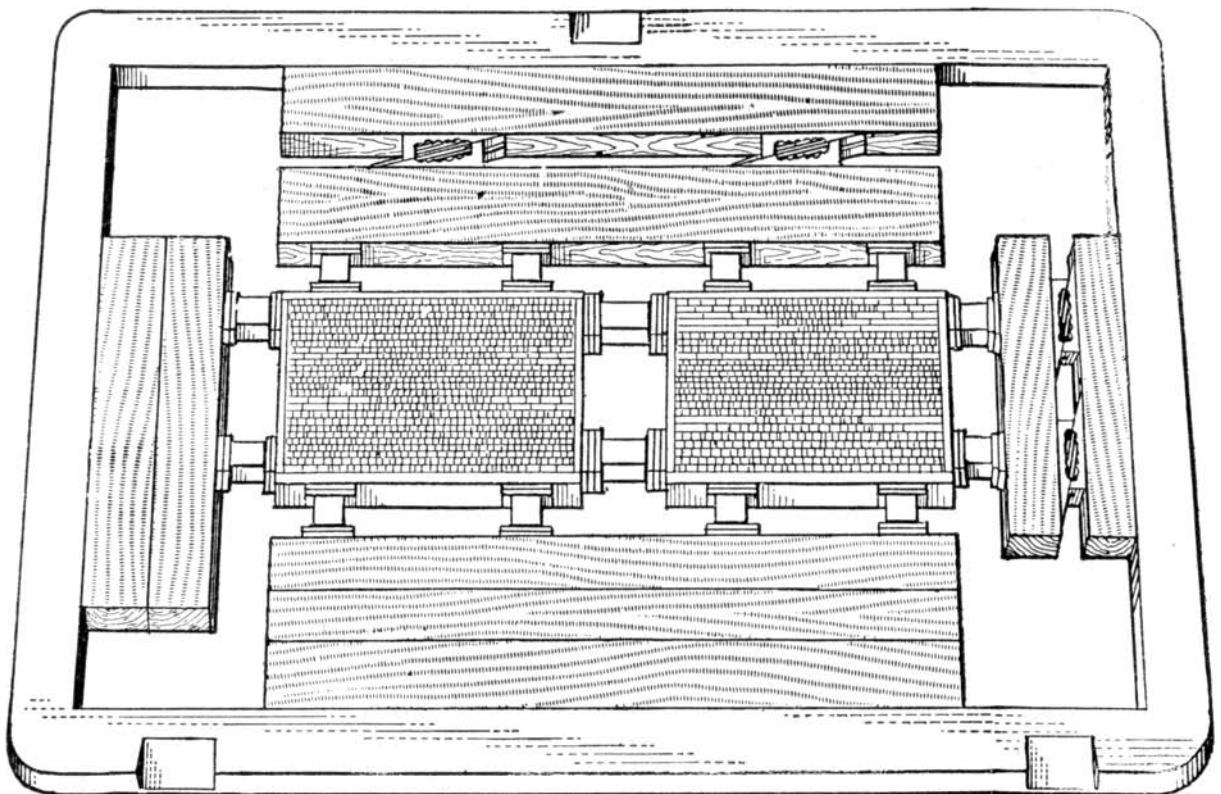
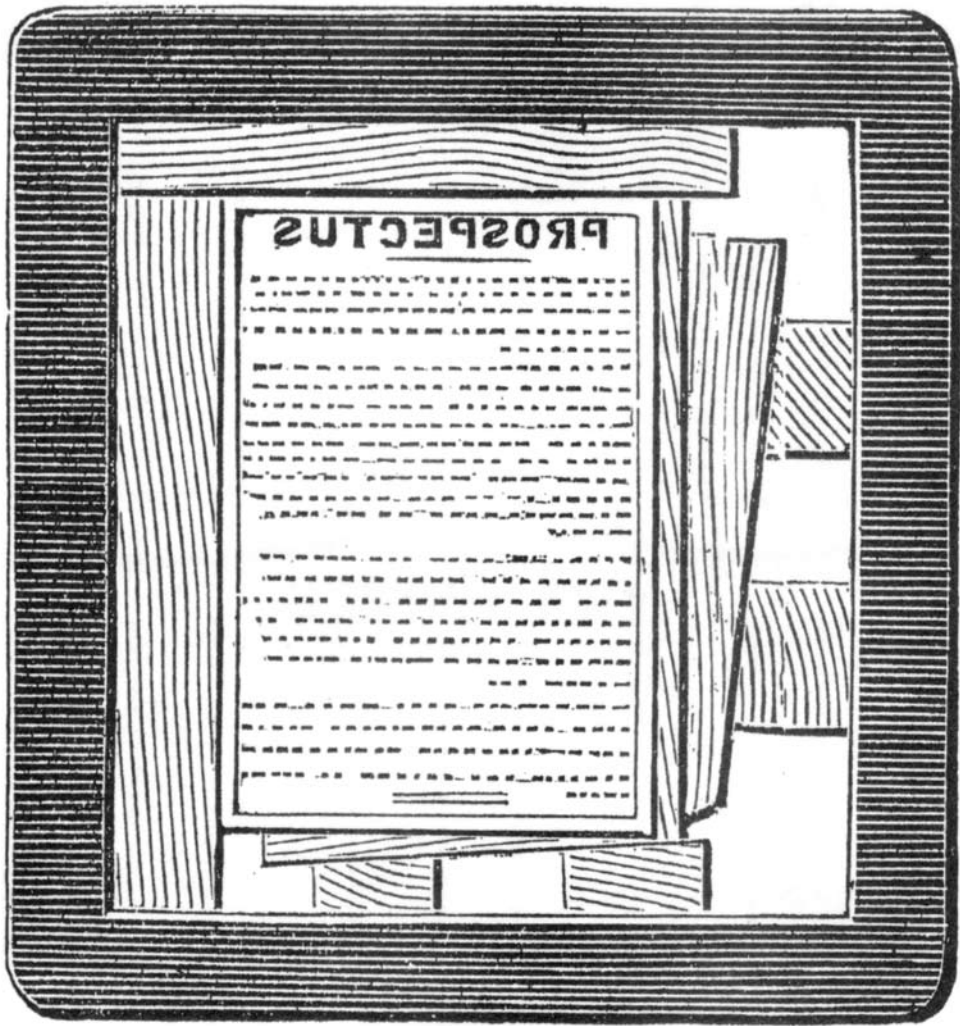
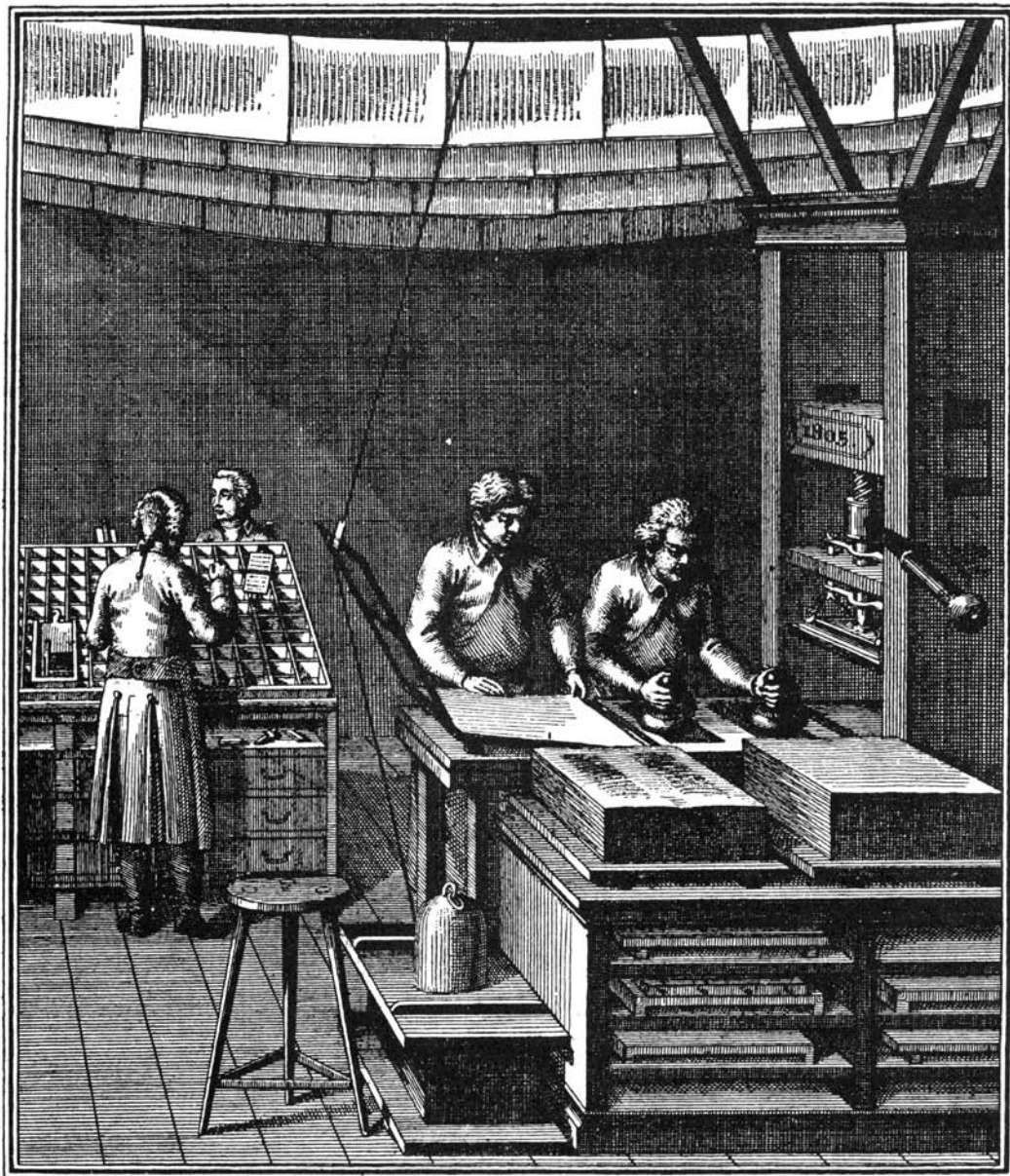
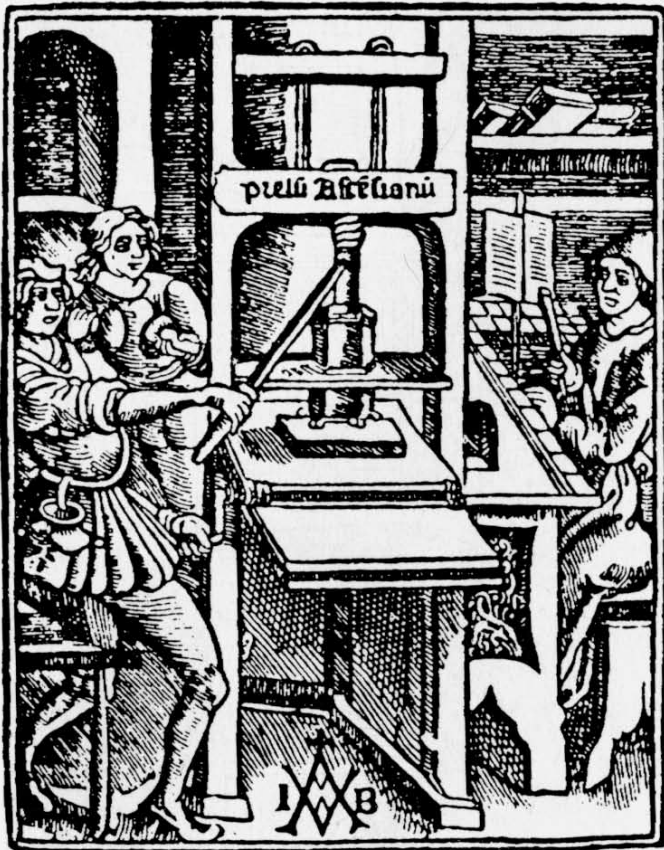

Fig. 2.

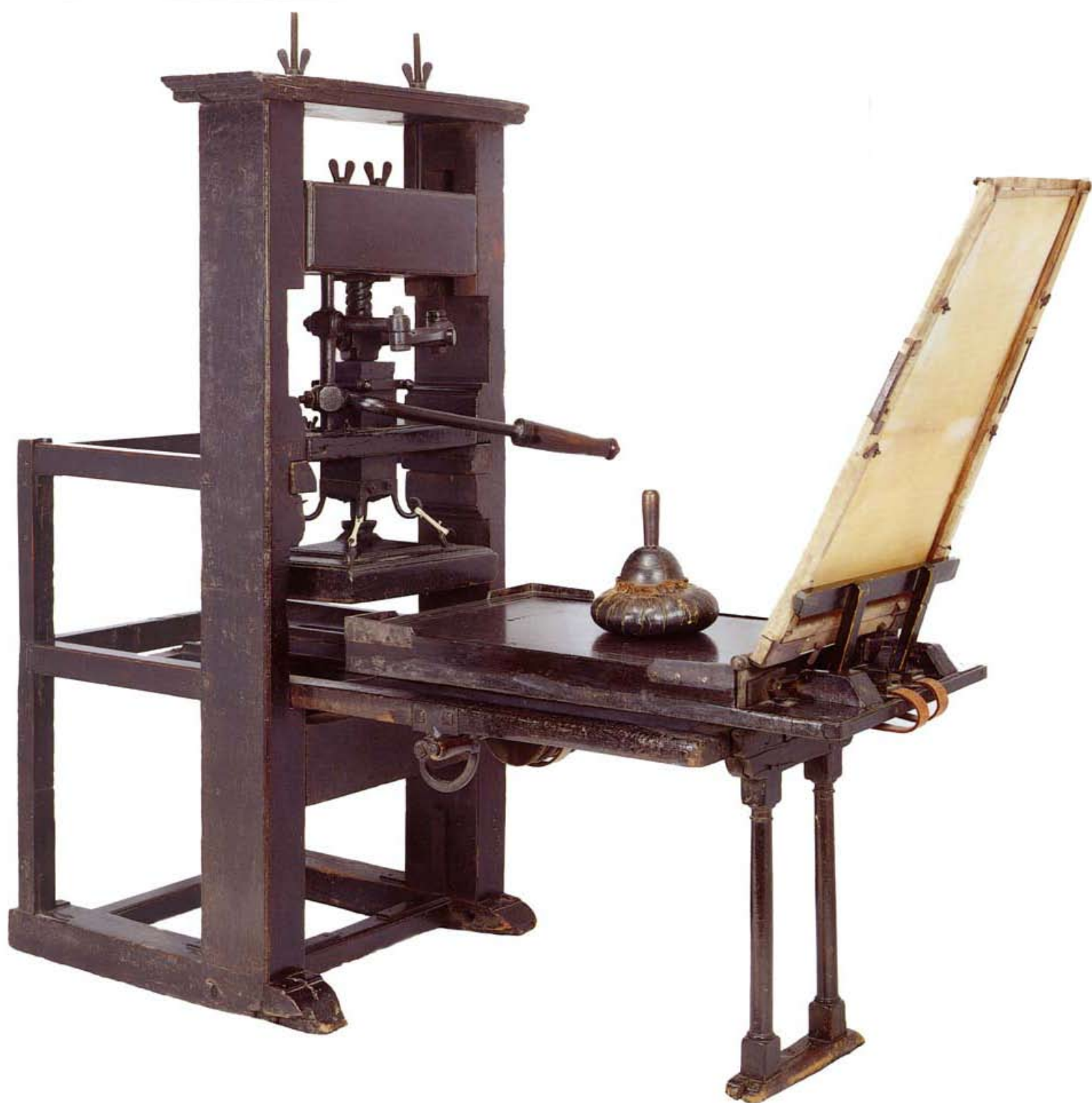

Königsfeldt sc.

PROLOGVS

Incipit epistola sancti ieronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine historie libris-capitulu pmi.

Et ecce ambrosius tua michi munuscula pferens. deulit hic et suauissimas lras. q a principio amicitiar. hic pba...

ingressi aliud terra urbem querebant. Apolloni? siue ille mag? ut vulgus loquitur. siue phis. ut pythagora tra...

Quid loquar de secti hominibus. cu aplos paulus uas electiois. et magister gentiu. qui de consuetudina...

Incipit liber beati qui nos generum

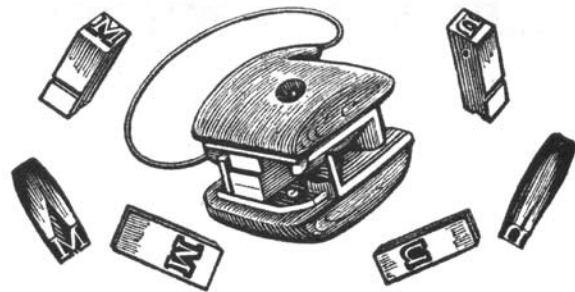
Et principio creauit deus celu diem? et terram. Terra autem erat inanis et uacua...

pellere diu ac uoti. et diuiderent luce ac tenebras. Et uidit de? qd esset tonitru...

Παρότι το έντυπο βιβλίο υπήρξε ένα από τα πρώτα βιομηχανικά προϊόντα απαιτούσε πολλή χειρωνακτική εργασία και έμπειρους τεχνίτες σε κάθε στάδιο της παραγωγής του. Ταυτόχρονα, η άμεση σχέση του κόσμου του βιβλίου με τους διανοούμενους (συγγραφείς, βιβλιοκριτές, αναγνώστες) έφερε και τη σύμπραξη του με τους εικαστικούς καλλιτέχνες. Το έντυπο βιβλίο λοιπόν λειτούργησε ταυτόχρονα ως μέσον γνώσης, που αφύπνησε τη σκέψη στην Ευρώπη και οδήγησε σε κοσμοϊστορικές τεχνολογικές και κοινωνικές ανατροπές, αλλά και ως πεδίο καλλιτεχνικής έκφρασης στο οποίο πολλοί εξέχοντες δημιουργοί κάθε περιόδου άφησαν εξαιρετικά δείγματα της τέχνης τους. Την τέχνη του βιβλίου θα μπορούσε να την αναλύσει κανείς σε έξι διαφορετικά, αλλά και αλληλοεπιδρώντα καλλιτεχνικά πεδία: τα τυπογραφικά στοιχεία, τον σχεδιασμό των σελίδων, την εικονογράφιση, το χαρτί, την εκτύπωση και τη βιβλιοδεσία. Στο τελικό προϊόν, το βιβλίο, μπορούμε να εστιάσουμε στις επιμέρους επιλογές, αλλά είναι η ισορροπημένη σύνθεση όλων που αναδεικνύει το σύνολο και καθιστά την έκδοση πραγματικά εξαιρετική από καλλιτεχνική άποψη.

Όταν ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος εφηύρε την τυπογραφία στα μέσα του 15ου αιώνα, ουσιαστικά επινόησε τη μέθοδο χάραξης ενός χαλύβδινου πατρότυπου για κάθε γράμμα και της χύτευσης από το κάθε ένα, μέσω μίας αντίστοιχης εσώγλυφης χάλκινης μήτρας, πολλών ανεξάρτητων, κινητών τυπογραφικών στοιχείων από μόλυβδο. Τα μολυβένια στοιχεία τοποθετούνταν σε τυπογραφικές κάσες με ειδικά ξύλινα χωρίσματα για κάθε γράμμα. Οι χαρακτήρες μπορούσαν να στοιχειοθετηθούν σε οι αράδες και να τυπωθούν σε πολλά αντίτυπα ενός κειμένου και ύστερα τα ίδια στοιχεία να χρησιμοποιηθούν ξανά σε άλλο βιβλίο. Η διαδικασία αυτή γρήγορα κατέστησε τα έντυπα βιβλία φτηνά για όλο και μεγαλύτερα στρώματα του πληθυσμού, αλλά κάθε έκδοση υψηλών απαιτήσεων απαιτούσε τον προσεκτικό σχεδιασμό των στοιχείων και τη σωστή χύτευσή τους. Η καλλιτεχνική μορφή των έντυπων βιβλίων ακολούθησε στην αρχή την πεπατημένη των χειρόγραφων κωδίκων που αντικατέστησε.

Ο Γουτεμβέργιος ανταγωνιζόταν ένα μακραίωνα είδος επικοινωνίας, τον χειρόγραφο κώδικα, στο οποίο είχε επενδύσει το κύρος και την κυρίαρχη ιδεολογία του το κατεστημένο της εκκλησίας και της αριστοκρατικής τάξης. Η προσπάθειά

1423 Άγιος Χριστόφορος, ξυλογραφία

του, λοιπόν, επικεντρώθηκε να σχεδιάσει και να τυπώσει ένα έντυπο βιβλίο σε πολλά αντίτυπα που θα μπορούσε να κριθεί ως ισάξιο, αν όχι ωραιότερο των καλύτερων κωδίκων της περιόδου. Για αυτόν τον σκοπό το αποτέλεσμα επικοινωνούσε το ζητούμενο κύρος τόσο από το θέμα (Βίβλος) όσο και από την επίσημη γοθτική γραφή σε δίστηλο κείμενο με άνετα περιθώρια σε μεγάλο και επιβλητικό σχήμα. Με άλλα λόγια η οπτική επικοινωνία που επέλεξε ο Γουτεμβέργιος για να ελκύσει το κοινό του ήταν η διατήρηση των αισθητικών χαρακτηριστικών που αποδεχόταν η συντηρητική τάξη της καθολικής ιεραρχίας της οποίας την αποδοχή χρειαζόταν το νέο προϊόν γιατί το ιερατείο αποτελούσε το κύριο αναγνωστικό κοινό. Σχεδιαστικά ο Γουτεμβέργιος προσπάθησε να μιμηθεί τον γοθικό σχεδιασμό της σελιδοποίησης και των γραμμάτων που χρησιμοποιούσαν όλοι οι αντιγραφείς της εποχής του και η περίφημη Βίβλος που τύπωσε το 1455 απέδειξε πέραν πάσης αμφιβολίας την εφάμιλλη καλλιτεχνική ποιότητα ενός χειρόγραφου κώδικα και ενός έντυπου βιβλίου.

Η τέχνη της ξυλογραφίας και η εικονογράφηση των βιβλίων

Η ανάγκη να αναπαράγονται εικόνες σε πολλαπλά αντίτυπα είχε λυθεί μέσω της μεθόδου της ξυλογραφίας και είχε προηγηθεί, κατά μισό αιώνα περίπου, της εμφάνισης του έντυπου βιβλίου και υπήρξε μέρος της εφεύρεσης του Γουτεμβέργιου. Η πρώτη χρονολογημένη ξυλογραφία απεικονίζει τον άγιο Χριστόφορο με τον μικρό Χριστό και φέρει τη χρονολογία 1423. Βέβαια, η τεχνική προϋπήρχε ήδη για κάποια χρόνια στην Ευρώπη, αλλά στην Κίνα και την Ιαπωνία βρισκόταν σε πλήρη άνθηση από τον 8ο αιώνα. Για τα λαϊκά στρώματα που παρέμεναν στην πλειονότητά τους αναλφάβητα η ζήτηση για θρησκευτικές εικόνες υπήρξε μεγάλη και αμείωτη στα μεγάλα χριστιανικά κέντρα της Δύσης (Βατικανό, καθεδρικοί ναοί, μοναστήρια κ.α.) και τις εμποροπανήγυρες. Επιπλέον, πριν την τυπογραφία, πολλά μικρά βιβλία με κείμενο και εικονογράφηση θρησκευτικού περιεχομένου χαράσσονταν εξ ολοκλήρου σε ξύλο και παράγονταν σε πολλαπλά αντίτυπα για το κοινό, συλλογικά αναφερόμενα είτε ως *Biblia Pauperum*, ή *Ars Moriendi* ή *Canticum Canticorum*, πρώτα

Daniel. ij. Lapis angla
ris sine manib; abscisu
est a monte.

Abaculi. iij. do
mie audiui au
ditum tuu et ti
mui.

Isaias. ix. puul⁹ nat⁹ est
nobis fili⁹ dat⁹ ē nobis
Michas. v. Tu
bethleē tra iuda
non eris mini
ma in pncipib;
iuda.

Abiq; dolore paris. virgo maria maris.

Legit in lib nūi ca. xvij. q⁹ virga aarō una nocte fron
dunt & floruit. q⁹ virga sigt virginē mariā sterile sine
virili semine parituram filium. scilicet ihel um xpm
semper benedictum.

Legit in lib exodi ca. iij. q⁹ moises vidit rubū ardentē
et nō ardebat et dñm audiuit de rubo sibi loquētē
Rubus ardens q⁹ nō cōsumit sigt beatā virginē ma
riam parientē sine corruptione integritatis corporis
que virgo peperit et incorrupta permansit.

David. Reges tharlis et
insule munera offerent.
Isaias. ij. Flu
ent ad eum om
nes gentes & ib
unt populi ml
ti.

Isaias. ix. Et adorabunt
vestigia pedum tuorum.
Salaā. Nume
ri. xxiiij. Oriet
stella ex iacob
et surget virga
de radice.

Leitus adoratur aurum tuis mira locatur.

Legit in scdo libro regu. iij. ca. q⁹ abner pnceps mili
tie saul venit ad david in iherlm ut ad eū reduceret to
tum populū israhel qui tunc sequebat domū saul.
qd figurabat aduentū magorū ad xpm qui cū misti
ris muneribus xpm adorabant.

Legit in scio libro regū. x. ca. q⁹ regina saba audita
fama salomonis veit in iherlm cū magnis munerib;
eū adorādo q⁹ regina gētilis erat. qd bene figurabat
gētes q⁹ dñm de lōgiquo munerib; veniebāt adorare.

beaultz a b c belles heures

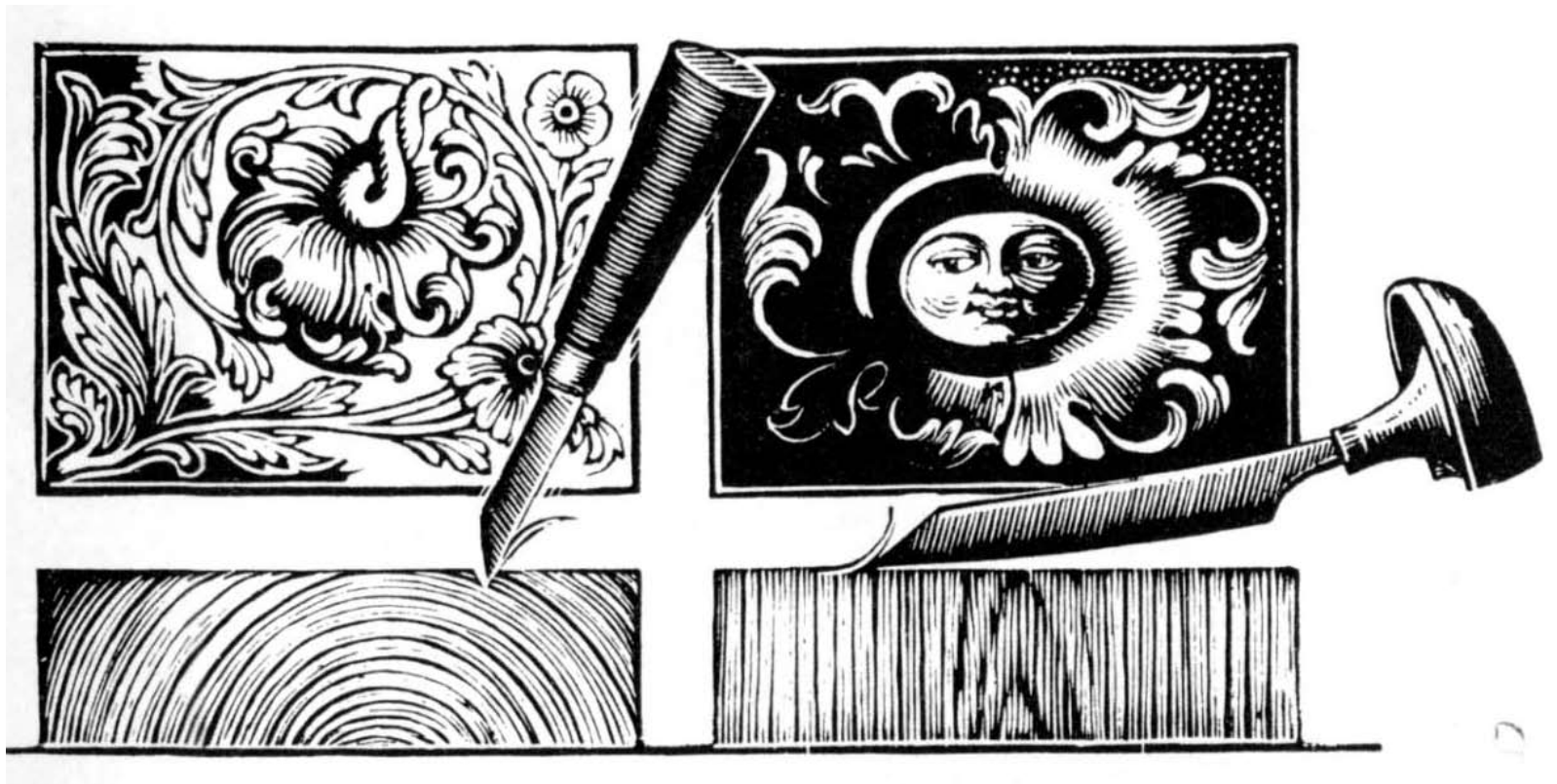
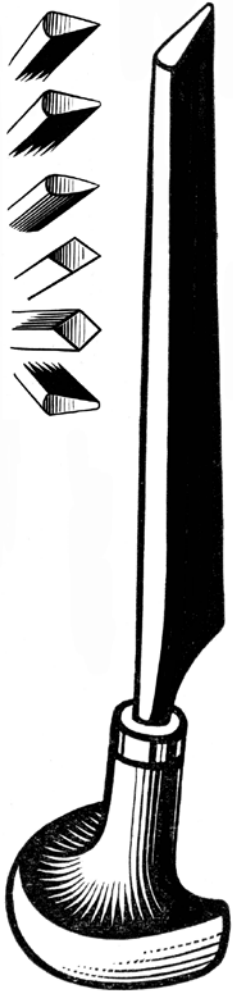
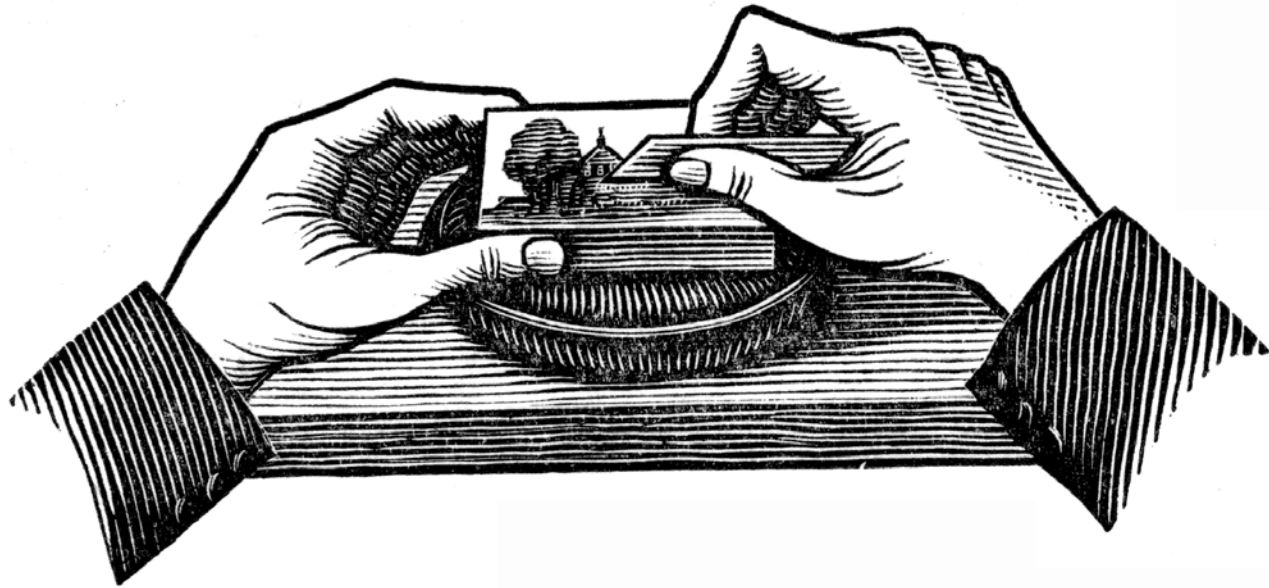
15ος αι., Biblia Pauperum, ξυλογραφημένα βιβλία

στις Κάτω Χώρες και στη συνέχεια στη Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία κ.α. Μία άλλη μεγάλη και ακόρεστη αγορά έντυπων εικόνων ήταν η εμφάνιση της χαρτοπαιξίας σε όλα τα κοινωνικά στρώματα η οποία αυξανόταν με μεγάλη ταχύτητα.

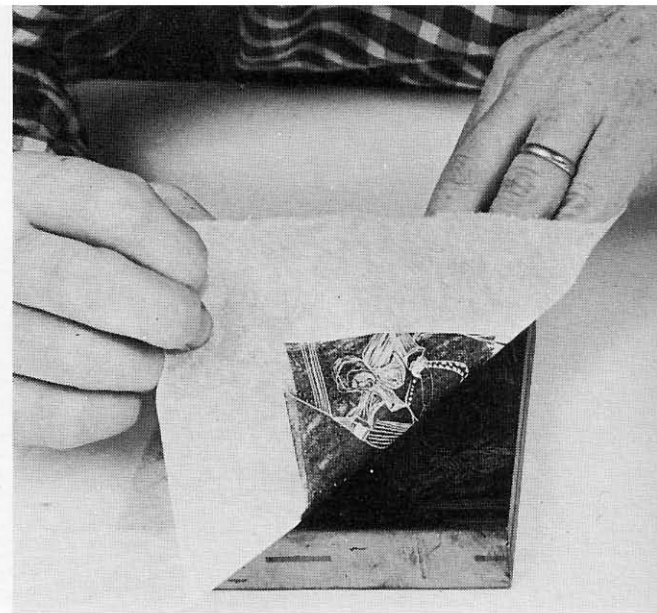
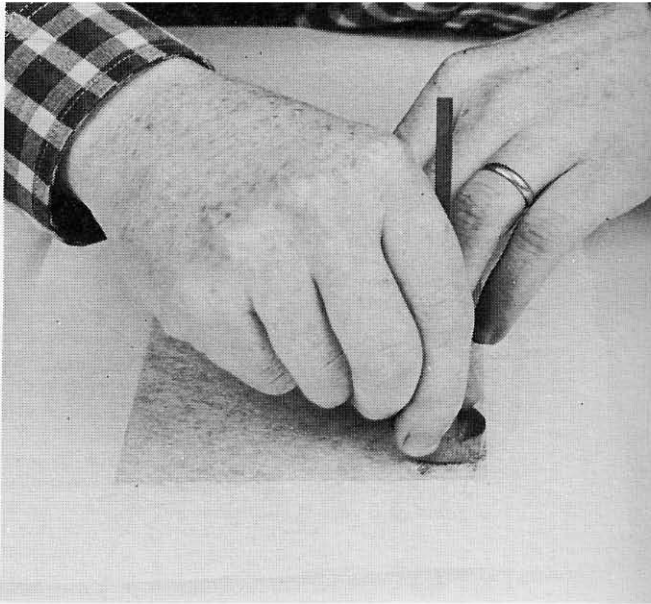
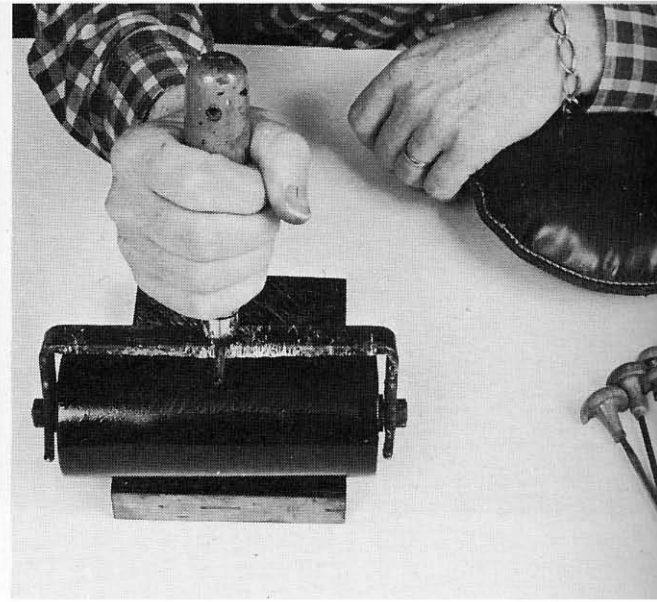
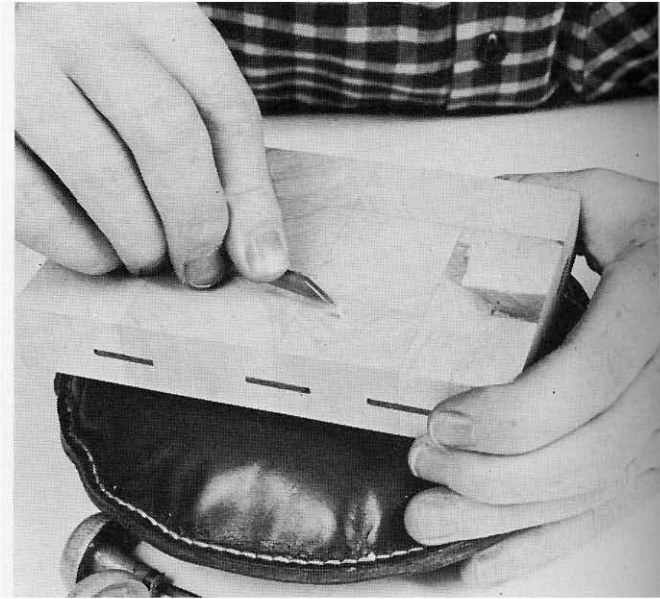
Εργαλεία και προετοιμασία: Η ξυλογραφία τότε χρησιμοποιούσε πλάγιο ξύλο, κομμένο κατά μήκος των νερών, και όχι όρθιο. Τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση προτιμούσαν το ξύλο οπωροφόρων δέντρων – στην Ιαπωνία της κερασιάς και στην Ευρώπη της αχλαδιάς. Το κύριο εργαλείο ήταν το κοπίδι, κρατημένο όρθιο στην Ανατολή και σαν γραφίδα στη Δύση. Τα βοηθητικά εργαλεία είχαν ποικίλες μύτες και βοηθούσαν στο καθάρισμα της επιφάνειας μεταξύ και γύρω από τις υψίτυπες γραμμές. Το σχέδιο γινόταν απευθείας στην επιφάνεια του ξύλου ή μεταφερόταν επάνω της από χαρτί με ιχνογράφηση αφού έχει επιστρωθεί από μαλακό μόλυβδο ή άλλο υλικό. Κάποτε, κοινή πρακτική ήταν επίσης να κολλάνε την εικόνα επάνω στο ξύλο, αλλά έτσι, όπως και με τον απευθείας σχεδιασμό, το πρωτότυπο καταστρεφόταν κατά τη χάραξη. Μετά την ικανοποιητική μεταφορά του σχεδίου η επιφάνεια καλύπτεται από χρώμα. Μία επίστρωση διάφανου μπλε λειτουργεί ικανοποιητικά για αυτό τον σκοπό. Με την τεχνική αυτή τα εγχάρακτα μέρη φαίνονται καθαρά και διευκολύνουν τη ροή της εργασίας.

Τα πρώτα εικονογραφημένα βιβλία

15ος αι., Ξύλινη μήτρα

15ος αι., ξύλινη μήτρα και έκτυπο

15ος αι., φιγούρες από τραπουλόχαρτα

πρώμος 15ος αι., Jerg Haspel

15ος αι., Αγία Δωροθέα

15ος αι., Κολωνία

15ος αι., εικονογράφηση από πρώιμο αρχέτυπο βιβλίο

15ος αι.

15ος αι., πρώτη γαλλική ξυλογραφία

15ος αι., Κολωνία

15ος αι., Ολλανδία

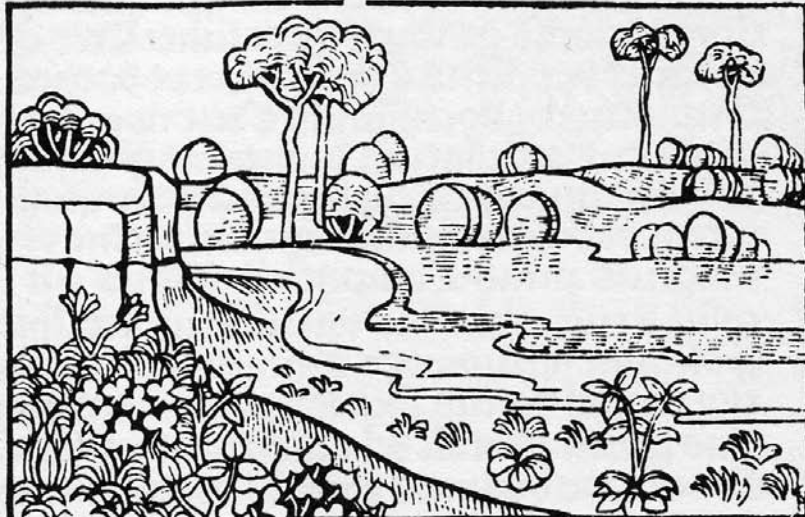
περ. 1450, Γερμανία

15ος αι., Γερμανία

Iupiter genoziden falsi subymagine thauri Si
luserat cur herilem. v. n. g. Ouidius in.
metamorphosis

Si tunc in vitore semp manere valet. Cur deum
pudoris flore. v. n. g. Aug. xxi. d. cui. dei. ca.
pitulo. m. id est st.

Das ortul yst also gegeben -
Das ir lenger nicht sullet leben -
Her iurist das tut des todis rufft.
Noyt ir zo beweist eur meisterschaft

Keyn appelliren zu des ir zeit
Hufft hoc todis harten streyth
Her obitwint myt seynem geslechte
Das geistliche bnd das werliche rechte

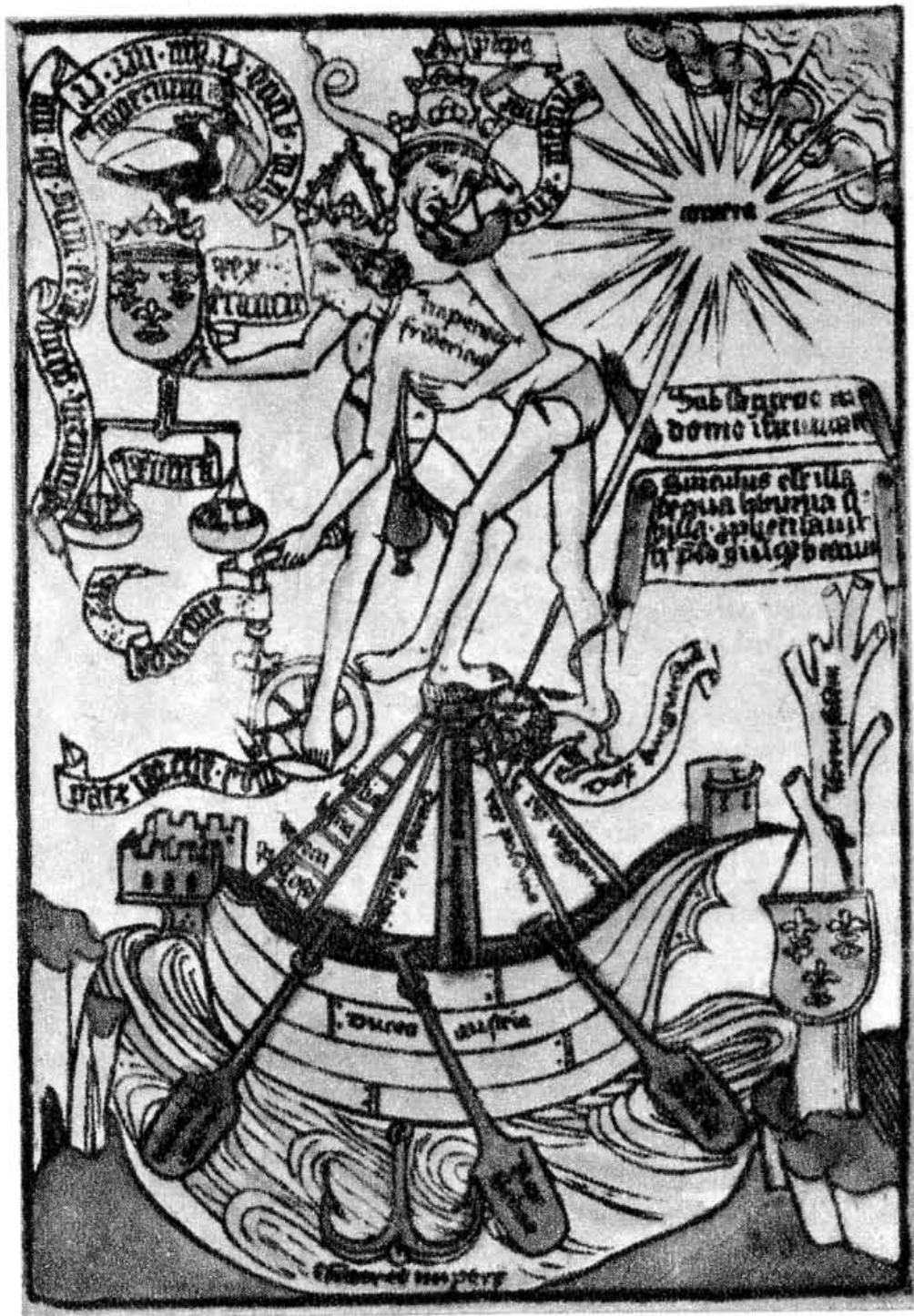

1463, *Der Ackermann aus Bohmen*, Μπάμπεργκ, Γερμανία

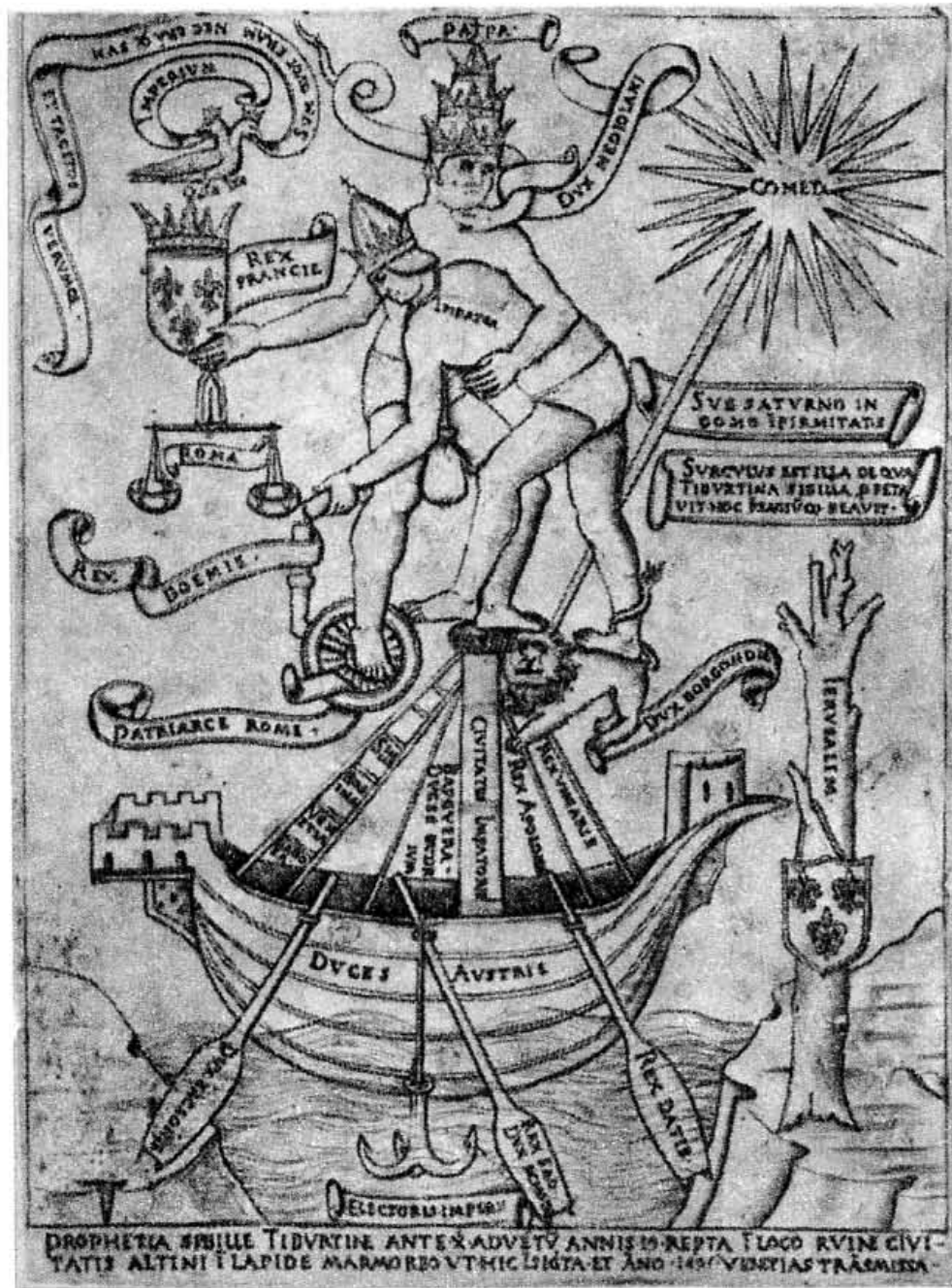
Was kinder vnder mir geboren wern :-||| —
 Die seynt frolich vnd singen gern :-||| —
 Eyne zeit arm die ander reich :-|| —||| —
 An myldekeit yst en nymand gleich :-|| —
 Harfen lawthen fedelz all seitenspil :-|| —
 Horen sie gern adir kumen seyn vil :-||| —
 Orgeln pfeysen vnd bosawnen :-|| —||| —
 Tangen kossen helssu rauwen :-||| —||| —
 Ir leib yst schon eynen hobistzen mund :-
 Augen brun ge siige w anlich trut :-|| —
 Zuckersche vnder mynne pflegen :-|| —
 Seynt Venus kynt allewege :-||| —||| —

15ος αι., Βασιλεία (;

περ.1470, Ουλμ, Γερμανία

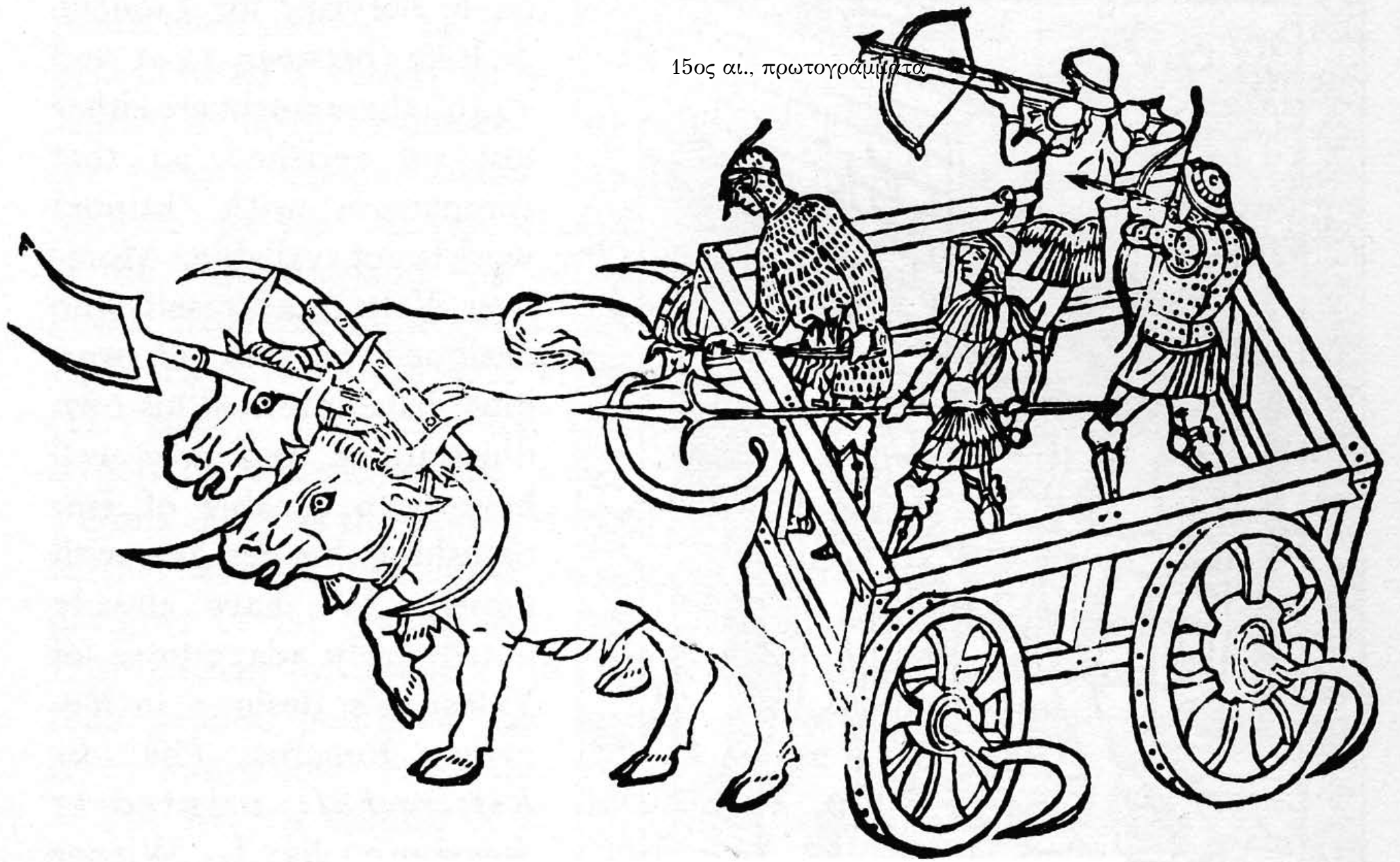

1469, Βενετία

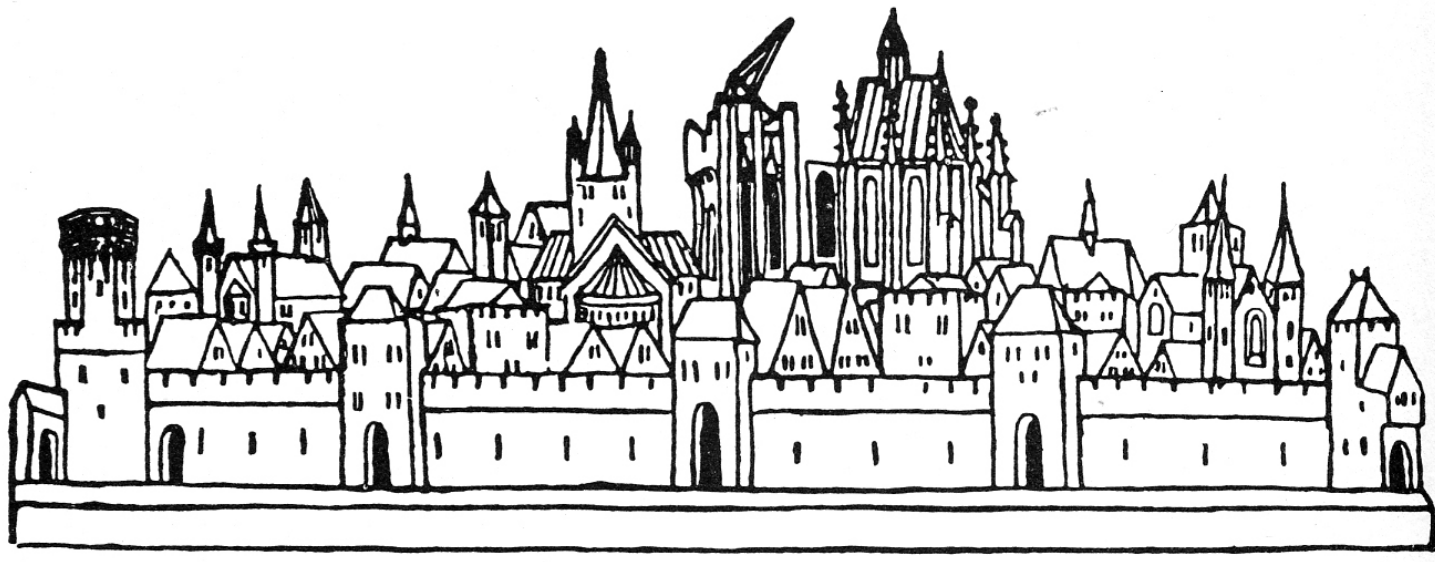

15ος αι., πρωτογράμματα

15ος αι., πρωτογράμματα

1472, Valturius, *De Re Militari*, Βερόνα

Ins mals ein affe liam gear. Do er vil guter
nusse vant. Der hette er gellē gerne. Im was
gelagt von dem lieerne. Der wer gar lustiglich un-
de gut. Schwert was sein chūmer mit. Do er der
pitterkeit enepfāt. Der schalē darnach zu hant. We-
greiff er der schalē herthien. Von den nullen ist mir
geseit. Spracher das ist mir worden kunt. Si ha-
ben mir verhonet meinen munt. Hyn wärff er sie
zu der selben fart. Der lieerne der nulle im ny war-
Dem selben affen sein gleich. Beide jung arm unde
reich. Die durch kurze pitterkeit. Der schmehe lan-
ge luskheit. wenne mā das feuer enzuntē wil. So
wirt des rauches dick zu vil. Der thut einem in den
augen we. wein man darzu bleset mee. Sit es en-

1461 *Der Edelstein*, Albrecht Pfister

Η διάδοση της τυπογραφίας και κυρίως του έντυπου βιβλίου στην Ευρώπη γρήγορα δημιούργησε την ανάγκη της σύζευξης του έντυπου κειμένου και εικόνας, όπως ακριβώς είχε ήδη χρησιμοποιηθεί στους χειρόγραφους κώδικες. Στα διάφορα τυπογραφεία που εμφανίστηκαν άρχισαν να κατασκευάζουν πιεστήρια, να χαράζουν και να χυτεύουν τυπογραφικά στοιχεία, χαρτί να παράγεται σε μεγάλες ποσότητες, οι καλλιτέχνες και χαράκτες σχεδίαζαν τις εικόνες και τα διακοσμητικά και οι βιβλιοδέτες αυξήθηκαν για να ικανοποιήσουν τη ζήτηση χιλιάδων νέων τόμων. Το πρώτο τυπογραφείο της Γερμανίας που τύπωσε εικονογραφημένα βιβλία ήταν του Albrecht Pfister στο Μπάμπεργκ, με σημαντικότερα τα *Johannes von Saaz, Ackermann von Böhmen* (1460 και 1463), και *Ulrich Boner, Der Edelstein* (1461). Το τελευταίο ήταν και η πρώτη έκδοση στη Γερμανική γλώσσα και περιείχε 101 ξυλογραφίες που έπειτα χρωματίστηκαν με το χέρι. Άλλοι σημαντικοί πρωτοτυπογράφοι που τύπωσαν αξιόλογα εικονογραφημένα βιβλία ήταν οι Günther Zainer (*Speculum humanae salvationis*, Άουγκσμπουργκ 1473), Johann Zainer (*Aesop's Vitae et fabulae*, Ουλμ 1476), Heinrich Quentell, (*Βίβλος της Κολωνίας* περ. 1478-79 – κυκλοφόρησε σε δύο εκδόσεις με διαφορετική γερμανική διάλεκτο και περιείχε περισσότερες από 100 ξυλόγραφες εικονογραφήσεις και αρκετές παρασελίδες διακοσμήσεις), Erhard Ratdolt (*Obsequiale*, Άουγκσμπουργκ 1487, με την πρώτη τυπωμένη έγχρωμη ξυλογραφία), Peter Schoefer (*Gart der Gesuntheit*, Μαγεντία 1485), και ο Anton Koberger (*Weltchronik* και *Liber Chronicarum*, Νυρεμβέργη 1493 – η πλέον φιλόδοξη από όλες τις εκδόσεις στα Λατινικά και τα Γερμανικά με 645 ξυλογραφίες). Οι πρώιμες αυτές ξυλογραφίες θα επισκιάζονταν σύντομα από τον μεγαλύτερο γερμανό καλλιτέχνη της Αναγέννησης ο οποίος από το 1498 θα κυκλοφορούσε 15 μεγάλες ξυλογραφίες της Αποκάλυψης του Ιωάννη, όπου μετέφερε την ιταλική επιρροή από το ταξίδι του στη Ρώμη σε υψηλά επίπεδα σύνθεσης και εκτέλεσης, ιδιαίτερα στο έργο του *Οι τέσσερεις ιππότες της Αποκάλυψης*.

Η Γαλλία δεν έφτασε την υψηλή ποιότητα των Γερμανών και των Ιταλών, αλλά διάφορα εικονογραφημένα βιβλία, ιδιαίτερα τα προσευχητάρια (γνωστά ως *Horae* - Ώρες), που τυπώθηκαν στη Λυών και στο Παρίσι είχαν ικανοποιητική ποιότητα, όπως των Martin Huss (*Mirouer de la redemption*, Λυών 1478), Johann Treschel (*Co-*

(τον 9ο αιώνα) – πιστεύοντας, λανθασμένα, ότι ήταν ρωμαϊκά χειρόγραφα. Έτσι η ταχύτατη διάδοση των έντυπων βιβλίων σε όλη την Ευρώπη, τα επιτεύγματα της ιταλικής Αναγέννησης και της τυπογραφίας των μεγάλων τυπογραφικών κέντρων στη Βενετία, τη Φλωρεντία και τη Ρώμη παγίωσαν τα ιταλικά στρογγυλόσχημα στοιχεία και την πλάγια/ρέουσα εναλλακτική σχεδιάσή τους στις τότε καθολικές χώρες της Δύσης (Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Αγγλία και Κάτω Χώρες), ενώ η Προτεσταντική Γερμανία αντιστάθηκε σθεναρά στην ιταλική μορφολογική επιρροή και διατήρησε σε ευρεία χρήση τη γοτθική τυπογραφία έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο πρώτος σημαντικός χαρακτήρας-τυπογράφος που καθιέρωσε την αναγεννησιακή τυπογραφία ήταν ο Γάλλος Nicolas Jenson, οι εκδόσεις του οποίου (*Lorenzo Valla, Elegantiae linguae Latinae...*, Βενετία 1471) και τα τυπογραφικά στοιχεία που ο ίδιος χάραξε θεωρούνται αξεπέραστα επιτεύγματα της τυπογραφικής τέχνης έως σήμερα. Ο Άλδος Μανούτιος υπήρξε μεγαλύτερος λόγιος-τυπογράφος, αλλά και καινοτόμος επιχειρηματίας της αρχετυπίας. Προέβλεψε πως με την αύξηση της εγγραματοσύνης και την εξάπλωση της τυπογραφίας θα υποχωρούσαν οι μεγάλοι σχήματος εκδόσεις και θα αυξανόταν η ζήτηση για φθηνότερα και πιο εύχρηστα βιβλία και τόλμησε να εκτυπώσει για πρώτη φορά όλη την ελληνορωμαϊκή γραμματεία, ένα τιτάνιο εκδοτικό έργο για την εποχή του. Διέκρινε τη σχεδιαστική εξέλιξη της στρογγυλόσχημης λατινικής γραφής των ιταλών λογίων και γραφέων προς την καλλιγραφική μορφή της (πλάγια ή *aldines/italics/cursives*) και την χρησιμοποίησε στις έντυπες εκδόσεις του καθιερώνοντάς τη ως εναλλακτική επιλογή. Μπορούσε βέβαια να παρατηρήσει αυτές τις αλλαγές της αγοράς από το ψηλό σημείο που είχε κατακτήσει με αρχέτυπες εκδόσεις-σταθμούς, όπως το λογοτεχνικό έργο (Francesco Colonna, *Hypnerotomachia Poliphili*, Βενετία 1499) η οποία περιείχε τις ωραιότερες ξυλογραφίες και κατά γενική ομολογία την καλύτερη τυπογραφική επιμέλεια της Αναγέννησης, θέτοντας έτσι τα πρότυπα της οπτικής επικοινωνίας του βιβλίου για τους επόμενους αιώνες σε όλη την Βόρεια Ευρώπη.

moediae, Λυών 1493), Matthias Huss (*La grant danse macabre*, Λυών 1500 – με την πρώτη απεικόνιση τυπογραφικού πιεστηρίου), Antoine Vérard (*De la geneologie des dieux*, Παρίσι 1498), Jean Dupre (*Légende Dorée*, Παρίσι 1496), Simon Vostre (*Horae*, Παρίσι 1500-5) κ.ά.

Στην Ιταλία η τυπογραφία και η εικονογράφηση έφτασε σχετικά γρήγορα από γερμανούς τυπογράφους που εγκαταστάθηκαν στις πλούσιες ιταλικές πόλεις. Από το τυπογραφείο του Ulrich Han προήλθε το πρώτο εικονογραφημένο ιταλικό βιβλίο, το έργο του καρδινάλιου Τορκεμάδα (*Meditationes*, Ρώμη 1467).

Η Βενετία αναδείχθηκε η μητρόπολη της νέας τέχνης με σπουδαίους νέους εκδότες, τεχνίτες και καλλιτέχνες που ανέδειξαν το βιβλίο και άλλαξαν, εν πολλοίς, τη φυσιογνωμία του ως ένα νέο μέσο οπτικής επικοινωνίας. Η επαναστατικότητα του έντυπου βιβλίου, και τελικά η αποδέσμευσή του από τις παλαιότερες μορφολογικές χρήσεις επιτελέστηκε όταν η τυπογραφία πέρασε τις Άλπεις και μπολιάστηκε με τους χυμούς μια άλλης μεγάλης πολιτιστικής επανάστασης που είχε αρχίσει να εμφανίζεται δυναμικά την ίδια περίοδο: της ιταλικής Αναγέννησης. Στις ιταλικές πόλεις το έντυπο βιβλίο διεύρυνε τη θεματολογία του πέραν των εκκλησιαστικών κειμένων που αποτελούσαν τη συντριπτική πλειονότητα της έως τότε θεοκρατικής εγκυκλίου παιδείας και στράφηκε προς τη λαϊκή λογοτεχνία, την έκδοση της αρχαίας ελληνορωμαϊκής γραμματείας, την επιστημονική έρευνα, τη χαρτογραφία κ.ά. Η πρόσβαση στη γνώση που απέκτησαν έτσι ευρέα στρώματα της κοινωνίας άνοιξε τον δρόμο στην ανάπτυξη και η τυπογραφία, υπό αυτή την έννοια, υπήρξε η μαμή της σύγχρονης Ευρώπης. Άλλα χαρακτηριστικά επίσης εξελίχθηκαν: το έντυπο βιβλίο απέκτησε τη σελίδα τίτλου και εικονογράφηση δίπλα του (*frontispiece*), ενώ τυποποιήθηκαν τα μεγέθη των σελίδων σε 16ο ή 12ο (μικρό), 8ο (μεσαίο), 4ο (μεγάλο) σχήμα και στα πολυτελή άλμπουμ (σχήμα άτλαντα/*folio*).

Στο επίπεδο της μικροτυπογραφίας οι αλλαγές υπήρξαν εξίσου δραστικές. Οι ιταλοί λόγιοι ερευνητές και οι αντιγραφείς κειμένων άρχισαν να μελετούν παλαιότερους διασωθέντες κώδικες που ανακάλυπταν στις μοναστηριακές βιβλιοθήκες και αναζητώντας το κύρος της αρχαίας ρωμαϊκής γνώσης άρχισαν να μιμούνται τις προ-γοτθικές μορφές γραφής – που είχε καθιερώσει ο Καρλομάγνος

6
D summo redēptore del mū
do ihū xpo ilqual como
malefactōe polisti esse liga
to i p̄sōato la notte da ler
to i la cita fusti mēato di
nācī a āna e caifa cū lochi
coꝛeti battuto biastēa to e
calesato eridādo li zudei .
profeteza xpo chī quello che
tabatudo la faza toa s̄acta i
la qual li angeli desidzāno
de guardar ha sustinuto es
ser machiata cū sputo e tre
volte iō tī p̄go che ogni bi
astēa tego per li pcti mei a

Lamech affligitur a duobus vxoribus scz Sella et Ada
In scolastica hystoria. Sup Genes. c. v.
Lamech ward gepeyniget von zweyen seynen
bauystrawen Sella vnd Ada.

Prima figura.

¶ Hec flagellatō figurata fuit p̄ Achior prinapē. Quē
fui holoferni ligauerūt ad arborē. Achior ligat⁹
fuit p̄ holoferni satellites. Xps ligat⁹ fuit ad colum
nam p̄ pylati milites. Achior p̄pter veritatez quam
dixerat fuit ligatus. Xps autē p̄pter vitatē quam p̄
dicauerat fuit flagellatus. Achior est ligatus quia
noluit holoferni loqui placencia. Cristus flagellatus
est quia reprehendit iudeos cum displicentia. Achior
ligatus est quia gloriā rei magnificabat. Xps fla
gellatus ē quia nomē patris sui manifestabat.

Secūda figura.

¶ Notandum autē q̄ due sunt gentes q̄ xpm flagella
uerūt. Et ille p̄ duas vxores lamech p̄figurata fuerūt
Due vxores Lamech appellabatur Sella et Ada.
Due gentes fuerunt Gentilitas et Synagoga. Sella
et Ada maritum suum v̄bis et v̄terib⁹ afflixerunt.

Quis Mogen...

Marci Tullij Ciceronis Arpmatis. Philisq;
romani. ac oratorii maximi. Ad M Tullium
Ciceronem filium suum. Officiorum liber incipit.
Prefatio generalis in libros omnes.

Sancti te marce fili. annuum
iam audicem erantipū. idq;
athemīs. abundare oportet. p;
ceptis. institutisq; phie. ppe
summā rōctōis aūctatē. et
vrbis. quoz alterū te scētia
augere potest. altera exēplis.
tamē ut ipse. ad mea vtilitatē semp eū grecis latina
diūxi. neq; id in phia solū. s; etiā in dicēdi exercita
tione feci. id tibi censeo faciendū. ut par sis in vtri
usq; oīōis facultate. Quā quidē ad rē. nos ut vī
demur. magnū ad iumentū attulimus homib; nris.
vt non modo grecay līay rudes. s; etiā docti. ali
quantū se arbitrenē adeptos. et ad discendū et ad
iudicādū. Quāobrē discēs tu quidē a pncipe huius
etatis phoz. et discēs quādū voles. tādiu autē
velle debebis. quoad te quāti picias nō pmittebit.
Sed tamē nra legēs. nō multū a peripatheticis disti
tētia. qm vtriq; socratī et platōmī volumus esse.
De rebus ipis vtrere tuo iudicio. Nihil enim impe
dio. Oīōnem autē latinā. officies pfecto legendis
nris pleniorē. Nec vero arroganter hoc dictū exti
mari velim. Nā pbandi decedēs sciētiā multū qd
est oratoris ppiū. appe. distmte. ornate dicere. qm

Q Vesta opra da ogni parte e un libro doro .
 Non fu piu preciosa gemma mai
 Dil kalendatio : che tratta cose afai
 Cor gran facilita : ma gran iauoto
 Qui numero aureo : e tutti i segni fuoro
 Descrpti dil gran polo da ogni lai :
 Quando ti sole : e luna eclipsi fai :
 Quante terre le rege a sto thexoro.
 In un instanti tu sai qual hora sia :
 Qual fara lanno : giorno : tempo : e mexe :
 Che tutti ponti son dastrologia .
 Ioanne de monte regio questo fexē :
 Cogliē tal frutto acio non graue sia
 In breue tempo: e con pochi penexe .
 Chi teme cotal spexē
 Scampa uirtu. I nomi di impressori .
 Son qui da basso di rossi colori .

Venetijs. 1476 .

**Bernardus pictor de Augusta
 Petrus loslein de Langencen
 Ethardus ratdolt de Augusta**

PLATE II.

1465 Johann Fust xoxi Peter Schöffer, De officiis, Ciceronis

1476, Ratdolt, Kalendario

inganato: fa la somma di guadagni de tutti tre. Un de se quella montara precifamente ducati. 563. lo quale e corpo del guadagno: ne fluuo fara iganato Piero.

		duc. 138	g 21	p 11	190
Polo	guadagna	duc. 248	g 0	p 13	242
Guane		duc. 176	g 2	p 7	22
					454

Somma del guadagno. auc. 563 g 0 p 0 | 454
 Sicche qsta raxõe di cõpagnia e puata stare bene.
 La segunda raxõne se forma così.

Do merchadanti. zoe Sebastião e Jacomo bãno fatto compagnia. Sebastiano misse a di primo zenaro. i 472. ducati. 350. Jacomo misse a di. i. luto. i 472. ducati. 500. g. 14. et a di. ii. zenaro. i 474. hanno trouato di guadagno ducati. 622. domando che tocha per homo.

Sebastiano misse ducati. 350.
 Jacomo misse ducati. 500. g. 14.

Nota bene che tutti do li cauedali bisogna che são reduti a natura di grossi. perche debeno sempre esere acordade le differentie: che coreno tra loro in moneda. Metti adonba li cauedali quise fa grossi.

	350	
	500	14
	8400	
	12014	

E perche Sebastiano ha misso suo cauedale i guadagno mexi. 6. piu che Jacomo: di bisogna multiplicare ciascaduno cauedale per la quantitate del suo tempo così.

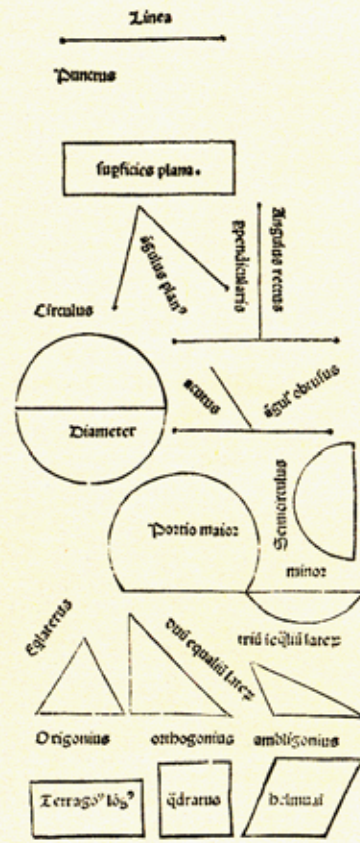
diff. unni di capitale et di tempo

Præclarissimus liber elementorum Euclidis perspicacissimi: in artem Geometrie incipit quâsoelicissime:

Lineus est cuius pars non est. Linea est longitudo sine latitudine cuius quidam extremitates si duo puncta. Linea recta est ab uno puncto ad aliud brevissima extensio in extremitates suas utriusque eorum recipiens. Superficies est quae longitudinem et latitudinem habet: cuius termini quidam sunt lineae. Superficies plana est ab una linea ad aliam extensio in extremitates suas recipiens. Angulus planus est duarum linearum terminus tractus: quare expansio est super superficiem applicatioque non directa. Quando autem angulum terminet duae lineae recte rectilineus angulus nominatur. Quando recta linea super rectam steterit duoque anguli utrobique fuerint aequales: eorum uterque rectus erit. Lineaque lineae superstitas ei cui insuperstans perpendicularis vocatur. Angulus vero qui recto maior est obtusus dicitur. Angulus vero minor recto acutus appellatur. Terminus quoque uniuscuiusque terminus est. Figura est quae terminis utitur. Circulus est figura plana una quaedam linea peripheria nominatur: in cuius medio punctum est: a quo omnes lineae recte ad circumferentiam exiunt sibi invicem sunt aequales. Et hic quidem punctum centrum circuli dicitur. Diameter circuli est linea recta que super centrum transiens extremitatesque suas circumferentiae applicans circulum in duo media dividit. Semicirculus est figura plana diameter circuli et medietate circumferentiae peripheria. Portio circuli est figura plana recta linea et parte circumferentiae peripheria: semicirculo quidem aut maior aut minor. Rectilineae figurae sunt quae rectis lineis continentur quarum quedam trilaterae quae tribus rectis lineis: quedam quadrilaterae quae quatuor rectis lineis. quaedam multilaterae quae pluribus quatuor rectis lineis continentur. Figurarum trilaterarum: alia est triangulus habens tria latera aequalia. Alia triangulus duo habens aequalia latera. Alia triangulus trium inequalium laterum. Haec iterum alia est orthogonium: unum scilicet rectum angulum habens. Alia est amblygonium aliquem obtusum angulum habens. Alia est oxigonium: in qua tres anguli sunt acuti. Figurarum autem quadrilaterarum: Alia est quadratum quod est equilaterum atque rectangulum. Alia est tetragonum longum: quae est figura rectangula: sed equilatera non est. Alia est belmaaym: quae est equilatera: sed rectangula non est.

De principijs per se notis: et primo de definitionibus earundem.

rante ans en leur vertu. Le dragantū blanc a vertu de refroidir & de amoissir & de nettoper & de reioins d'ice pource que il est tenant & g'raueus. Et pource elle vault contre les maladies de la poitrine en electuaire & en sirops car il amoissist la poitrine seiche & restore l'humour poue. Il oste la toux & guerist le flegme des bronchies & la despasture de la bouche & si nettoper & blanchist la face. Il vault cōtre la goute arthetiq' & cōtre le flux du vētre q' on appelle distillate sicōme dit le plateaire. **Chapitre. lxxviii.**

Lene est vng fust en ethiopia qui est noir a veoir & souef au toucher & dur & si pesant q' quāt on le met en leane il sen da au fons sicōme dit le liure des plates. Le fust est mo' dāt & aspre au goust quāt on le met au feu il rānist tāto'st & iette de soy vng doule & souefue fumee & de bōne ode' il a vne vertu purgatiue & confortatiue. Et pource le met on en oigmeūt q' on fait pour les yeus sicōme dit plinius & diascoydes. De ce fust dit ysidore ou p'vii. liure q' il croist en ynde & en la terre de ethiopia Et quāt il est coppe de long tēps il denūt dur cōme vne pierre & est vng noir fust & a lescozre legiere et tachee/ mais cestuy est meillē q' na nullē tachee mais est tout noir & souef cōme le cor de vne lanterne. On souloit mettre ce fust pres des enfans nouues auz nez assiz que ils neussēt pouoir des noyees choses sicōme dit ysidore. Et plinius a la recomandati on de ce fust dit q' enene est vng arbrē tresprecieus q' cōme o' & yuoire. Et pource ceulx de ethiopia souloient pour leur trenaage offrir o' & yuoire & enene aux empereurs. Et de ce vient q' la royne de sabbā offrit de ce fust a salomō p' grāt especialite sicōme il est escript ou .p. chapitre du tiers liure des roys.

De lyere **Chapitre. lxxix.**
Lere est en latin appellee edera. Et pource est elle cy mise entre les lettres dōt les noms se cōmēnt p' ceste lettre. **L**ere est ainsi nomēe pource que elle se abert aux arbres & aux murs sicōme dit ysidore. Du elle est appellee pere pource que elle fait les thieures auoir moult de lait quāt elles la mangent elles en nourissent leurs faons qui en latin sont appellez edide quoy elle est appellee edera/ sicōme dit ysidore la racine est si dure que elle pere cōme fer & monstre la durete de la terre ou elle croist. Lyere garde longuement sa verdure & en sont les feuilles ameres. Lyere est de deux manieres sicōme dit plinius dont l'une est noire & a le fruit noir & l'autre est blanche qui a le fruit blāc. Il y a aussi masse & femelle dont le masse est plus grant & si a les feuilles plus dures & plus grasses que la femelle

se. Les peres se souloient courōner de pere en signe que ils auoient vif engin/ ainsi comme pere est touf iours vne & verde/ ceulx aussi qui estoient maistres du dieu du vin/ lequel estoit appellee barchus estoient courōnez de pere quant ils aloient sacrifier au dieu du vin auquel lyere estoit consacree & a mars aussi qui estoit le dieu de bataille. De quoy on lit q' quāt asepādre se grant eut victoire de ceulx de inde il courōna de pere ses cheualiers a l'empyle de barchus le dieu du vin qui de ceste herbe courōna les heaulmes de ses gens sicōme dit plinius ou .xxxviii. chapitre du dixseptiesme liure de son oeuvre. pere mōte tāt hault comme l'arbre ou le mur dare a qui elle se prend & a des branches cōme racines/ & si porte graine amere & rompt les murs & les sepulchres ou elle se prend. L'omb' en est froit & moult nuytant & est ayne des serpens/ & est me rucille comment iadis on la tenoyt a grāt honneur. car l'odeur de ces feuilles en est puante & la saueur en est amere. Derechief dit plinius que qui feroit vng baillē de fust de lyere & mettroit dedans leau & du vin ensemble. le vin sen ysseroit & leau demoueroit dedans toute sculle seson diascoydes. L'omb' que liere soit amere si est elle bonne en medicine/ car elle restraint & sere. Et pource vault elle contre le flux du ventre & le iou iette es narines purge le chief & en oste la dose. Et se on le iette tyede es oeilles avec huille il vault a ceulx qui sōt sourd. Derechief liere est composee de choses contraires. Et pource elle ouure en contraires causes/ car elle meurt & attrait nettōie & adoult est. Et pource met on souuent ces feuilles sur auz re sicōme dit diascoydes. La gōme de lyere vault contre la pierre & la grauelle & la thieure ou le bouc qui sont nourris de ces feuilles en ont le sang plus agu & plus fort pour rompre la pierre es reins ou en la vessie. Il est vne maniere de pere ou la rousee des uient gluueuse quant elle chiet sur les feuilles & ces les peres sont de grant vertu selon les physiciens/ car la fumee en fait venir les fleurs aux dames/ et oste le renme & cōforte le chief & tous les sens & guerist de la toux & du flux du ventre. Et si le met on prouffitabement en moult de medicines

De la souffie **Chapitre. lxxx.**
La souffie est en grec appellee chetropie. Et pource est elle cy mise entre les herbes dōt les nōs se cōmēnt p. **S**. La souffie est vne herbe q' fleurist ou solstice de ste & se clos & ouure auec le soleil. Et pource quelle s'uyt le soleil l'appelle on solsequum en latin/ ou selon le plateaire elle est appellee l'epouse du soleil/ car elle s'uyt le soleil ainsi comme l'epouse s'uyt son mary. La souffie quāt on la loyt oste les verminees

1479 Cologne Bible

Lupus cū azeſſo ſimul ſarrabat ſed aſinus ſimpliciter deſup laborabat . lupus autē malicioſe inferius trahēbat cupiens occaſionē iuvenire ut aſinū devoraret Unde querimōnias fecit verſus aſinū . quare mittis ſarraturam in oculis meis ? Aſin⁹ reſpondit Ego hec tibi nō facio ſed p̄re ſarrā guberno Si vis tu deſup ſarrare gaudeo . quia inferius operabor fideliter Cui lupus Reſcio . ſi dirigis ſarraturā in oculis meis tuos eruā Sarrantibus autē illis lup⁹ fortiter inſufflare cepit ſup ſarraturam ut ſarraturam in oculis ſocij mandaret ſed p̄pter cōmiſſurā lingnī ſarratura recidit in oculos lupi lupus autem p̄re dolore ſe retorſit et iuravit ut

vehiculum precipitaret . ſed iudicio dei penetrali cecidit et lupum mactavit Aſinus autem ſaliſſe ſe incolūmē cōſervavit dicens **M**ulti gladio necantur quo necare meditātur Sic enī faciūt malicioſi qui ex p̄dūt rethe ante oculos ſociozū ut eos fraudulentē capiāt Sed ſicut erit . xxvij⁹ Qui parat foueam p̄mo ſuo incidet i eā p̄ut elopus volens oſtendere q̄ q̄ vult decipere alios deus eum decipit et damnat . introducitur exemplum q̄ quidam furicus venit ad flumē et non audebat ultra natare Hunc videns rana volens eum decipere dixit Bene venias frater et amice Dicitur enī . frater in anguſtijs cōpbat⁹ . Unde veni mecum quia valde bene natate ſcio Crediſ h furic⁹ p̄miſſe ſe ligari cum filo ad pedem rane Cūq̄ nataſſent in fluctibus rana ſubmergebat ſe et furicum necabat Inter ea milu⁹ deſup volabat et videns furicum rapuit . et ſimul cum eo traxit ranā et utrūq̄ comedit Unde elopus Sic pereant q̄ ſe p̄deſſe fatit⁹ et obſunt Ut diſcat in auctoꝝe pena re dire ſui

De vſo et lupo Dialog⁹ centeſimo octavo . . .

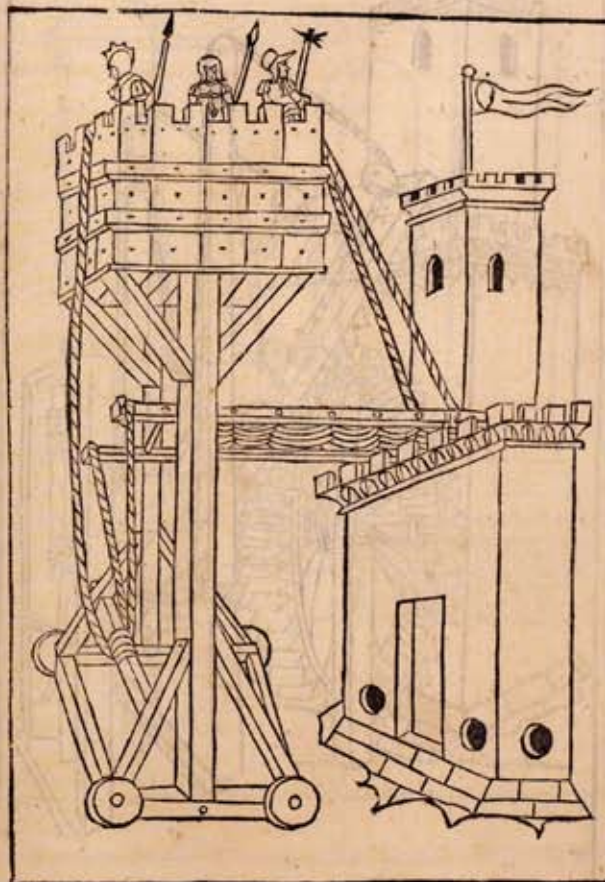

Vſus clamitavit lupū ad ſe et ait Sum⁹ nos iter ſeras nominati . ſed ſi ſimul p̄noctem⁹ erimus magis ſublimati Placuit hic ſermo lupo et cōiuraciones et ſocietate ſtatuerunt Vſus autē informavit lupū dicens volo tecum i eſtate manere . tu vero de quo venatus eris me ſaciabis ego autem in cella te reſocillabo q̄a optime p̄paratus ſum in hyeme Noſo q̄ p̄maneam in p̄uina cum algoze ſed in caue

Sambuca dicitur ad similitudinem cythare uel organi machi-
na: qua urbs opugnatur. nā quemadmodum in cythara uel organo
coræ sunt: ita in trabe quæ iuxta trabem ponitur funes sunt inter-
dumque qui de superiori parte turricule pontem laxant trocles ut de
scendant ad murum statimque de turri exeunt bellatores & per eam
transeunt mœnia uel bis inuadunt.

Exostra pons dicitur qui de turri lignea in murum repente pro-
ducitur: factus est duabus trabibus septusque uimine: quem subito p-
latum inter turrem murumque constituunt & per eam egredientes ma-
chinam bellatores in ciuitatem transeunt & muros occupant.

Hier beghint dat vijf. boeck ende het
speect vanden beesten

Das eerste capittel vanden beesten int
ghemeyn.

Die dpen dat gheeyn
der is die tractaet vā
der oerheft der aen-
den als totte proprie-
teten der mineren
ende der groepelghe-
ker dinghen als dper bomen ende der
cruden vanden welcken dpe heplighe
scriture ghemach maket soe ist in dat
laetste te tracteren vanden proprietep-
ten der gheuoelgher ende der sinelic-
ken dinghen ende te voertten vanden
proprieteten der dperen . ende inden
eersten int ghemeyn dat is te seggē
int generael . ende nae int speciaal van
elcken dperen ende oech van beesten en-
de quicken Ende oech mede vande cru-
penden dperen der welcker namen in
den teyte ende inder glosen gheschre-
uen staen: Item het heft daer omme
een dper dat is animal wantet ghemā-
ket is van vleesch ende ghesiet mitten
gheeste des leuens. Of daer omme dat
iet luchtich is also die voghelen of wā-
terich als de vissen of aerlich als paer-
den ende hoepen of ghangachtich als
menschen ende crupende als serpentē.
Item moyses seyt dpe gheslachten sijn
ghesiedder dinghen. Als quicke dz sijn
paerden hoepen verken scapen ende de-
ser gheliche zcet. Ende die ander sijn
woulen leeuwen ende deser gheliche.
Die derde sijn als slanghen serpentē
ende deser gheliche zcet. all opent

baert gen: si primo. Waer of dat basili-
us seyt in exameron Jumenta dat sijn
hoepen ende paerden ende sijn in dpe
ghewoente ende in die hulpen der me-
schen ghesiet Ende sommighe sijn ghe-
ordineert te arbeide als paerde ollen
hemels en deser gbelghe en sommighe sijn
geordineert wolle te dragē als die scha-
pe en sommighe sijn gheordineert datter
die melche af gheuoet sullē werde als
die varche en die soghe scriptura dz sijn
crupēde dierē die wwaert beroert wer-
de als wormē serpentē en slāghe en hier
af sijn dpe geslachte als die ghene die
mitten mode trechēde sijn als woumbes
of pierkes die hē seluen mitten monde
voert trechē. en daer sijn and als serpē
te die hē mitten ribbē voert helpē . ende
daer sijn noch and die hē mitten voeten
voert helpē als die laceerte en haech-
dissen Item dese beeste hebbē it ghemē-
die nature sijn sellichept wā die eē is sel-
mitten claerwē die and mitten hoerne die
derde mitten iādē Item alle beeste heb-
bē eē vernelike craft en eē sinlike craft
mer die eē meer dā die and na dpe dat
hē tloet puer is en subtyl daer nae sijn
hē die sinne subtyl Hier om ist dz die oer-
traech is rā die ezel ghet en die henri
begerēde die merien dpe wolf oggetem-
pert die leeuwe hoen die velle scalc. en
also voert Waer of dz die goetheptidē
dperē volcht die goethept of die quā-
hept sijn copulie als basilius seyt dz selue
seit arno. it boec vādē dierē Item de dierē
schelē oer veelidē voetsel wā sommighe
werdē alleē mit vleesch geuoet als die
leeuwe die wolf spgris en deser gelijc.
en sommighe werdē vā alle gelijc geuoet
als die hōr die hat en deser gelijc. en sō

21 ij

Herba paralisis Nesselblomē Cap. cxxiiij

Herba paralisis latine. Die meyster sprechen dasz diß krut sy
 k yfer vñ druckener natur. Vnd sprechen auch dasz die blos
 men heben an zu blien in de wynter vñ neigen sich geyn der
 erden vñ hant wyß blomē. Diß krut bruchet man zu leyner artzney
 mee wan zu de gegichte an de lybe wie das syn mag. Vnd wie das ge
 bruchet wurt so k nympt es den selbigen smertzen. Doch ist es aller
 kste gestoissen oder zutryst vñ vber den siechtu gelept. Auch ist es
 fast gutt gefotten in wyn vñ den gedruckten fur das gegichte.

Herba rubra Storckes snabel Cap. cxxv

Herba rubra latine. Die meyster sprechen gemeynlich dasz
 diß krut sy gemister natur als an der kette vñ feuchte. Fur
 den steyn nym diß krut vñ steyndrecht yglichs gleich vil vnd
 syede die in wasser vnd syde es durch eyn düch. darnach mache eyn
 sweyß bade vnd nym haberstroee vñ syede das in wasser vnd gies do
 mit die gliende steyn. vñ wan er an hebet zu swize so druck des was
 sers vo storckes snabel gefotten. vnd das sal gescheen dry malle nach
 eyn der steyn drucket feinstiglich in de misseten. Welcher beschwert
 wae am gebliude vñ alle zyt drutig were der nutz diß krut vñ darzu
 polky vnd ruten ygleichs gleich vil vnd puluer die vnd esse das mit
 brode es stercket das hertz vnd machet es fedlich.

Linea cristi
Noe der patriarch

Noe der sun Lamechs 8 zehend vñ adā ist nach sag des buchs der geschöpff im C. lxxij. iar seins vaters. vñ nach hebreyscher warthen im. m. lvi. iar. aber nach beschreybūg Cirofij. Bede vñ 8. lxx. aufleger im. m. vi. xliij. iar 8 weilt geporn. vñ wurdet als ein rue aufgelegt darumb dz vñ im alle dig geuet habe nach 8 sintflus oder darumb dz er den geprauch des acterns mit dē vih erstlich gefunden hat. dem nach stet geschubē. 8 er wurdet vñs trösten von dē werck vñser hend zē. dan erstlich pflage die menschē vñ darnach begunde dz vih zeactern. also ward 8 menschen ar bait geringert. darumb stet darnach. Noe was ein agtorman. vñ Augustinus er hebt die agtorman schaff als ein heilige von gut aufgesetzte arbat über alle hamt werckliche ambt vñ kunst.

Von Sem Cham vñ Japhet dē dreien sūnen Noe sind. lxxij. völkter entsprungē des zu bedentē sendet 8 herē Jhesus. lxxij. unger vor semē angesehen. Augusti' Chā 8 and sun noe Cathasua sun weib

noch mit gedacht wurdet darumb dz sie andern völkten in gepatung vor gegāgen sind vñ doch kein volck haben mügen machē. vñ die namē der selbē völkter sind eins tails blibē. al' so das man weist wo her die kometen sind. als auß assir die assirij. vñ auß heber die hebreysche. 8 eins tails sind mit dē alter 8 zeit verwādelē. also dz die allergeleertē vñ erfarnstē 8 histonē mit aller. sūnder kaum etlicher völkter vsprung mügen finden. vñ nach betrachting aller ding erfindet

Esich dz mer namē verwādelē dan blibē sind omchus 8 vried sun noe ist geporn in dē drit ten iar nach 8 sintflus. des gewāgēt moyses. Difer hat zu erst die kunst des gestirns lauffs erfunden vñ etlich künstig dūng fūrschē. vñ da im 8 vater

gab gegeben het gieng er in das land ethan vñ wonet also vñ machet ein volck vñ dīs ist die erde 8 sūmē erd genant' dohin sich etlich sūrtre'fenlich mān 8 sūn Japhet fūgēt vñ Jonicho ein stat elio polis genant pawerē. vñ er soll auch dē nemroth rat gebēdē habe wie er regirē mōcht. vñ was sūrtre'ender sūrtreich igtant. vñ ein grosser actemer des gestirns. 8 dē lavff vñ eigenschaft aller sūren erschawet vñ dardurch den vsprung vñ auch den vndergang 8 vier sūntē liche reche vortretet vñ leret. do er starb ward sein sun cosoron sein nachkomē

Chus was chams sun vñ dē fomē (als Josephus wil) ethiopes die moir. di opes genant. von dē selben ist die gegent ethiopia also gehayssen. die ist in den en

den des lands mauritania. do dan grosse ayndē vñ wilstnus frey ge gē dem aufgang. Chanaan 8 sun chā hat geborn ethē. iebusei. amo zeū. gerseū. euei. archei. von 8 yede ist ein sūnders volck genāt. als von ethēo ethē. von iebuseo iebusi. von amoreo amotei. von gerseo gersei. von eueo euei oder gabaonite. von archeo wardt archas die stat vñ dē perg libano gepawet. Chanaan 8 erst sūn chā von dē fomē die chanaana. vñ het. n. sūn die besaßen dz land 8 chananeier iego das gelobt land. n. w. udea vñ von im chananea gehayssen. Cneus arabus von dem aradij die die inseln aradē besaßen mit kleinē meer vñ dē phenicern geschidē. Samarties vñ dē sūre die edel stat vñ wurdet genent aeolis. Amathus dauon amantē. Phuch 8 and er sun chā. dauon libia die gegent vñ athlante dē perg mauritame vñ ein gegent phateus genāt ist Messarajm 8 drit sūn. dauon egyptij. vñ hat. v. sūn. die egyptier hießen erwen meser von merja irin fūrsē. Lidin. dauon lybi vñ lydia dz land genāt. do sand Johāsen stul ist. Ananim dauon ananij. vñ Labim dauon cubarj vñ and er 8 völkter vñbetāt vñ mit 8 ethiopic krieg außgerewit sind bis zu 8 vreegestalt der vreegē namē. Messā 8 and er sun chams gepar auß im sybē völkter. dz sechst volck sind die palestiner. er lād hayt palestina in syria an arabia srostent. vñ vñ 8 stat philistea philistea genāt. Saba' tha dauon sabathen vñ dē kriechē affabari genant. Regma her. ij. sūn. vñ sabatha habē iren alē namen darnach vterom. von dē sind völkter 8 moir in dē nidergang entsprungen. Saba dauon sabesus oder sabey. arabes vñ von in arabia genant an den pergen libani wonende. Dada dauon ethiopes. Eula was 8 and er sun chus des sūne chā von dem sind eula iego getuli genant in den vreeen gegenden affrice wonende. Uemroth 8 sūn chus des sūns chā was an ryo eins grossen leibs vñ vnder dem sūnen der sūn Noe der allergeleertigst. der bey den ba' bilometen bleybende zu erst wūterey anfang zeibet.

Jonichus 8 vried sun noe

Chus der vried sun cham het vier sūn bey semē weib

Quinq; suggerente diabolo in forma ser-
pentis. p̄hibo partes mandatus dei tras-
gressi fuissent: maledixit eis deus: et ait
serpenti. Maledictus eris inter omnia animantia
et bestias terre: super pecus tuum gradieris: et
terram comedes cunctis diebus vite tue. Mulier
eri quoq; dicit. Multiplicabo erinas tuas: et co-
ceptus tuos: in dolore paries filios: et filii viri po-
testate eris: et ipse domitabitur tibi. Ade vo dixit
Maledicta terra in opere tuo: laboribus come-
des ex ea: spinas et tribulos germinabit tibi: in
sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuer-
taris in terram de qua sumptus es. Et cu scissis
eis deus tunicas pelliceas eiecit eos de paradiso
collocans ante illum cherubin cum flammeo
gladio: ut viam ligni vite custodiat.

Adam primus homo formatus de limo
terre triginta annorum apprensus imposi-
to nomine Eva uxori sue. Cui de fructu
ligni vetiti oblato ab uxore sua comedit: eie-
cti sunt de paradiso voluptatis: in terram maledictam
et in sudore vultus sui operaretur terram: et pane
suo vesceretur. Eva quoq; in erinis vivere filios
quoq; pareret in dolore. quam incomparabili
splendore decoravit. ea felicitatis sine invidia ho-
stis decepit: cu leuitate femina fructus arboris
temerario ausu degustavit: et virum suum in senectute
suam traxit. Deinde perizoniarius foliorum
suscepit et delinax orto in agro ebron vna cum
viro pulsa exul venit. Tandem cum partus dolo-
res sepius expta fuisset cum laboribus in seniu et
tande in morte sibi a domino predicta deuenit.

Der heer gepote auch einen altar der gangen opffer zemachen von Sethum holtz derselb altar was viereckig
fünff elnogen lang vnd prait vnd dreyer hoh vnd hol gic. ch wie die archen. on ein deck. die wond warh
hüllgen. vnd innen vnd auß in mit erinen plechen bedect das sie mochten geprennet werden son podē was cran
wie der archen poden. darauff wardt das feur gemacht das durch das fenster an der sytten des außgangs ein-
gedegert ward. in di vier oberst winceln waren außten vier wider gestalmbte hōnen vnd daran vier kette mit ringe
gedenck. daran hing ein ermes rōstlein in gestalt eines heys gefornit bis zu dem murtel des altars hinab steygende
darauff legte man die ding die zu wolgschmack dem herreu vaxpennet wardē. Ab er bey di vnd eren winceln waren
vier erme ring daran tet man die fangen von Sethum holtz mit ere bedect den altare damit zetragen.

Der heer stand auch bey Moysen sprechend. das er die hüllgen die dieser schaffi seinem bruder Aaron gebē solt
mit anzugung wie die buescherlich hebung gemacht solten werden. Es waren vier haeder gemeine alle auch
den unndern buescher. als ein leyntuch zwofsch durchaus. ein glietlicher vier
finger prait mit hülfscher mancherlay gestalt. vnd an h woben in die hōhe oben gespaiz. Daruber bedēcket sich
der hōhst buescher mit aigen fleedern. Das erst was ein acinetischer rock in deß vnderm samen warm glöcklein
vnd margramopffel eingeweben. Das ander was superhumerales. ein schultterkleid. on erml. hynnab bis auff
die lemd also das es übergedētet werden mocht mit mancherlay yerhen. Das drit ein zwofsch vierecktes rati-
onal. vnd darinn. rj. köschlich stein. Das vierdt ein gürtel von süßst farben. Des süßst ein acinetische hawbt auff
dem hawbt. ob der von dißo weyl leyntuch gemacht. vnd das sechs ein geidens plech als ein halber mö-
de gefornit. darinn der groß gottes namer Theraqramaton geschriben stand. vnd darnach gealst als ein leon
die über die stirn von einem ore zu dem andern rachtet.

Der heer redet ab ermalto zu moysen. du solt auch machen
ein erma geysschafft mit seinem süß. das was zwofsch dem
tabernackl vnd altar des opffer. darinn mit dem daren ge-
gossen wasser die buescher ire hend vnd süß wuschen wenn sie
die heiligen heyder zum opffer anthon vnd in den tabernackl
vnd darauff geen wollten. als Aaron vñ sein sün gerhaus heitē.
tragende von di plüt der geopfferren hoshen für die sünd des
volcks. vnd wenn sie zu dem altare gingen das sie darauff den
wolinchenbe geschmack opfferen. das was gemacht von den
spiegeln der wober die bey dem eingāg des tabernackl wach-
ten. dieselben spiegell waren im vmbtra. der oberst leyffen her-
umb geset. darinn sich die buescher beschen mochten ob sie an
angeficht oder kledē emichē mactel abzwuschen hettē.

Uocantur
quatuor orbis
nates sunt p[ro]m[us]
Septentrio lat[et]
ad axe totius s[er]uata
et nubes h[ab]ent d[omi]n[us]
uocet et p[ro]cedentes d[omi]n[us]
habetis multitudine[m]
fuit d[omi]n[us] ad rem p[ro]p[ri]a uocatur
v[er]u[m] d[omi]n[us] p[ro]p[ri]a p[ro]cedens d[omi]n[us]
h[ab]entis d[omi]n[us] d[omi]n[us] d[omi]n[us] d[omi]n[us]
a d[omi]n[us] cum n[ost]r[is] p[ro]p[ri]a d[omi]n[us] d[omi]n[us]
h[ab]entem r[ati]onem p[ro]cedens d[omi]n[us] a
l[at]ere d[omi]n[us] p[ro]cedens d[omi]n[us]
uocet et cepit u[er]u[m] d[omi]n[us]

Orbis dicitur a rota et est quilibet figura sperica et rotunda. Et
ideo mundus orbis dicitur quod rotunda est et dicitur orbis terre vel orbis terra
n[ost]ri. Dicitur in p[ri]mo uincit filij sen obtinuit asia filij ch[am] affri
ca et filij iaphet europa. Et dicitur in li. Et dicitur affri quod orbis dicitur et in
tres partes non dicitur. Nam asia a meridie per orientem usque ad septen-
trionem p[ro]uenit. Europa vero a septentrione usque ad occidentem p[ro]uenit.
Sed africa ad occidentem per meridiem se extendit. Vola quoque asia

continet unam partem nostre habitabilis. Et medietatem asie et pres. Africa et europa aliam medietatem
sunt sortite. Inter has autem partes ab oceano mare magnum p[ro]cedit. et quod interficitur: quod propter se
in duas partes orientem et occidentem orbem diuidas in una erit asia in alia vero africa et europa. Sic autem
diuiserunt post diluuium filij Noe inter quos Sem cum posteritate sua asiam. Iaphet europa: et ab am affri
cam possederunt. v[er]u[m] dicitur glo. super Gen. x. et super libro psalippo. primo. Item dicitur et r[ati]o hominis
et dicitur et plinius.

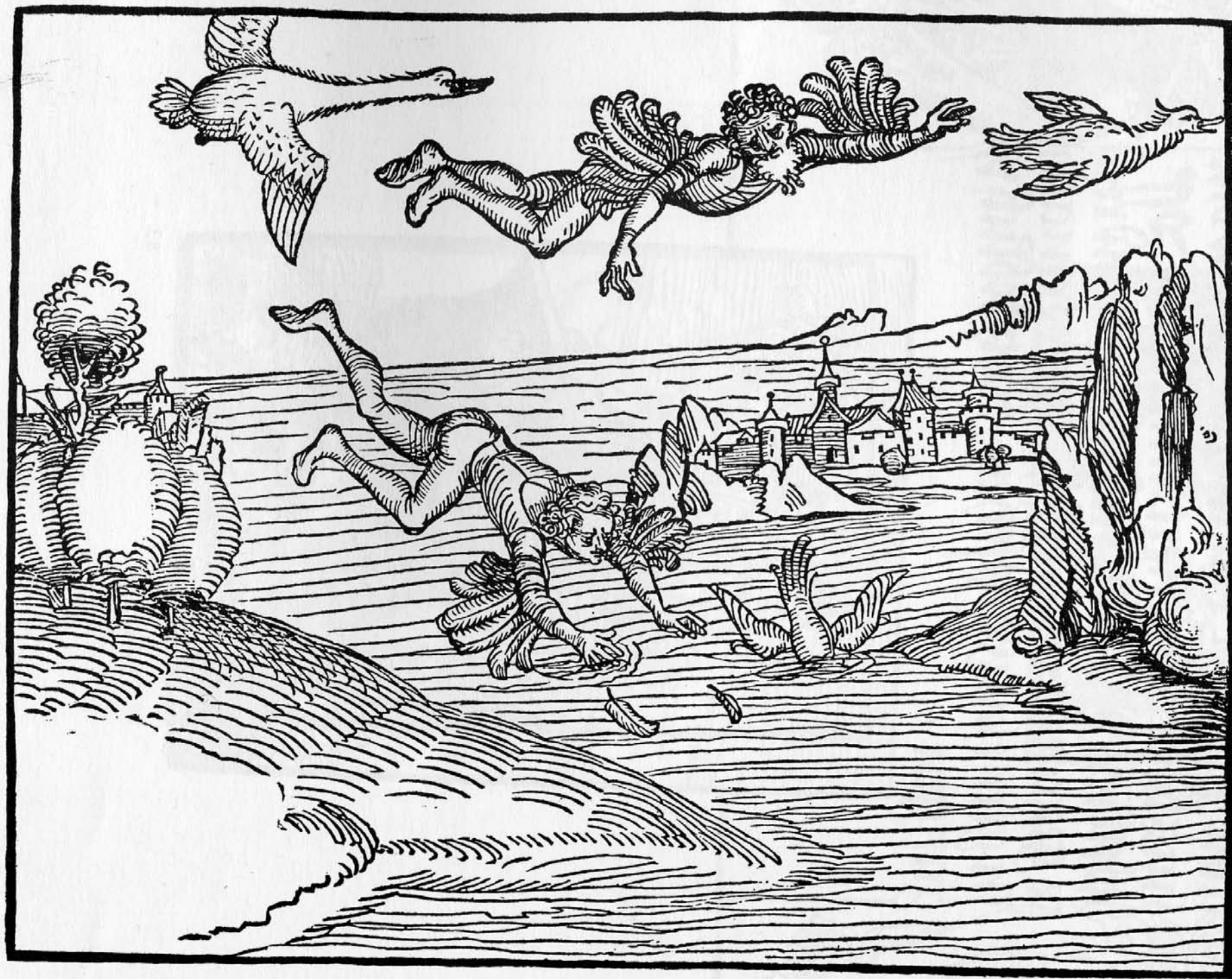

1498 Albrecht Durer, *Αυτοπροσωπογραφία*.

1500 Albrecht Durer, *Αυτοπροσωπογραφία*.

1493 Albrecht Durer

1496 Albrecht Durer

1498 Albrecht Durer

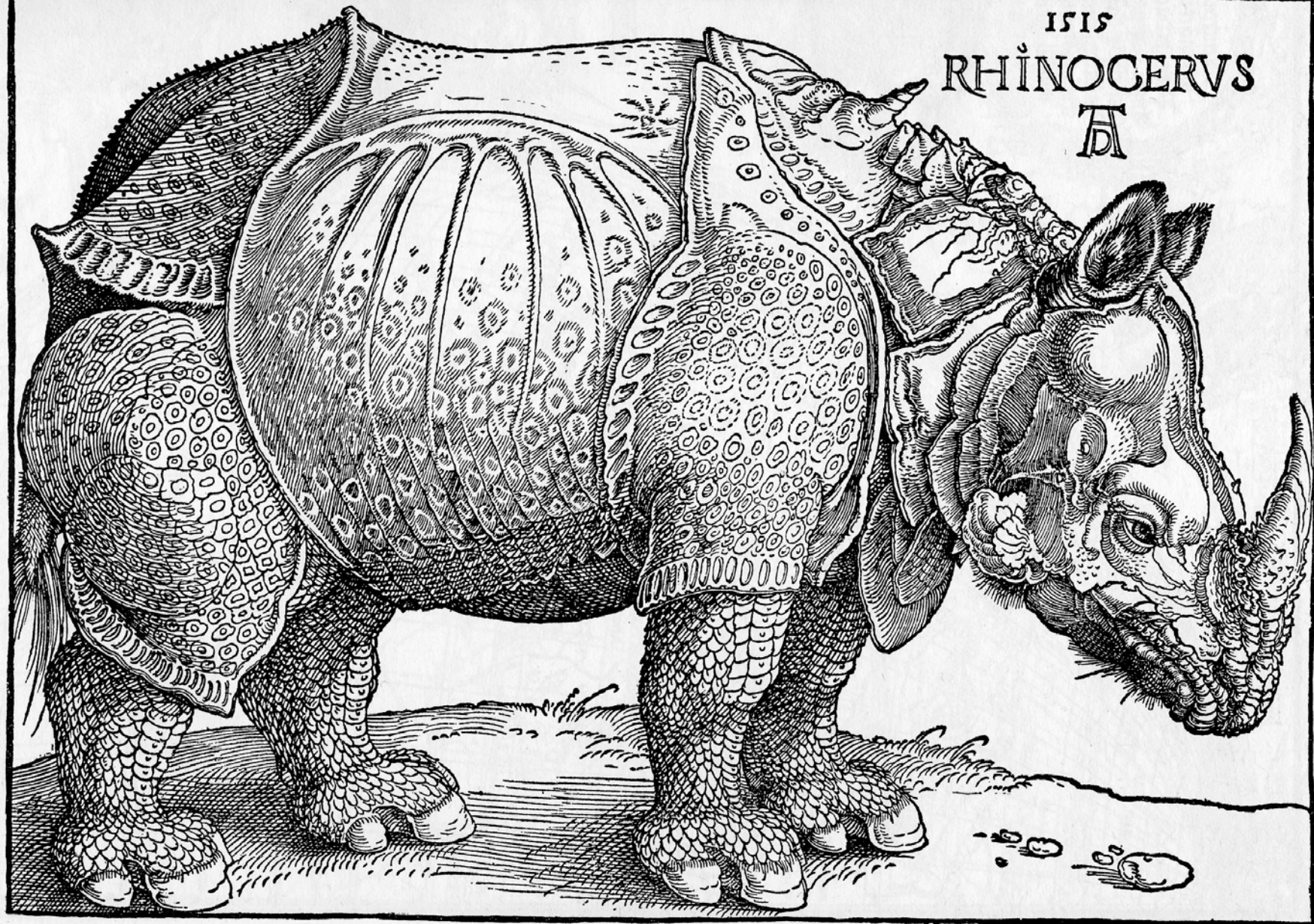

1498 Albrecht Durer

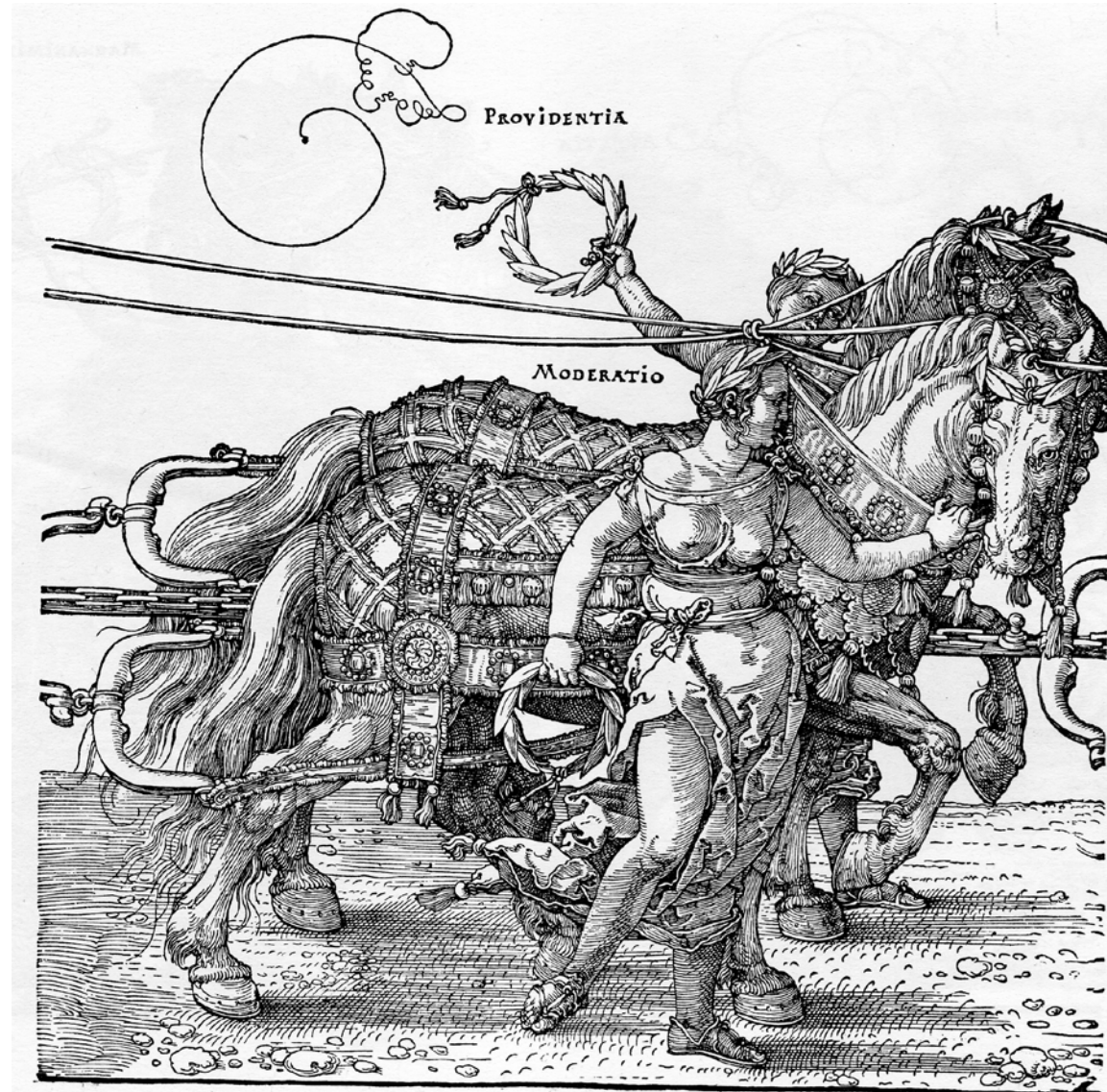
1500 Albrecht Durer

Nach Choistiegeburt / 1513. Jar Abi. May hat man dem großmechtigsten König Emanuel von Portugal / gen Lysabona aus India pracht /
 ain solch lebendig Thier. das nennen sie Rhinocerus / Das ist hie mit all seiner gestalt Abconterfect. Es hat ein farb wie ein gepfeckelte schildkrot / vnd ist von dicken schal-
 len vberleget sehr fest / vnd ist in der gröss als der heilffande / aber niderlicher von baynen vnd sehr wehrhafftig es hat ein scharffstarck Horn vorn auff der Claffen / das bes-
 gundt es zu weizen wo es bey staynen ist / das da ein Sieg Thir ist / des heilffanden Todtfeynde. Der heilffande fürchts fast vbel / den wo es Ihn antompt / so laufft Ihm
 das Thir mit dem kopff zwischen die forder bayn / vnd reist den heilffanden vnten am bauch auff / vnd er würgt ihn / des mag er sich nicht erwehren. dann das Thier ist also
 gewapnet / das ihm der heilffande nichts thun kan. Sie sagen auch / das der Rhinocerus / Schnell / fraytig / vnd auch Lustig / sey.

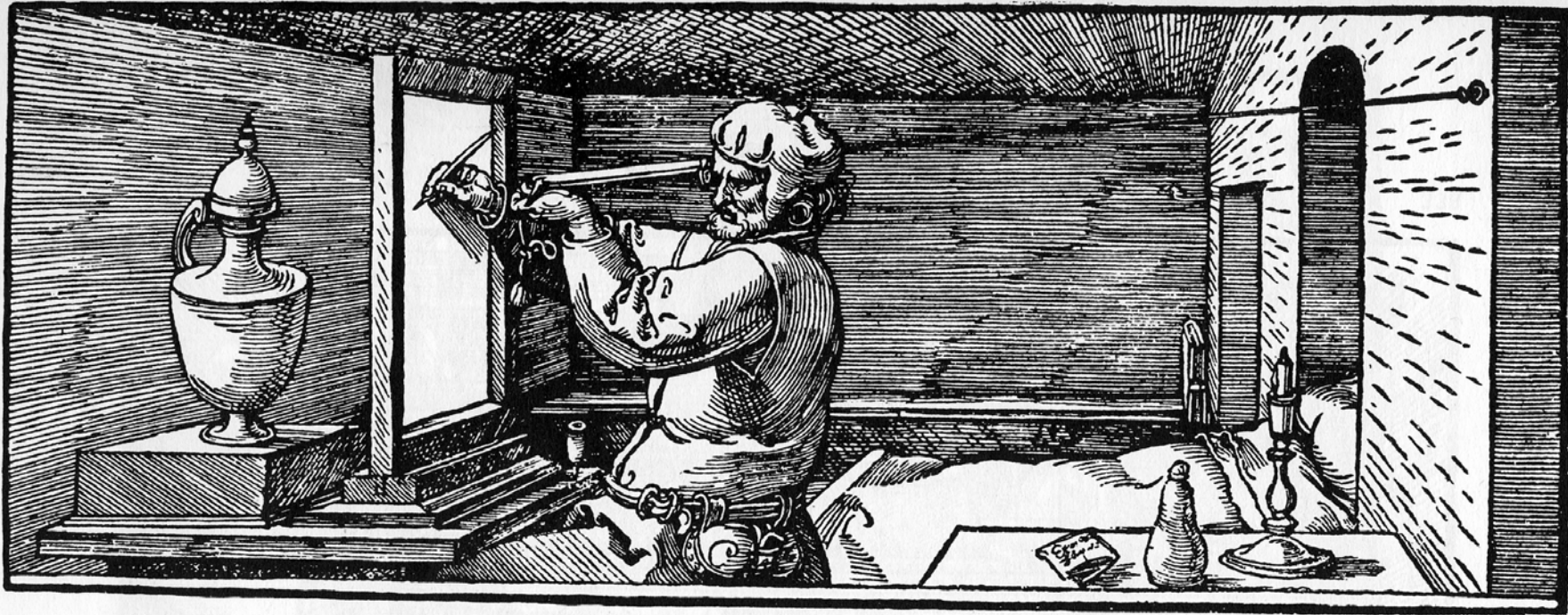

1518 Albrecht Durer, Ο αυτοκράτορας Μαξιμιλιανός.

1518 Albrecht Durer

1525 Albrecht Durer

Itaq; equis Romā petūt. Regias nurus in
cōuiuio & luxu deprehēdūt. Exīde Collati
am petūt: Lucretiā iter ancillas in lanificio
offendūt. Ita ea pudicissima iudicatur: ad
quam corrumpendam Tarquinius Sextus
nocte Collatiā rediit. & iure propinqtatis
in domum Collatini uenit: & cubiculum
Lucretiæ irrupit. Pudicitiam expugnauit.
Illa postera die aduocatis patrē & cōiuge
rem exposuit. Et se cultro quem uecte te/
xerat occidit. Illi in exiciū regū coniurārūt.
Eorumq; exilio necē Lucretiæ uēdicarūt.

T Vnius Brutus sorore Tarquini
Superbi genitus: cum eandem
fortnam timerent: quam frater
inciderat: qui ob diuitias & prudentiam
ab auunculo fuerat occisus: stultiā finxit.
Vnde Brutus dictus iuuenibus regiis Del
phos eūtibus ridiculi gratia comes accitus
baculo sambuceo aurum fufum deo donū
tulit. Vbi responsum est eū Romæ sūmā
potestatē habiturum: qui primus matrē
oscularetur. Ipse terrā osculatus ē. Deide
propter Lucretiæ stuprum cū Tricipitino

7
& Collatino in exitium regum cōiurauit.
Quibus in exiliū actis cōsul creatus filios
suosque cum aquiliis & uiteliis cōiurantē
uirgis caesos securi percussit. Deinde in
prælio quod aduersus eos gerebat sigulari
certamiē cū Arōte filio Tarqni cōgressus

se ambo mutuis uulneribus occiderunt:
cuius corpus in foro positū a collega lau/
datum: matronæ anno luxerunt. *d'orone melle*

D Orfena rex etruscorum cū Tar/
qnos in urbē restituere tētaret.
& primo impetu Ianiculum ce/
pisset. Oratius Cocles illo cognomine q; in
alio prælio oculū amiserat pro ponte sub/
licio stetit: & aciē hostiū sustinuit donec
pons atergo interrumperetur: cum quo in
Tiberim decidit: & armatus ad suos trā/
nauit. Ob hoc tantum agri publice datū:
q̄tū uno die arari potuisset. Statua quoq;
ei in Vulcanali posita. *d' a. mune stola.*

D Orfena rex cū urbem obsideret:
Mutius Sceuola corde uir roma
næ constantiæ senatum adiit. Et
ueniam transfugiendī petiit. necem regis

Quidā eius libros nō ipsius esse sed Dionysii & Zophiri colophoniorū tradunt: qui iocādi causa cōscribentes ei ut disponere idoneo dederunt. Fuerunt autē Menippi sex. Prīus qui de lydis scripsit: Xanthūq; breuiauit. Secūdus hic ipse. Tertius stratonicus sophista. Quartus sculptor. Quintus & sextus pictores: utrosq; memorat apollodorus. Cynici autem uolumina tredecī sunt. Neniæ: testamenta: epistolæ cōpositæ ex deorum p̄sona ad physicos & mathematicos grammaticosq;: & epicuri foetus: & eas quæ ab ipsis religiose coluntur imagines: & alia.

Ad sanctissimum papam Nicolaum Quintum . Gregorij T'emp'orarij
in translatione Eusebii Pamphili: Prephatio Foclicite incipit

De Euangelica Preparatione

VSEBIVM Pamphili de euangelica preparatione latinum ex graeco beatissime patris iustu tuo effecti . Nam quom eum uirum tum eloquentia: tum multarum rerum peritia: et ingenij mirabili flumine ex his quae iam traducta sunt praestitissimum sanctitas tua iudicet: atque ideo quatuor apud graecos ipsius opera extet latina facere istituent: euangelica preparatione quae in urbe forte reperta est: primum aggressi traduximus. Quo quidem in libro quasi quodam in speculo uariam atque multiplicem doctrinam illius uiri licet admirari. Cuncta enim quae ante ipsum facta iuentur: fuerunt quae tamen graece scripta tunc inueniretur: multo certius atque distinctius ipsis etiam auctoribus qui scripserunt percepisse mihi uidetur. Ita quom constet nihil fere praclarum unquam gestum fuisse quod illis temporibus graece scriptum non extaret: nihil in rebus magnis natura: abditis quod a philosophis non esset explicatum: omnia ille tum memoriae tenacitate: tum mentis praecipit acumine: ac ut apes solent singulis infidere floribus: indeque quod ad rem suam conducit colligere: non aliter ille undique certiora uerisimilioraue deligens mirabilem sibi atque inauditum scientiae cumulum confecit: multiplices uariasque philosophorum sectas non ignorauit: infinitos pene gentium omnium religionis errores tenuit: orbis terrarum historiam serie sua dispositam solus cognouit & ceteris tradidit. Nam quom non esset melius gestarum rerum historiam tribuere sanctissime pater nisi distincta temporibus pateat. Quippe quom natura temporis faciat ut quae in tempore fuerunt nisi quando fuerint scias: nec fuisse quidem propter confusionem uideantur: eo ingenio: studio: industria huic incubuit rei: ut omnium scriptorum peritiam in unum congestam facile su pauent: distinctiusque cuncta ipsis suis ut diximus cognouit auctoribus. Conferendo enim inter se singulos: ueritatem quae ab omnibus simul emergebat: nec ab ullo exprimebatur: consecutus est. Quae omnia ab aliis quae scripsit & ab hoc opere perspicere licet. Quod ille ideo suscepit: quoniam quom apud gentium praclaros philosophia uiros nobilissimus esset: ac praesentem patrem atque deorum religionem catholica ueritate amore contempserit: partim accusatum suum propositum respondere: partim nostra pro uiribus suis uoluit confirmare. Itaque: si duas uniuersum partis negotium partitus est: quarum primam quae nunc traducta nobis est: qua illis

Incipit liber genesis q dicitur hebraice
celesibus. Capitulum primum.

*Vony huj catholicae biblicae
Latine p'p'ositi: Nicolai
Miltuani q' t'pore iudicij
pastor Antiochiaensis fuit
Ano j. d. 367.*

In principio creauit
deus caelum & terram. Terra autem erat
inanis & uacua & tenebrae erant
super facies abyssi: & spiritus
domini ferebatur super aquas.
Dixitque deus, fiat lux. Et facta
est lux. Et uidit deus lucem
quod esset bona: & diuisit lucem
a tenebris: appellauitque lucem
diem: & tenebras noctem. Factum
est uespere & mane dies
primus. Dixit quoque deus, fiat firmamentum
in medio aquarum: & diuidat aquas ab
aquis. Et fecit deus firmamentum, diuisitque
aquas quae erant sub firmamento ab his
quae erant super firmamentum. Et factum
est ita. Uocauitque deus firmamentum caeli.
& factum est uespere & mane dies secundus.
Dixit uero deus, Congregentur aquae quae
sub caelo sunt in locum unum: & appareat
arida. Et factum est ita. Et uocauit deus
aridam terram: congregationesque aquarum
appellauit maria. Et uidit deus quod esset bonum:
& ait, Seminet terra herbam uirentem
& facientem semen: & lignum pomiferum
faciens fructum iuxta genus suum: cuius
semen in semetipso sit super terram. Et factum
est ita. Et protulit terra herbam uirentem
& facientem semen iuxta genus suum:
lignumque faciens fructum: & habens unum
quodque semen suum secundum speciem suam.
Et uidit deus quod esset bonum: & factum est
uespere & mane dies tertius. Dixit autem
deus, fiant luminaria in firmamento caeli &
diuidat diem ac noctem: & sint in signa & tempora

& dies & anos: ut luceat in firmamento caeli:
& illuminet terram. Et factum est ita. Fecitque
deus duo luminaria magna: luminare maius
ut praesentet diem: & luminare minus ut
praesentet noctem: & stellas. Et posuit eas in firmamento
caeli ut luceant super terram: et praesentent diem ac noctem:
& diuiserent lucem ac tenebras. Et uidit deus quod esset bonum:
& factus est uespere & mane dies quartus. Dixit
etiam deus, Producant aquae reptile anime uiuentis
& uolantile super terram sub firmamento caeli.
Creauitque deus cete gradatam: & omnem animam uiuentem atque motabilem
quam produxerant aquae in specio suas: & omne uolantile
secundum genus suum. Et uidit deus quod esset bonum.
Benedixitque eis dicens, Crescite & multiplicamini: & replete
aquas maris: auiscque multiplicentur super terram.
Et factum est uespere & mane dies quintus. Dixit
quoque deus, Producat terra animam uiuentem in genere suo:
iumenta & reptilia: & bestias terre secundum speciem suam.
Factumque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta
speciem suam: iumenta & omne reptile terre in genere suo.
Et uidit deus quod esset bonum: & ait, Faciamus hominem
ad imaginem & similitudinem nostram: & praesentet
piscibus maris & uolantibus caeli & bestijs uniuersae
terre omniisque reptili quod mouetur in terra.
Et creauit deus hominem ad imaginem & similitudinem
suam. ad imaginem dei creauit illum. masculum et
feminam creauit eos. Benedixitque illis deus. & ait.
Crescite & multiplicamini & implete terram &
subiugate eam: & diuitini piscibus maris & uolantibus
caeli: & uniuersis animantibus quae mouentur super terram.
Dixitque deus. Ecce dedi uobis omnem herbam afferentem
semen super terram & uniuersa ligna quae habent in
semetipsis semen generis sui: ut sint uobis in escam
& cunctis animantibus terre: omniisque uolucris
caeli & uniuersis quae mouentur in terra & in quibus
est anima uiuens: ut habeant ad uescendum. Et factum
est ita. & creauit deus cuncta quae fecerat: & erant
valde bona. Et factus est uespere & mane dies sextus.
Iterum perfecti sunt caeli & terra: et omnis
ornatus eorum. & coepit deus die septimo opus suum
quod fecerat: & requieuit die septimo ab uniuerso
opere quod parauerat. Et benedixit diei

1475 Nicolas Jenson, *Euangelica*, Βενετία

1476 Nicolas Jenson, *Biblia Latina*, Βενετία

P. Candidi in libros Appiani sophiste Alexandrini ad Nicolaum quintū summū pontificem Prefatio incipit felicissime.

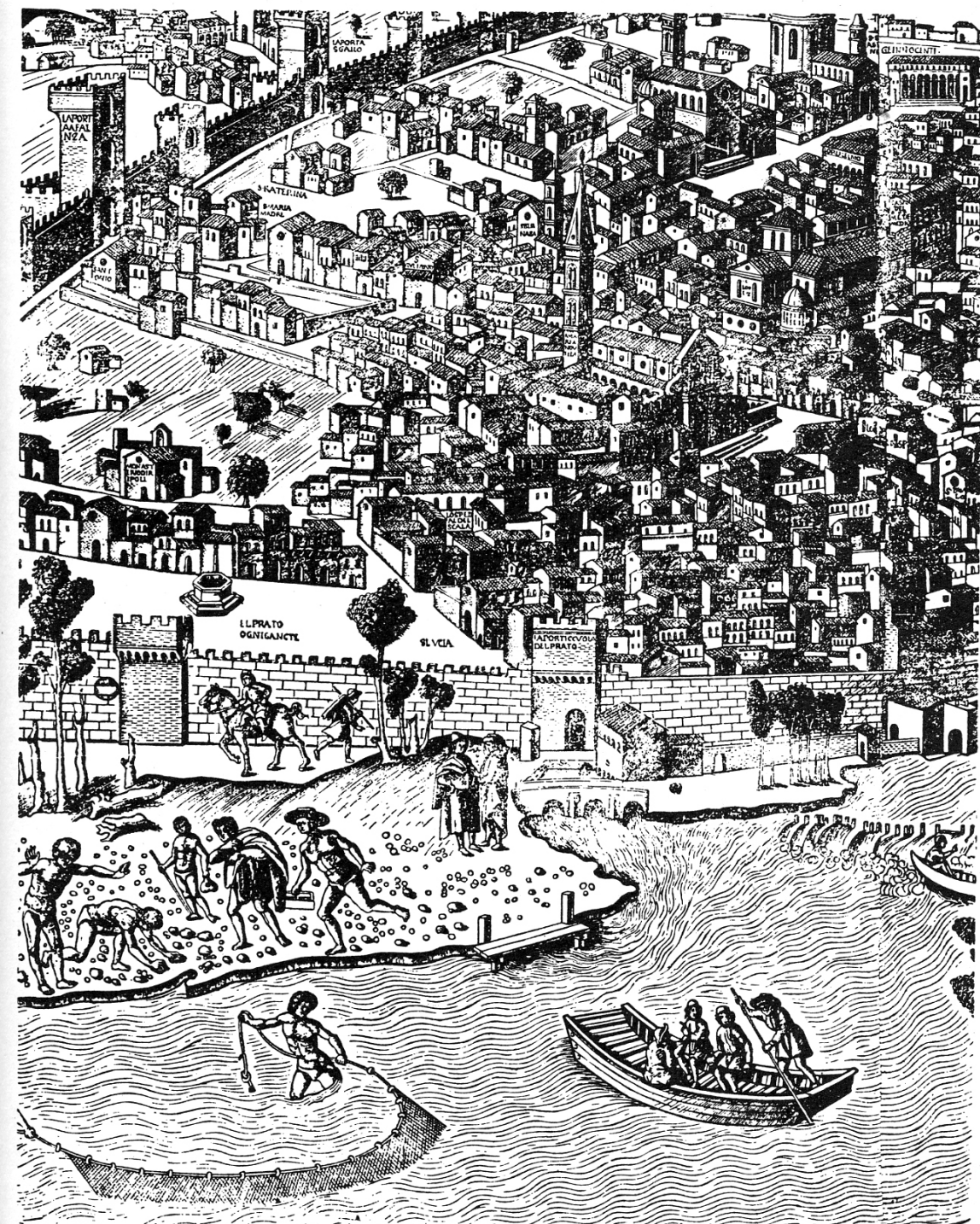
Appiani Alexandrini historia seu ueterū incuria: seu temporū iniquitate deperditā: & ueluti longo postliminio ad nos redeuntē optime: ac maxime pōtēfex Nicolae quinte tuo nutu tuoq; imperio e gręca latinam facere institui: ut non modo apud nostros nota esset sedulitas mei obsequij: sed ad posteros quoq; uirtutis tue fama transiret. Quid enim dignius tuis meritis impendi potest: q̄ ut ij: qui in sequenti tuo hęc aliquando legent cum edificiorum magnitudinem ornatū intuebunt: que etate nostra tuo auspicio confecta sunt: te Nicolaū eum esse intelligant: qui nō minorem in recuperandis libris: q̄ in restituendis mœnibus huic urbi adhibens curam. Et pfecto licet illa p̄clara: & magna sint: que manu & arte constant: & a plurimis summo ingenio diligentiaq; parantur: p̄stantiora tamen habenda erunt: que studijs adiuncta: monumentis quoq; seruantur litterarū. Itaq; qui Petri Basilicę contiguam domum admirant a te structam quadrato lapide: qui Hadriani molem uicissim restitutā: qui deotū templū ab Agrippa conditū a te suffectū etate nostra: qui plura alia breui celsura uetustati nī tua caritas admouisset pias manus: eosdē quoq; admirati cōueniet tot illustres libros ad nos tua opera traductos e gręcis: nec tuam sapientiā nomen dignitatē cōmemoratione laudis sue immunēs p̄terire: etsi non huius temporis esse putem uirtutes tuas elegantiori stilo debitas in mediū proferre hoc solū dixerim te his rebus gestis allecutum ut uerus p̄sul dignissimus princeps haberere. Sed ut ad Appianū redeam Doleo equidē lumme pater his i libris

Suo Reuerendissimo patri & Domino. D. B. Zeno diuina miseratione presbytero Cardinali sanctę Marię i porticu. Celsus Maffheus ueronensis canonicus regularis congregationis Lateranensis Salutem ęternam & cōmendationem peroptat.

I reuerendissime pater & domine dixerimus quia peccatum non habemus iuxta Iohannis apostoli sententiam nosmetipsos seducimus & ueritas in nobis non est. Ideo pie ac recte a sancta matre ecclesia institutū arbitror: ut omnis utriusq; sexus semel saltem i anno propria cōfiteat peccata: quo per huiusmodi confessionis humilitatē auctori nostro reconciliari mereamur cum quo peccando inimicitiam contraxeramus. A quo quidē salutare p̄cepto nec uos qui ecclesiastica p̄eminentia insigniti estis: exemit. Cū magis deceat eos qui excellentiori fulgent dignitate: etiā puriori conscientia nitere: Ceterisq; quibus p̄sunt fidelibus non solū beneuendi p̄cepta tradere: sed etiā exempla monstrare. Tuo itaq; precipuo hortatu & iussu ac nō nulloꝝ alioꝝ patrum in hoc breui scrutat: uiolo aliqua congesti

a

περ. 1480, Lucantonio degli Uberti, Φλωρεντία

1500, Jacopo de Barbari, Βενετία

Et fait bon amasser en leste pour viure en lyuer ain
 si que tu peus veoir par ceste fable d'une sigaille q
 alla demader le temps de lyuer a la fromis du ble
 pour menger. et la fromis luy dit. Que as tu fait leste pas
 te. et la sigaille dit. iay chante. et la fromis dist. De mon
 froment nauras tu point. et si tu as chante en leste. dance
 maintenant en lyuer. Et pource il ya temps de labourer et
 temps de repoufer. car celluy qui ne laboura aura froit aus
 dens.

La. xviii. fable est du pelerin et de lespce.

Ning homme mauuais peut estre cause de la pōi
 sion de plusieurs et luy seul se pert. Ainsi q̄ dit
 ceste fable d'ung pelerin qui trouua vne espce en
 son chemin et il demanda a lespce. Qui es cest ul
 qui ta perdue. Et lespce luy respondit. Vng homme seul
 ma perdue. mais ten ay perdu plusieurs. Et pource vng
 mauuais hōme peut estre perdu. mais deuant quil soyt
 perdu il peut nuyre a plusieurs. car pour vng mauuais
 homme peuent venir plusieurs maulx en vng pays.

La. xix. fable est de la brebis et de la cornille.

On ne doit poit insurier les innocēs ne les simples
 gens. Ainsi q̄ raconte ceste fable d'une cornille qui se
 vouloit iuscher sur la brebis et elle lui omēca a dire. tu te
 garderas biē d te deporter ne mōter sur le chiē et toy iouer

surcq les luy. et la cornille luy dist. Pense poure innocent
 que te scay bien a qui te me toue. car te suis viel et malice
 eux. et est ma nature de nuyre aux innocens / et estre amy
 aux mauuais. et pource il ya de gens de telle nature qui
 ne veullent que nuyre et insurier les innocens et simples
 gens.

La. xx. fable si est de l'arbre et du roseau.

Et ne doit estre orgueilleux ptre son seigne. mais se
 doit humilier a luy. ainsi que recite ceste fable d'ung

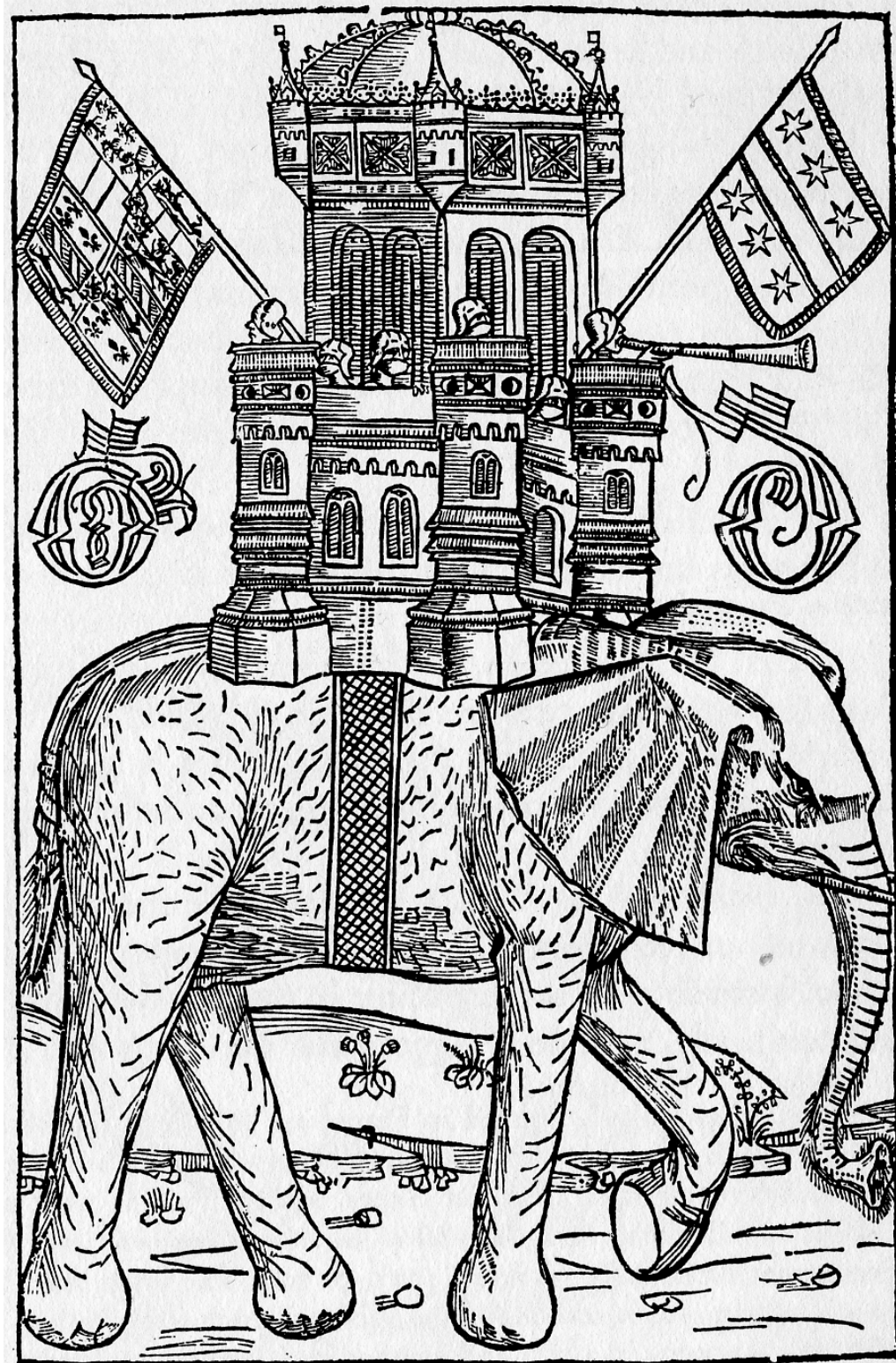
1484, Jaques Millet, *L'istoire de la destruction de Troye*, Παρίσι

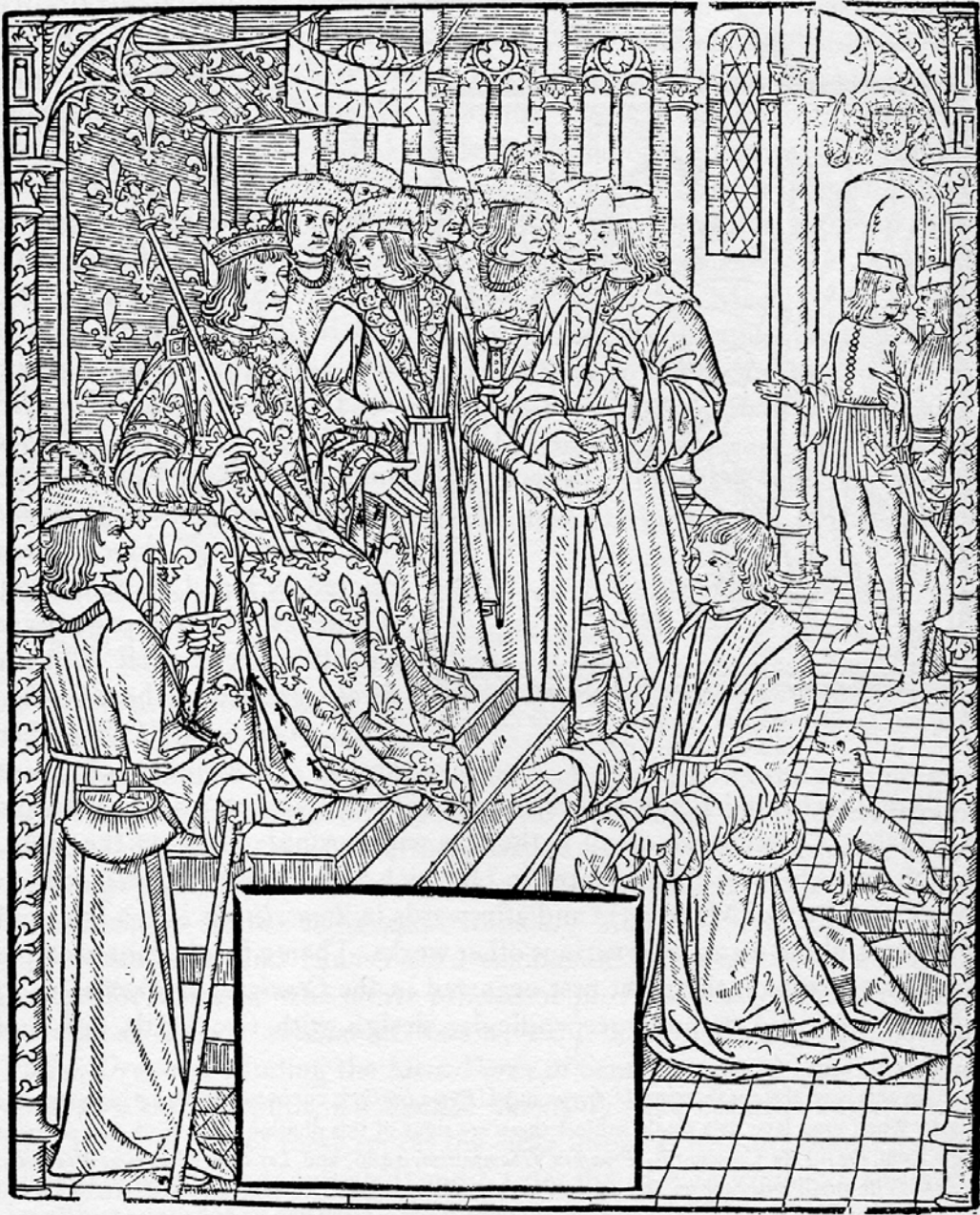
1484-5, *The Golden Legend*, Λονδίνο

1480-85, Ουλμ

1486-90, Olivier de Marche, *Chevalier delibere*, Γκυόντα

1491, Orosius, Παρίσι

1488, Caesar, *Commentaires*, Παρίσι

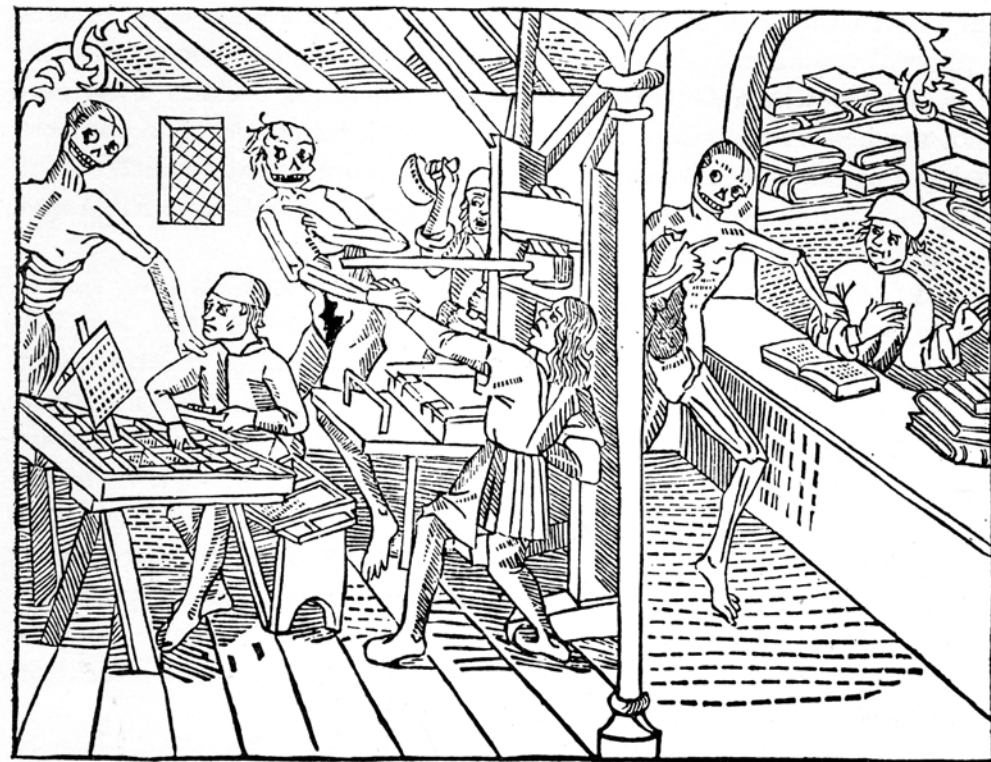
περ. 1490, *Representazione della Festa della Annunziazione*, Φλωρεντία

1495, *Epistole e Euangelii*, Φλωρεντία

1491-2, *Danse macabre des hommes*, Παρίσι

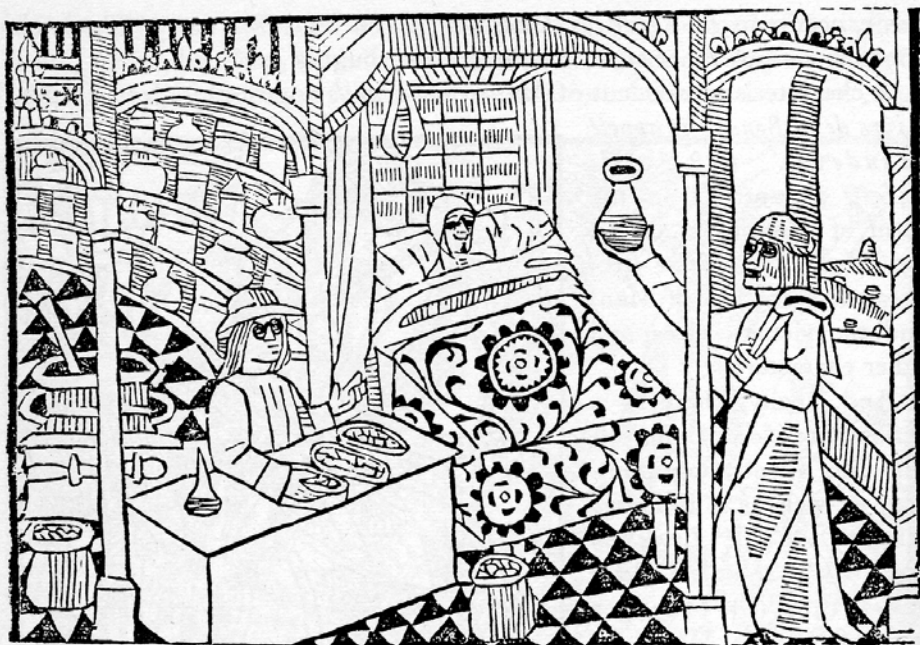
1499, *La grant dance macabre*, Λυών

1491, Chaucer, *The Canterbury Tales*, Λονδίνο

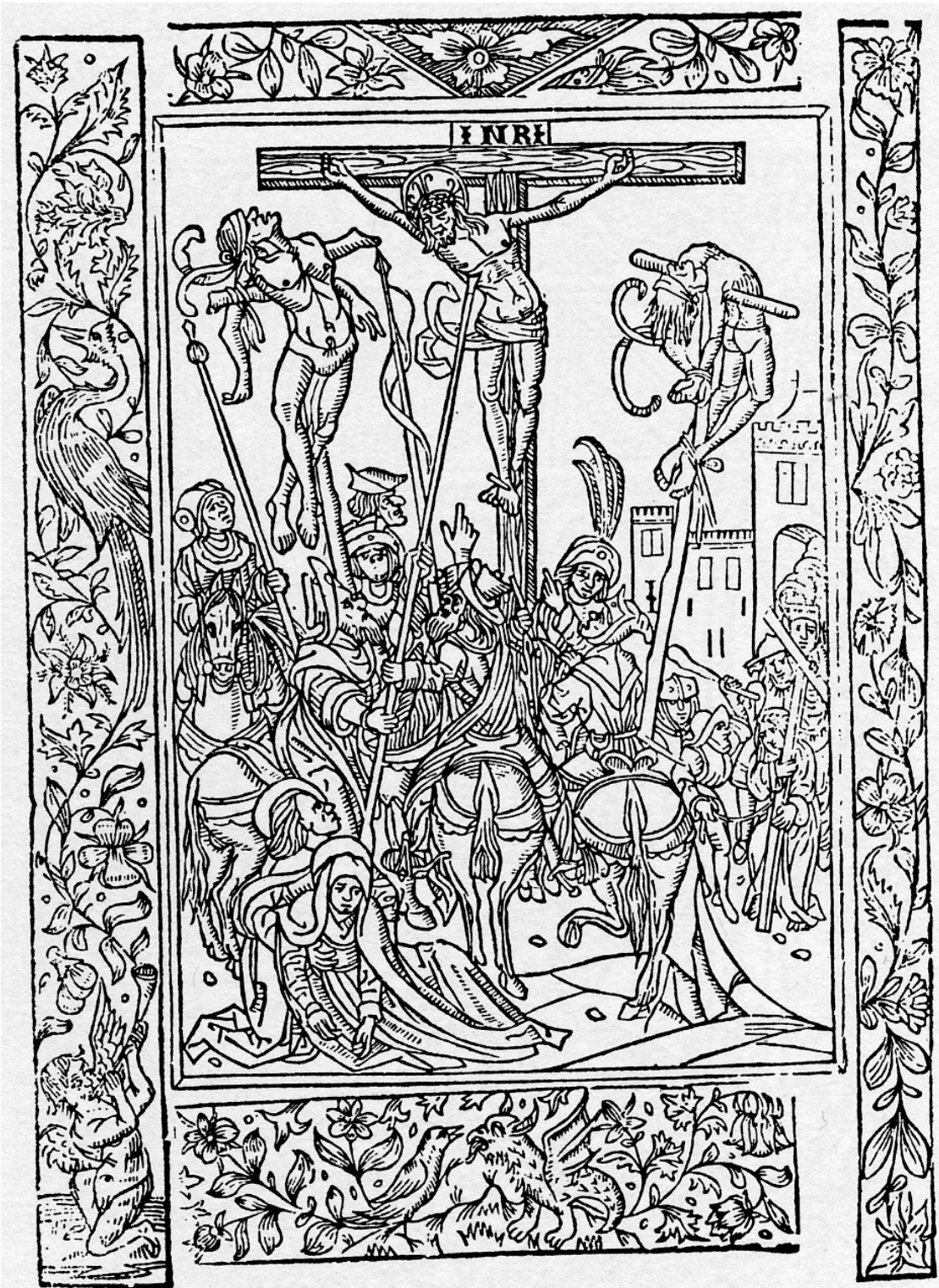
1491, Aesop, Βενετία

1494, *El libro de proprietatibus rerum en romance*, Τουλούζ

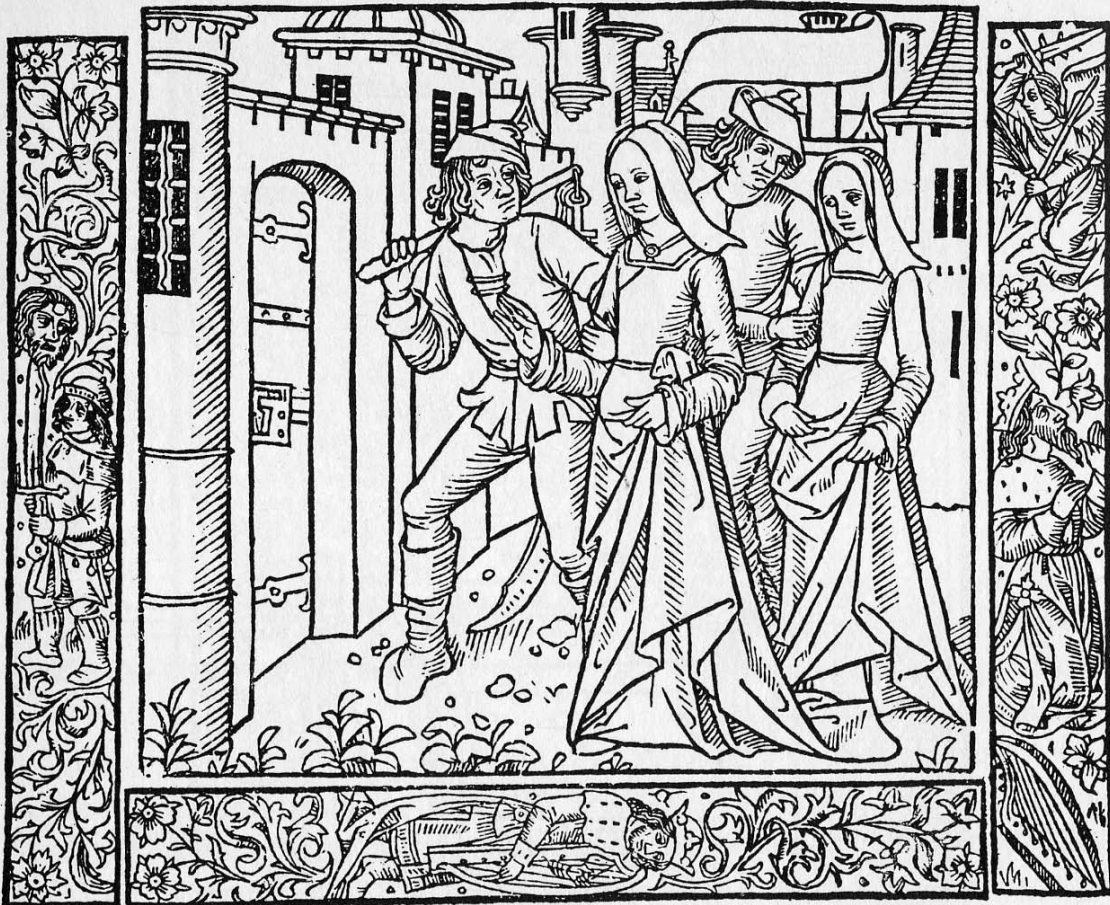

1494, Malory, *Morte d'Arthur*, Λονδίνο

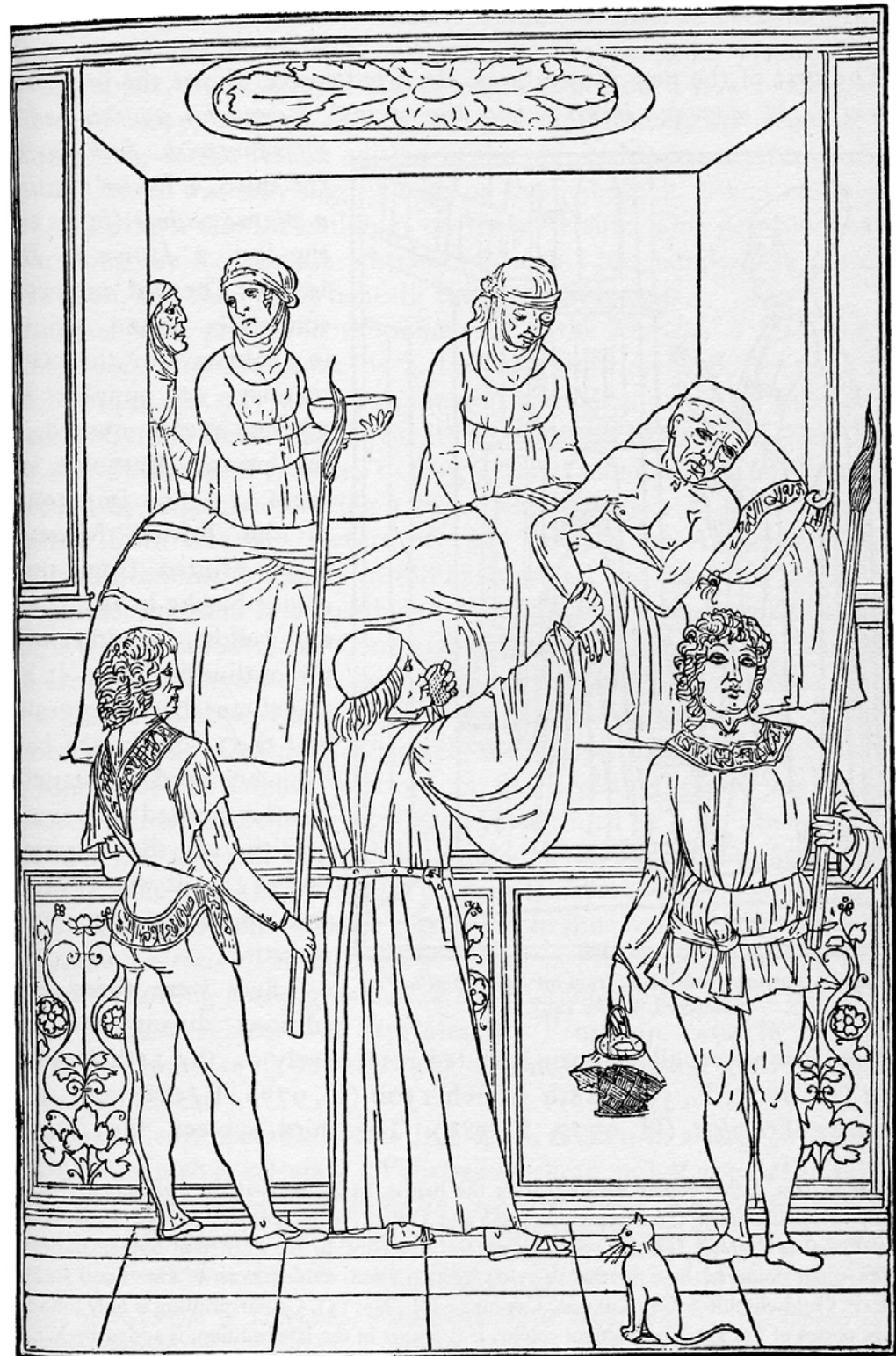

1491, *Fifteen Oest*, Λονδίνο

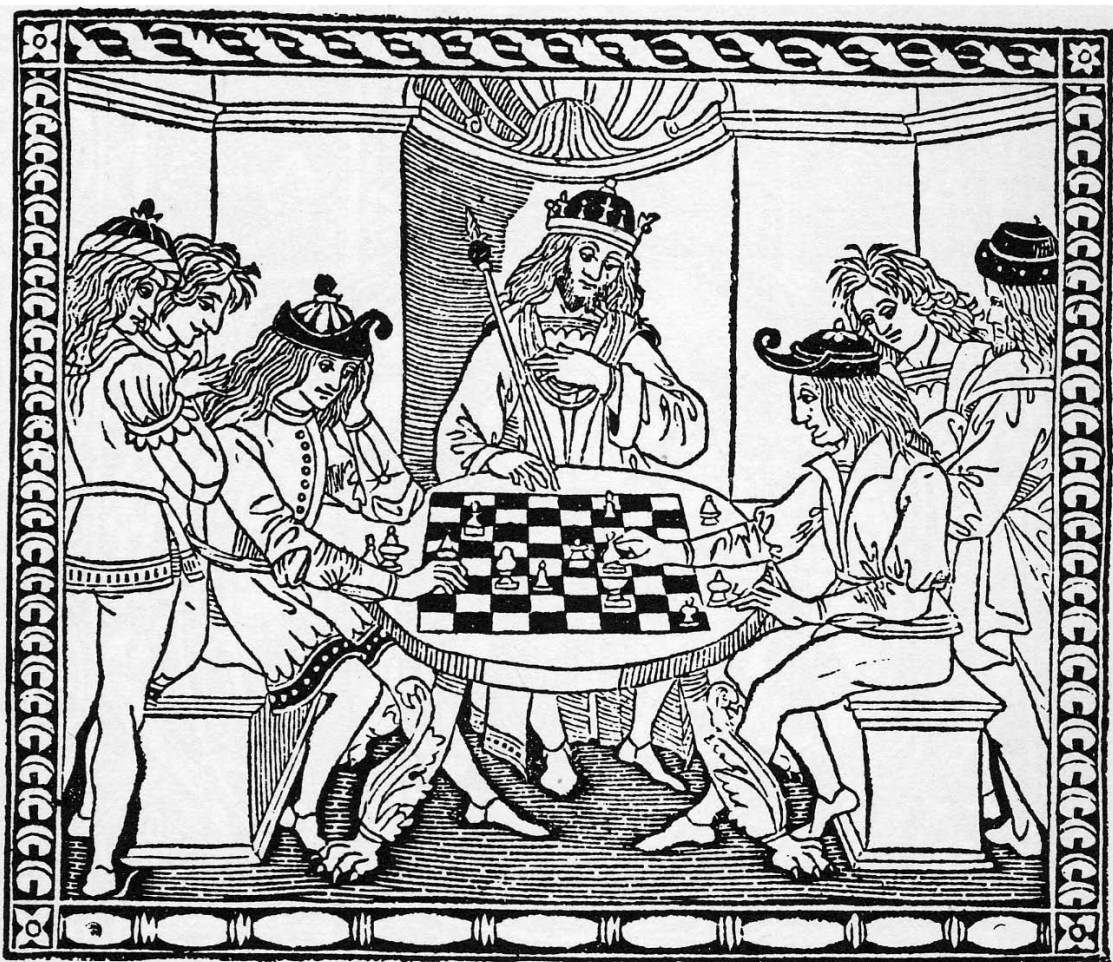
C Comment les angloys amenerent la pucelle a rouen / et la firent mourir

1493, Martial d'Auvergne, *Les vigilles de la mort du roy Charles V*, Παρίσι

1493, Ketham, *Fascicolo di medicina*, Βενετία

1491, Cessolis, *Libro di giuoco di scacchi*, Φλωρεντία

HERODOTI HISTORICI INCIPIT.
Laurentii Vallen.conuersio de Græco in Latinum.

ERODOTI Halicarnasci historix explicatio hæc est: ut neq; ea quæ gesta sunt: ex rebus humanis obliuerentur ex suo: neq; ingentia & admiranda opera: uel a Græcis edita: uel a Barbaris gloria fraudetur: cum alia: tum uero: quæ de re isti inter se belligerauerunt. Perfarū eximii memorat dissensionū auctores extitisse Phœnices qui a mari quod Rubrum uocatur: in hoc nostrum proficiscentes: & hanc incolentes regionem: quam nunc quoq; incolunt: longinquis continuo navigationibus incubuerunt: faciendisq; Aegyptiarum & Assyriarum mercium uecturis in alias plagas: præcipueq; Argos traiecerunt: Argos & enim ea tempestate omni

1494, *Herodotus*, Βενετία

Et commence le dixiesme liure de la genealogie des dieux.

De Neptune neufiesme
 filz de Saturne lequel nous
 uons seu auoir eu trente & cinq
 filz. Desquelz les noms sensuy-
 uent. Le premier Doano. Le se-
 cond Anypis. Le tiers Phou-
 cius. Le quattiesme Aldion. Le
 cinquesme Doagion. Le sixies-
 me Tana. Le septiesme Doly-
 phemus. Le huitiesme Telen.
 Le neufiesme Danton. Le di-
 xiesme Steropes. Le dixiesme
 Pyragion. Le douziesme Na-
 sirus. Le treziesme Hydon.
 Le quatorziesme Aetion. Le
 quinziesme Ion. Le seiziesme
 Metappis. Le dixseptiesme
 Dufus. Le dixhuitiesme De-
 cibus. Le dixneufiesme Ni-
 cibus. Le vingtiesme Iecus.
 Le vingtdeuxiesme Delus. Le
 vingttroisiesme Pygnus. Le vingt-
 quattiesme Lhasor. Le vingt-
 cinqiesme Othus. Le vingt-
 sixiesme Ephiates. Le vingtsept-
 iesme Egeus. Le vingt-
 huitiesme Oncestus. Le vingtneuf-
 iesme Delagus. Le trenties-
 me Dauptus. Le trente-
 uniesme Leteno. Le trente-
 deuxiesme Jello. Le trente-
 troisiesme oc-
 cipite. Le trentequattiesme Si-
 culus. Chapitre premier.

Epurus fut filz
 de Saturne et
 de opo. Et quant
 il fut ne il fut
 mussé par sa me-
 re assis quil ne
 fust occist par sa

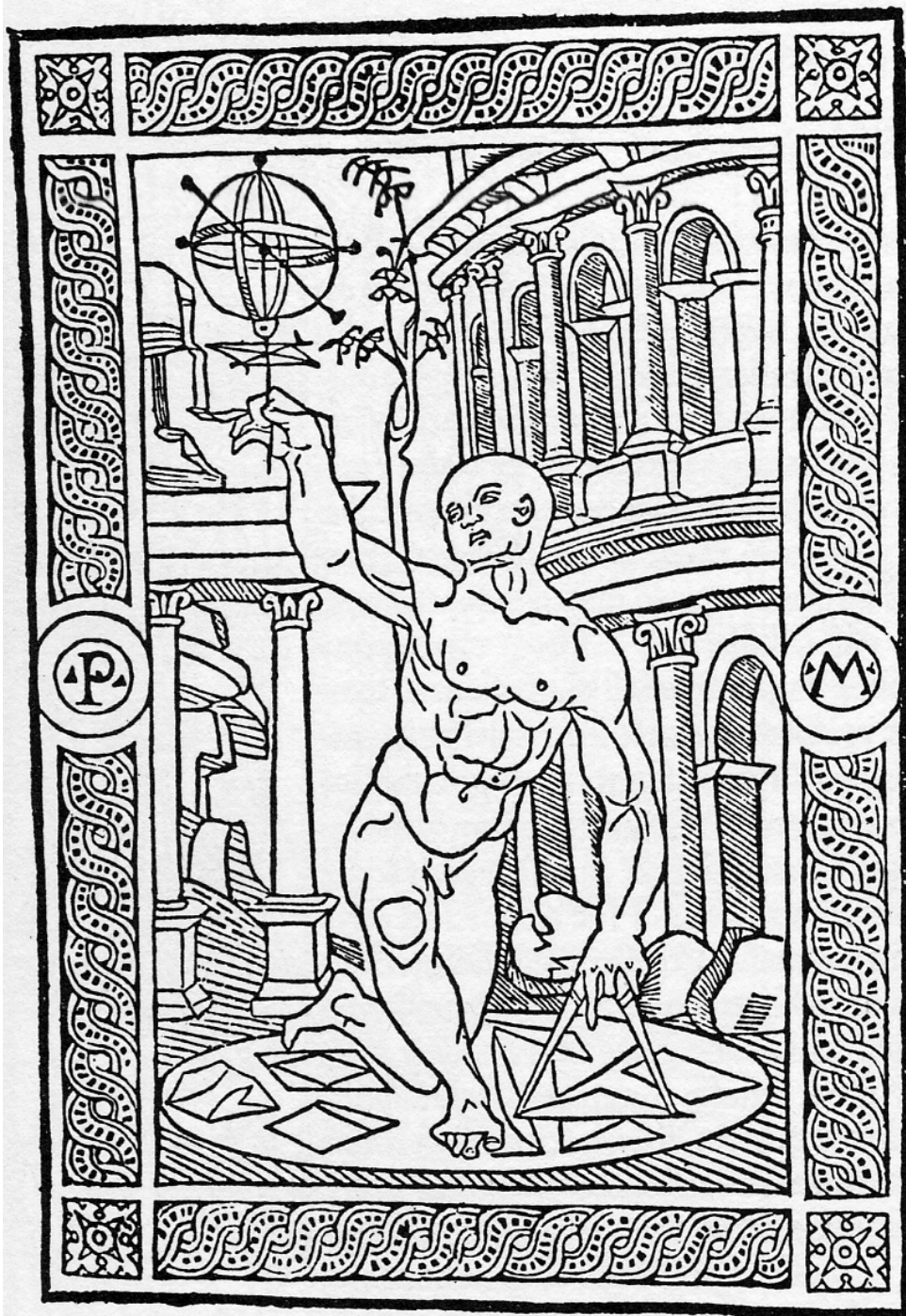
trame ainsi quil est escript en syfotee sa-
 cre. Les anciens sont dit estre dieu de
 la mer. Le que appert par les vers de

Digile Disant. Hastes bons de suye
 & dicto ce a doctre Poy que lempire &
 seigneurie de la mer & le cruet toudit ne
 lui est point p soit donne; mais a moy
 Neptune, ce que par aduerture a este pa-
 De Honiere quant en la personne de
 Neptune en son ilode dit ainsi. Nous
 sommes trois freres par Saturne les-
 quelz Phea engendra. Cest assenoi Ja-
 piter & moy, et le tiers est dicto domi-
 nant & seigneuriant aux mores Coule-
 choses sde en trois parties diuiser la cha-
 cum est aduenu auens honneur. Certes
 il mesi aduenu habiter tousiours en la
 mer ancienne Albere oultre ce dit que
 Neptune eut une femme nommer am-
 phitrite et quil eut tresgrande lignee
 mais de plusieurs femmes. Les anti-
 ens lui attribuerent long chariot et ser-
 uiteurs acompaignans. Digile Des-
 cript bien comment il va par son Poy-
 anme desat. Le pere ioint les cheuaux
 & chariot en adoustant serins courtes
 Desrame & la be teates les bades par
 ses mains ausdictes bestes et sose par
 les haultes mers par long chariot peigt
 De vert d'au. Les Indes demeurent
 Desleub; et la mer ensole est nuse Desi-
 soubz laiscean Pesonnant. Les gresles
 supent par les eaux par le grant ac. A
 par supuent diuerses formes de diues-
 acompaignans et les tresgrandes ba-
 leures et la plus ancienne compaignie
 De gauras & serons palemon; les tel-
 tons et tout le terreite Des batiz pous
 De mer En la partie dextre se tiert lbe-
 tis & la dextre panopee et melle & nuse
 et expo talle et cymodone. Mais siare
 Descript autrement le Desfusdit cour-
 ment Quant il dit Neptune dacteur de
 uant soy dit les vers estre tels comme
 mis d'ou par colus Et comme les get-
 tant boeans par la grande mer Et qui
 triste lui fait compaignie autour Des
 frins, bades, et Penes Des cheuaux

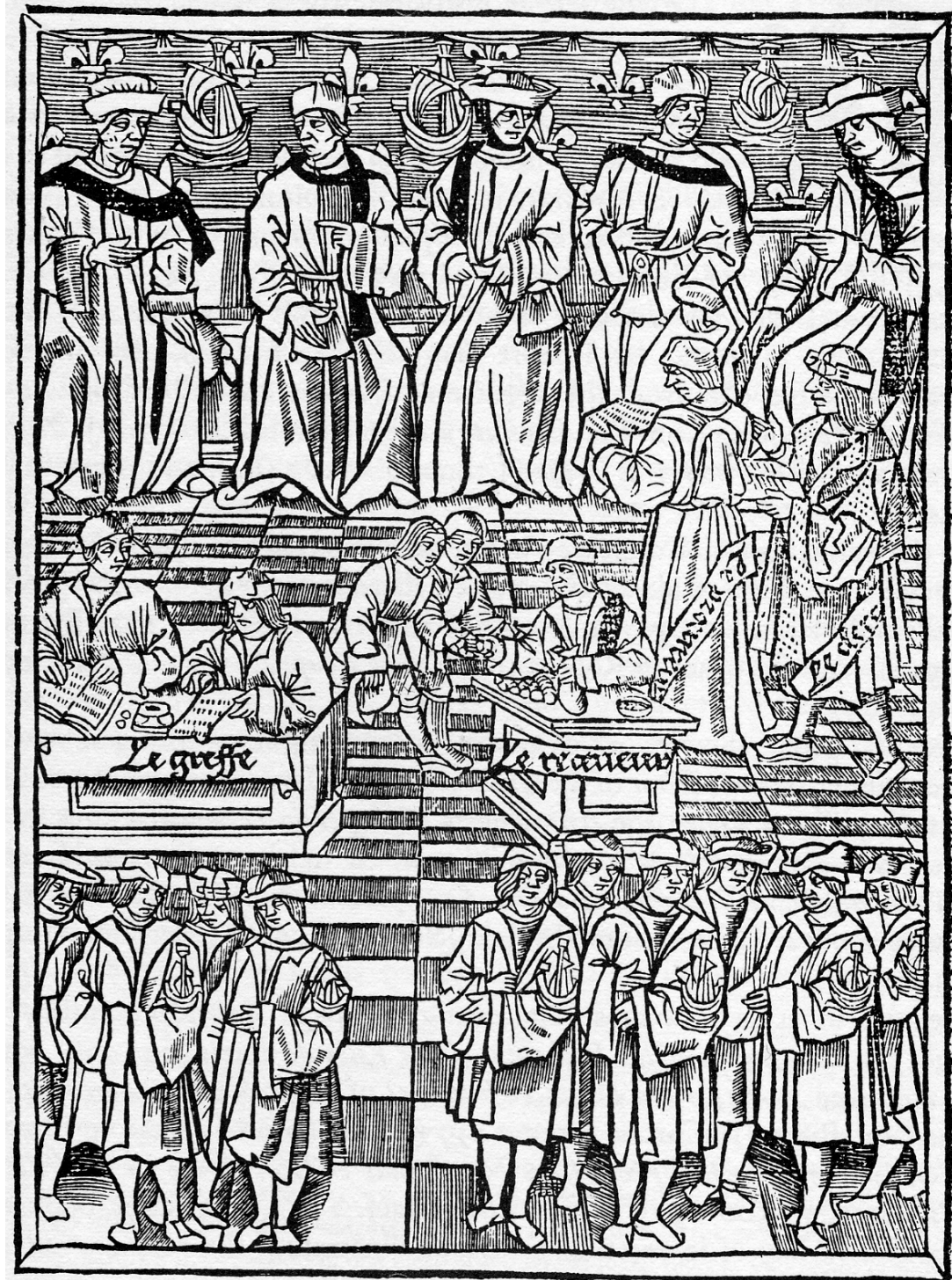
livrelet
 Cxi
 de la
 genealogie
 des dieux

livrelet
 Cxi
 de la
 genealogie
 des dieux

livrelet
 Cxi
 de la
 genealogie
 des dieux

1499-1500, Antiquarie prospettiche Romane, Μιλόνιο

1500-1, *Les ordonnances de la Prevoste de marchands...*, Παρίσι

cum religioso tripudio plaudendo & iubilando, Quale erano le Nym-
phe Amadryade, & agli redolenti fiori le Hymenide, riuirente, saliendo
iocunde dinanti & da qualũq; lato del floreo Vertunno strieto nella fron-
te de purpurante & meline rose, cum el gremio pieno de odoriferi & spe-
tatissimi fiori, amanti la stagione del lanofo Ariete, Sedendo ouante so-
pra una ueterrima Veha, da quatro cornigeri Fauni tirata, Inuinculati de
strophie de nouelle fronde, Cum la sua amata & bellissima moglie Po-
mona coronata de fructi cum ornato de fluo degli biódiissimi capigli, pa-
rea ello sedéte, & a gli pedi della quale una coctilia Clepsydria iaceua, nel
le mane tenente una stipata copia de fiori & maturati fructi cum imixta
fogliatura. Præcedéte la Veha agli trahenti Fauni propinq; due formose
Nympe añsignane, Vna cū uno hastile Trophæo gerula, de Ligoni. Bi-
denti. sarculi. & falcionetti, cū una ppendéte tabella abaca cū tale titolo.

INTEGRIMAM CORPOR. VALITVDINEM, ET
STABILEROBVR, CASTASQVE MEMSAR. DELI
TIAS, ET BEATAM ANIMI SECVRITA
TEM CVL TOR. IB. M. OFFERO.

.m iiii

TRIVMPHVS

ce ligatura alla fistula tubale, Gli altri dui cū ueterrimi cornitibici con-
cordi ciascuno & cum gli instrumeti delle Equitante nymphe.

Sotto lequale triũphale seiughe era laxide nel meditullo, Nelq̃le gli
rotali radii erano infraxi, deliniamento Balustico, graciliscenti seposa
negli mucronati labij cum uno pomulo alla circunferentia. Elquale
Polo era di finissimo & ponderoso oro, repudiante el rodicabile erugi-
ne, & lo incēdiofo Vulcano, della uirtute & pace exitiale ueneno. Sum-

mamente dagli festigianti celebrato, cum moderate, & repentine

riuolutiõe intorno saltanti, cum solemnissimi plausi, cum

gli habiti cinēti di fasceole uolitante, Et le sedente so-

pra gli trahenti centauri. La Sancta cagione,

& diuino mysterio, in uoce cōsone & car-

mini cancionali cum extre

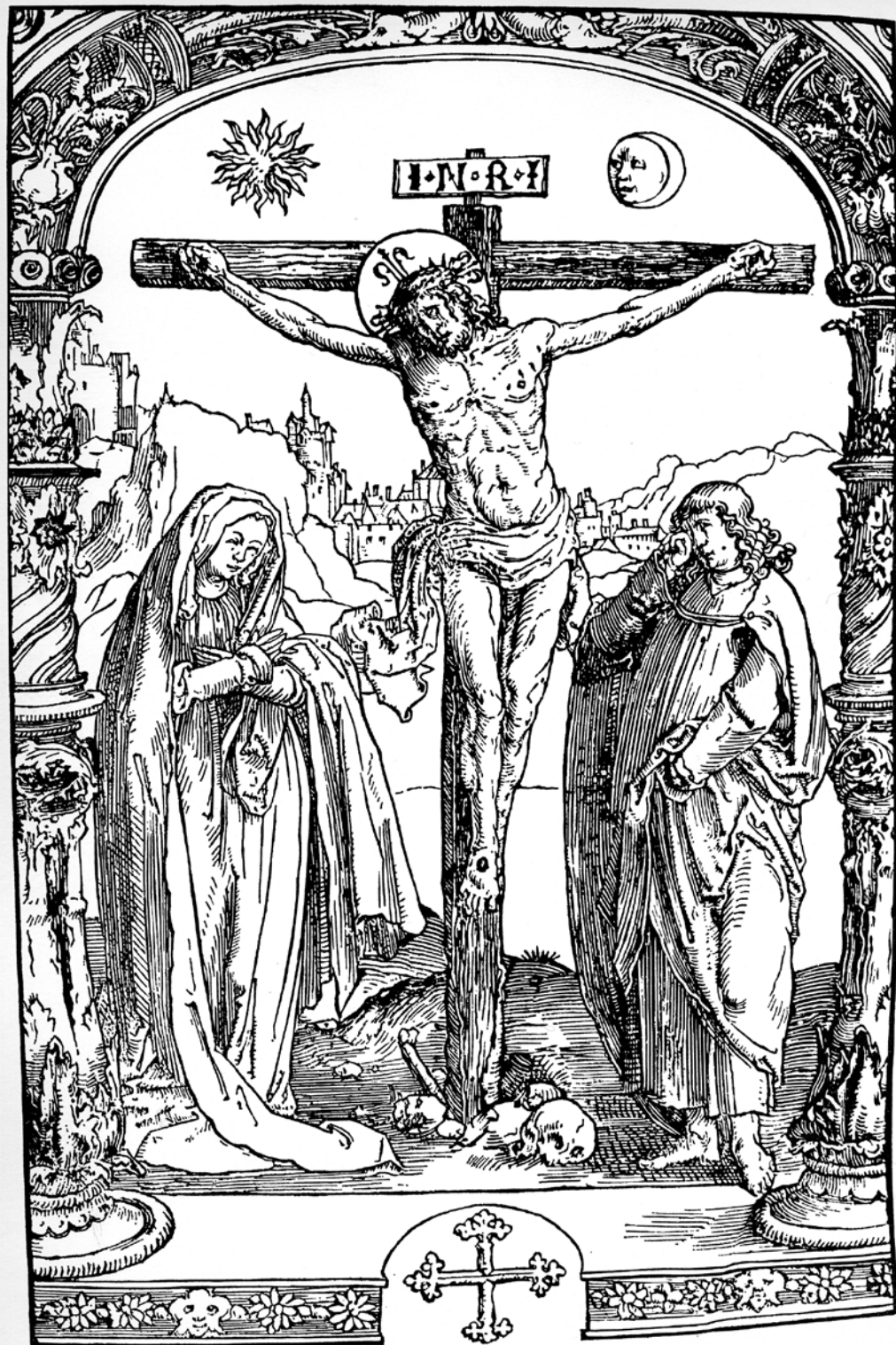
ma exultatione amo-

rosamente lauda

uano.

**

*

1514, Lucas Cranagh, Λέυντεν

1518,
Lucas
Cranagh,
Λέυντεν

1520, Lucas Cranagh, Λέοντες

Passional Christi und

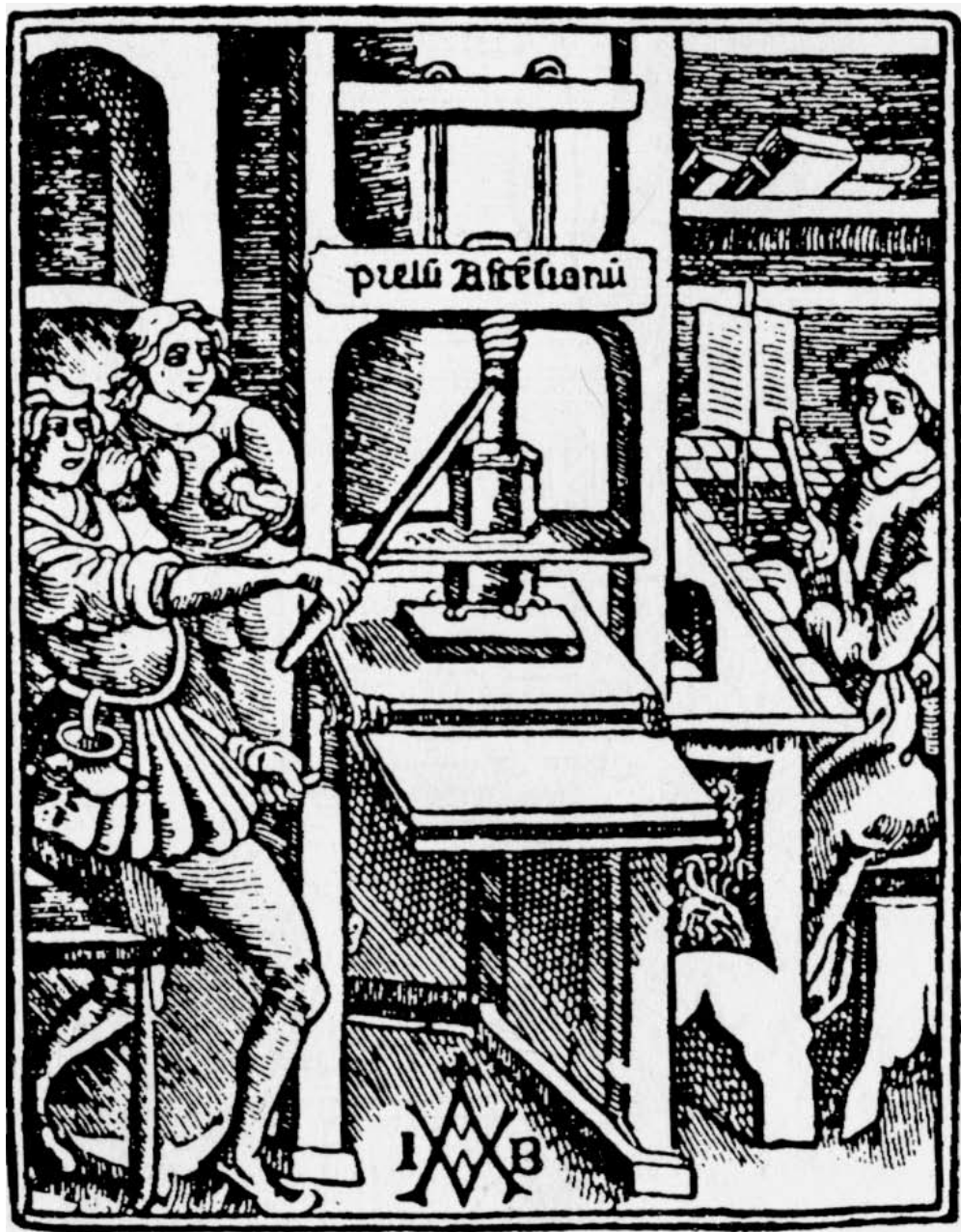

Christus,
Die soldner haben geflochten eyne kronen von dornen / vñ auff
sein heubt gedruckt / darnach mit einem purper kleyde haben sie
in bekleydet.
Johan . 19.

Antichrist.

Antichristus.
Der Keyser Constantinus hat vns die keyserlich kronen / gerarde
allen andern geschmuck in massen wie yhn d keyser trege / pur
per cleyt alle andere cleyder vñ scepter zutragen vñ zubauchen
geben c. Constantinus. cxi. dis. Solche lügen haben sie yre ey
ramney zu erhalten ericht wyder alle historien vñ kuntschafft /
dan es ist nit brauchlich gewesen den Römischen Keysern ein
solche kronen zutragen.
A ij

1500-5, Ευλογραφίες με απεικόνιση τυπογραφικού πιεστηρίου.

Τα πρώτα έντυπα ελληνικά βιβλία

Τα δύο σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ελληνικής τυπογραφίας ήταν πως ξεκίνησε και διαμορφώθηκε για περισσότερο από τρεις αιώνες έξω από τον ελλαδικό χώρο και οι τυπογράφοι-εκδότες απευθύνονταν σε δύο λίγο-πολύ διαφορετικές αναγνωστικές ομάδες: λειτουργικά ή λαϊκά αναγνώσματα για την πλειονότητα του ελληνόφωνου κοινού και εκδόσεις της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και των πατερικών κειμένων για τους λόγιους κύκλους της Δύσης. Από σχεδιαστικής άποψης τα πρώτα ελληνικά τυπογραφικά στοιχεία χαρακτήθηκαν απλοποιημένα, αλλά κατά την τελευταία δεκαετία του 15ου αιώνα υιοθέτησαν και καθιέρωσαν τη σύγχρονη τους ελληνοβυζαντινή επισευρμένη γραφή που έβριθε συμπλεγμάτων, τονισμένων και εναλλακτικών χαρακτήρων. Η ελληνική τυπογραφική τέχνη έγινε έτσι μία πολύπλοκη και απαιτητική διαδικασία για την οποία χρειαζόνταν εξαιρετικές γνώσεις και δεξιότητες τόσο στη χάραξη των στοιχείων, όσο και στη στοιχειοθεσία. Από το 1475 περίπου, εμφανίζονται και τα πρώτα βιβλία με πλήρες ελληνικό κείμενο. Αρχικά ήταν μέθοδοι μάθησης της ελληνικής γλώσσας, ενώ στη συνέχεια άρχισαν να τυπώνονται και αρχαία κλασικά κείμενα. Πρώτο, αν και αχρονολόγητο (περ. 14765-1476), θεωρείται το έργο του λόγιου Μανουήλ Χρυσολωρά, *Ερωτήματα*, τυπωμένο στο τυπογραφείο του Giovanni da Reno στη Βιτσέντζα. Το 1476, η *Επιτομή των οκτώ του λόγου μερών* του Κωνσταντίνου Λάσκαρη, τυπωμένη από τον Dionigi Paravicino στο Μιλάνο, σηματοδοτεί την πρώτη χρονολογημένη ελληνική έκδοση. Την επιμελήθηκε στο Μιλάνο ο πρώτος έλληνας λόγιος και τυπογραφικός σχεδιαστής Δημήτριος Δαμιλάς, ο οποίος, κατά πάσα πιθανότητα, χάραξε και τα τυπογραφικά στοιχεία. Δύο εκδόσεις, από τον πρωτοθύτη Χανίων Λαόνικο και τον μοναχό Αλέξανδρο, ανήκουν κι αυτές στις πρώτες σημαντικές ελληνικές εκδόσεις. Οι δύο ιερωμένοι χαραζοντας δικούς τους χαρακτήρες επέλεξαν πρώτοι στη βυζαντινή γραφή και την αισθητική του χειρόγραφου κώδικα, αναπαράγοντας τα αμέτρητα παραδοσιακά συμπλέγματα σε τυπογραφικά στοιχεία.

Στα επόμενα χρόνια άρχισαν να εμφανίζονται περισσότερα ελληνικά βιβλία. Το 1494 τυπώθηκε στη Φλωρεντία, με επιμέλεια του Ιανού Λάσκαρι, το έργο

A. MANUTIUS

του Μάξιμου Πλανούδη, *Ανθολογία επιγραμμάτων*, τυπωμένη από τον Lorenzo di Francesco di Alopa. Με τους χαρακτήρες του κειμένου κεφαλαιογράμματος, μιμούμενοι τις αρχαίες επιγραφές. Δύο χρόνια αργότερα, στα *Αργοναυτικά* του Απολλώνιου του Ρόδιου, συνδυάζει τα κεφαλαία για το αρχαίο κείμενο με μια νέα πεζή βυζαντινή γραμματοσειρά για τα σχόλια. Από το 1494 ο Άλδος Μανούτιος έγινε ο σημαντικότερος εκδότης των πρώτων εκδόσεων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και είχε για συνεργάτες του τους αξιολογότερους λόγιους της εποχής του – όπως οι Μάρκος Μουσούρος, Ιωάννης Γρηγορόπουλος, Αρσένιος Αποστόλης, Δημήτριος Δουκάς και ο Έρασμος – και εργάστηκε ακούραστα έως τον θάνατό του για να ολοκληρώσει το ηράκλειο έργο του. Επέλεξε να ακολουθήσει ως πρότυπο τη γραφή των Ελλήνων της εποχής του, καθιερώνοντας έτσι με τη φήμη των εκδόσεών του τη χρήση των πολύπλοκων συμπλεγμάτων της βυζαντινής γραφής του ύστερου Μεσαίωνα στην τυπογραφία. Με συνεργάτη του τον στοιχειοχάρακτη Francesco Griffo da Bologna δημιούργησε τέσσερις ελληνικές γραμματοσειρές. Η εκδοτική επιτυχία και το κύρος των ελληνικών βιβλίων του είχαν ως αποτέλεσμα οι επόμενες γενιές τυπογράφων όλης της Ευρώπης να ακολουθήσουν το σχεδιαστικό ύφος του Άλδου.

sexus aut infantie miserentur. Confundentur omnia et miscbuntur cōtra
 fas: contra sua nature. Ita q̄i uno cōiq; latrocīnio terra uniuersa uastabit̄.
 Cū hec ita erūt: tunc iusti et sectatores ueritatis segregabunt se a malis: &
 fugiēt i solitudines. Quo audito ip̄ius rex inflāmans ita uciēt cū exercitū
 magno, et admotis oīmbus copiis circūdabit montē in quo iusti mombit̄:
 ut eos comprehendat. Illi uero ubi se clausos undiq; atq; obfessos uiderint:
 exclamabūt ad deū uoce magna, et auxiliū celeste implorabūt, et exaudiet
 eos deus, et mictet regem magnū de celo, qui eos eripiet & liberet, omnesq;
 impios ferro igniq; disperdat. *Quē h̄ p̄nūtiata sūt et uariis p̄ph̄is:*

Hec ita futura esse tū p̄phetę omnes ex dei sp̄ritū: nū etiā uates ex
 nūctū demonū cecinerūt (Hidaspes enī quē sup̄ius noiāui decepta
 mīq̄tate seculi huius extremi: p̄ios ac fideles a nocētib; segregatos, ac cum
 fletu et gemitū extensuros ad celū manus: et imploraturus fidē Iouis, Iouem
 respecturū ad terram: et audiatū uoces hoīm atq; ip̄ios exstincturū. Que
 oīa uera sūt: p̄ter unū q̄ Iouē dixit illa facturū que deus faciet, sed et illud
 nō sine demonū fraude subtractū est, missū iri tūc a p̄re filiū dei, qui deletis
 oīmbus malis p̄ios liberet (q̄d Hermes tū nō dissimulauit, in eo enī libro q̄
 τελεως ἱερίβη, post enumerationē maloz de q̄bus diximus: subiecit hec
 graeco sermone, επταρ̄ δη ταυτα γεμηται ω ασκλητιε τοτε
 ο κυριος και πατηρ και θεος και τον πρωτον και εμος θε
 ον δημιουργος επιβλεψασ τοις γεμομεμοις και τηρ̄ εα
 ντον βουλησιμ̄ τον τεστι το αγαθου αμτρεισασ τη ατ
 εφ̄ ια και αμακαλεσαμεμος τηρ̄ πλενρη και τηρ̄ κακιαμ
 εκκαθηρας τη μερ̄ υδατι πολλω καταλυσασ τη δε π̄υ
 ρι ος υτατω διακανσασ εμιοτε δε πολεμοις και λοιμοις
 εκπαισασ ηγαγεμ̄ επι το αρχαιου και αποκατεστησε τον
 εαυτον κοσμου. Id ē Cum hec facta sūt: o Asclepi, tūc dominus
 et p̄r̄ & deus et p̄mi et unius dei creator īspiciēs que facta sūt: et suā uolū
 tate i huius mōi, bonū opponēs temeritati, et errorē reuocās, maliciā pur
 gabit (Sibille quoq; nō aliter fore oīdunt: q̄ ut dei filius a sumo p̄re mictat̄,
 q̄ et iustos liberet de manibus ip̄ioz: et iustos cū strānis sepiētib; deletat,
 ε q̄bus una sic tradidit̄ ηξει και μακαρωμ̄ εθελωμ̄ πολιμ̄ εξαλα
 τταξαι και κερτις θεοθεμ̄ βασιλενσ̄ πεμφθεισ̄ επιδικωμ̄ πα
 μτας ολει βασιλεισ̄ μεγαλωνσ̄ και φωτασ̄ αριστωνσ̄ ειθο
 υτωσ̄ κριμειται υπαφθιτων αμθρωποισι. Id ē uicet et beatoz

1465 Lactantius, Konrad Sweynheym και Arnold Pannartz, Σουμπιάκο-Ρώμη

ex eadē officina exisse appareat. in hac eadē figura
 exisse appareat. ΟΤΙ ΚΟΚΟΗ ΤΟ ΚΑΑ ΟΜΑΤΑ ΘΟΗ.

1465 Ελληνικοί χαρακτήρες του Peter Schöffer, Μαγεντία.

ἀμφοτέρων φύσεων τῆσ τε ἀθανάτου καί τι
 τοίει φύσιν ἀνθρώπου τόν αὐτόν. πῆ μὲν ἀ
 νητόν ποιήσασ. καί τοῦτόν φέρων ἐν μέσῳ θε
 ὕσεως καί τῆσ θνητῆσ καί ἀμεταβλήτου ἰδ

1472 Ελληνικοί χαρακτήρες του Wendelin Speyer, Βενετία.

emata thespis: Quae canerent agerentq; peruncti facibus
 ora. Alii a uino arbitrantur: propterea q̄ olim dictitabat̄
 τρυξ̄ a quo τρυγητος hodieq; uindemia est: quia
 liberalibus apud atticos die festo Liberi patris uinum can
 toribus pro corolario dabatur: cuius rei testis est Lucilius in
 duodecimo.
 Comœdia est priuata ciuiliq; fortunæ sine periculo uitæ cō
 prehensio: apud graecos ita diffinita κωμωδία ἐστίν ἰδιωτι
 κῶν καί πολιτικῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή.
 Comœdia dicta ἀπὸ τῶν κῶμων: κῶμαι enim appellātur
 pagi. i. conuenticula rusticorū. Ita iuuētus ut ait Varro At

1475 Nicolas Jenson, Grammatica, Βενετία

τὴν δὲ μετ' ἴφι μεδίαν ἀλώηοσ̄ παρακοίτιν
 εἰσὶ δὸν ἠδὴ φασκε ποσειδάωνι μιγῆναι
 καί ρέτεκεν δὺο παῖδεσ̄ μινυθαλίω δὲ γενέσθην
 ὠτοντῶν τί θεόν τηλεκλείτοντέφιαλτην
 τοῦσ̄ δὴ μηκίσοσ̄ θρέψέζειδαροσ̄ ἀρουρα
 καί πολὺ καλλίσοσ̄ μεταγέκλιτόν ὠρίωνα
 ἐν νέοροι γάρ τοίγε καί ἐνεγα πῆ χεεσ̄ ἦσαν

1492 Ελληνικοί χαρακτήρες του Giovanni Rosso, Βενετία.

ἰς πέντε διαιρούται τὰ φωνή
 τέσσαρα γράμματα ἑξ ἑνὸς
 φωνήεντα καὶ ἑξομίφωνα φωνή
 εντὰ μὲν ἑξ ἑνὸς α. ε. η. ι. υ
 ὀ μικρὸν καὶ ὦ μέγα ἑξ ἑνὸς
 μὲν ἑξομίφωνα η καὶ ὦ μέγα
 βραχέα δὲ δύο ε φιλὸν καὶ ὀ
 μικρὸν διχρόνα δὲ τρία α. ι. υ
 πέντε διφθογγαὶ ἑξομίφωνα αἰ
 αὐ. εἰ. οἰ. οὐ. πέντε συμφω
 να δὲ δεκάεσσα ἑξ πέντε διαιρού
 νται τὰ δεκάεσσα σύμφωνα ἑξ
 ἑνὸς ἑξομίφωνα καὶ ἑξομίφωνα ἑξ
 ομίφωνα μὲν ὀκτώ ζ. ξ. τ. λ. μ. ν. ρ. σ
 ὦ μὲν τὰ διπλά τρία ζ. ξ. τ.
 ἀμφάβουλα δὲ τέσσαρα λ. μ. ν.
 ρ. σ φωνὰ δὲ ἑννέα β. γ. δ. κ. π.
 τ. θ. φ. ἑξ ἑνὸς μὲν τρία
 κ. π. τ. δὲ ἑξομίφωνα τρία θ.

In quot diuiduntur uiginti
 quattuor litteræ in duo in
 uocales & consonantes uoca
 les qdē sunt septem .a.e.m.i.y
 o.p.ua.& ω.grādis.exq̄bus duo
 quidē sūt lōgæ η.& ω.grandis.
 breues autē duo.e.tenuis & ο
 pua.bitēpore α aut tres.a.i.y
 quot diphthōgi sūt pprie sex
 α.au.ei.eu.œ.u .quotconsonan
 tes decēseptē.In quot diuidun
 tur decē septē consonantes in
 duo i femiuocales & mutas se
 miuocales qdē ο.σ.ο. z. x.p.f.l.
 m.n.r.f. exq̄bus qdē duplices
 tres.z.x.p.f.imutal iles aut qua
 tuor.l.m.n.r.mute aut nouē.b.
 g.d.e.p.t.th.ph.ch.quorū tenu
 es tres.e.p.t.aspiratæ tres.th.

ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
 ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩ
 Ν ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ
 ΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ.

Περί διαρίσεως τῶν γραμμάτων
 βιβλίον πρῶτον.

γράμμα ἐστὶ μέρος ἐλάχιστον φωνῆς ἀδι
 αρίστον. Ἔσσι δὲ γράμματα ἑξομίφωνα
 ρα. Τούτων φωνήεντα μὲν ἑπτὰ. α. ε.
 η. ι. ο. μικρὸν υ. φιλὸν καὶ ὦ μέγα.

Συμφωνὰ δὲ δεκάεσσα. β. γ. δ. ζ.
 θ. κ. λ. μ. ν. ρ. σ. τ. φ. χ. ψ. Τῶν
 δὲ φωνήεντων μακρὰ μὲν δύο η καὶ ὦ μέγα.
 Βραχέα δὲ δύο. ε φιλὸν καὶ ο μικρὸν. Δίχρονα
 δὲ τρία. α. ι. υ. ἑξ ἑνὸς διφθογγαὶ κυρίως μὲν ἑξ
 γίνονται α. αὐ. αἰ. αἰ. οὐ. Καταχρηστικῶς
 δὲ τέσσαρες. α. η. ε. υ. Τῶν δὲ συμφώνων ἑξ
 μίφωνα μὲν ὀκτώ. ζ. ξ. τ. λ. μ. ν. ρ. σ. ὦν
 διπλά μὲν τρία. ζ. ξ. τ. Ἀμφάβουλα δὲ τέσσα
 ρα. λ. μ. ν. ρ. Ἄφωνα δὲ ἑννέα. β. γ. δ. κ. π.
 τ. θ. φ. ὦν φιλὰ μὲν τρία. κ. π. τ. Δασεῖ
 α δὲ τρία. θ. φ. χ. Μίση δὲ τρία. β. γ. δ.
 ἑκτῶν διηρημένων δὲ τῶνδε γραμμάτων αὐ
 λαβαὶ γίνονται. οἶον τι. ὄθην αλιζῆς. οἶον τί
 τρος. ἑξ ἑνὸς ὁ λόγος οἶον ὄσιτρος ἀγαγιώσκῃ.

1475-6 Εμμανουήλ Χρυσολωρά, Ερωτήματα.
Giovanni da Reno, Βιτσέντζα.

1476 Κωνσταντίνος Λάσκαρης, Επιτομή των οκτώ του
λόγου μερών και άλλων τινών αναγκαίων. Dionigi Paravicino,
Μιλάνο.

ὁ πῶϊοι φιλὸμ δ' αἰεὶ το φθ
οἶοι μὲ τῶρο μ' ὄμελλε μ' ἀπολλήμε
φρόμοιο καυταυλάτειμ
ορκαυταυλάτειμ
ἔποσ σήλθε μ' εἰς το βάρωθρο μτῆε
Δυδέ μ' ἀφ' οὐ κλίμης, κ' ἀλεύου
κ' ἐξέφυγέ τήμ μοῖραι μτῆμ μαύ
το κήραι μ' ἐλαμ μα
ἔδ' ἡ χάρω παρ ερρί φθῆ ἔ
κῆμο σδ' ὡς δ' ἀφ' ἔθλη, πῆ σε μ' ὑπῆ
ἔζη πλω μέμο σδ' ἔθω σέ τῶ τῶ
ιο σδ' ἔθω σέ φ' ὕδαρ.
καυτε κρ' ἀτ' φθ φρόμοιο σ τοῖσ
καυ χῆρα σέ οφίω κ' ὄλλύμεμο σ
ὄδο μτῆε
καυ τέ τρυ ζε
καυ τήρχε το ἔπῶ
πολλ' ἀκί σ μὲ μ' ἰω τε δ' ἰω μ' ἐφ' ὕδα
πολύ μ
τί· πολλ' ἀκί δ' αὐ ὕτε
ἀνὴ ρχε ρ τὸ μ' θύμω το μ
λαυ τί ζω μ' ἀ μ' ἐδυ με· μ' ὄρο μ' δ' ὄυ
ὄυ χυ τήρχε μ' ἐ μ' φ' ὕ μ
κ' ἡ μ' ὡσ' αὐ λ' ὕζα μ
ὄυ ρά μ' ἰω τ' ὠρ χῶ σ τῶ
ἀ ρῶ μ' ἐ μ' τ' ὠρ ὡ τ' ἔπλω σ' ἐ φ' ὕδα τι
λαυ φθ
ἡ ὕτε κῶ τῆ μ

κι μ' ἠε ὕ χλω ποιο ἰω μ' μο σ τοῖε
εὐρω μ' εὐ χ' ὄ μ' ἠ ὄ σ τ' ὄ θεοῖε σ' τῶ
γῶ ελ' ὕ μ
γαῖ αμ' ἰ κ' ἐ σ' α
τοῖε με λ' ὀ σ' ἔπο μ' τ' ἔ το
ἕ δ' ὀ σ' ἔπο μ' τ' ἔ το ἕ δ' ὀ κ' ὕ ζε το·
ἔ λ' ε μ'
πολλ' ἄ δ' ἔ μ' ὄ σ
τοιοῦ το μ' ἔ πῶε λό γο μ τοῦ
καυ τοῖο μ' φ' ἄ το μ' ὕ μ· ἀ τ' ὄ σ
μαυ το ε δ' ἄ γ' ὄ ρ' ε ὕ σ' μ
τοιοῦ το τ' ὄ π' ο σ ρ' ἄ χ' οἰ ε ἔ φ' ε ρ ε
ὄ υ χ' ὄ ὕ τ' ω μ' ὡ τοῖο μ' ἐ μ' ὠ σ' τ' ὄ σ' φ
μ' αὐ ρ ο σ τ' οῦ
ὄ ρ' τ' ο μ' ἔ ρ' ω τ' ε
ὄ ὄ τ' ὄ τ' ε δ' ἰ ω μ' ἐ σ' ο μ
τ' ἄ μ' ο ε ὄ τ' ε ὕ ρ' ὡ τ' ἰ ω δ' ἄ κ' ὕ μ' α
τῆε θ' ὠ λ' ὠ σ' τῆε τ' ἰ ω
το σ' ἡ ὕ ἔ τ' ὄ κ' ἰ τ' ἰ ω,
οὔ τ' ο σ ἐ ζ' α π' λ' ὠ σ' α εἰ τ' ὄ ρ' ἄ χ' ο μ
ὡ σ' ἔ μ' ἐ τ' ὄ π' λ' ὠ σ' ο σ εἰ τ' ὄ μ' ὄ τ' ο μ
ἔ φ' ε ρ ε
ἡ γ' ἔ μ' ἐ σ' ὄ κ' ο μ
ὄ ἄ μ' α τ' ὄ μ' αἰ ε κ' ἰ τ' ὄ ρ' ο μ
β' ἀ τ' ὄ ρ' ω χ' ὄ σ' α μ' ἄ τ' ὄ τ' ὄ σ' α ὡ χ' ὄ ρ' ο μ
σ' ὡ μ' α
δ' ἔ μ' α σ' ὕ δ' α τ' ἰ λ' ε ὕ μ' ε

σοκράτης θεοδώρου μὴ ἢ πᾶσι τοῦ ἀρχιε-
ρέως τῶν μετρίων πολιτῶν. θεράποντας
αὐλοποιοῦσιν ἐκ κήρυξι καὶ ἀπορήσασιν
ἀπὸ τούτων. ὡς καὶ χορηγῆσαι καὶ παιδευ-
σαι τοὺς υἱοὺς. ἡσασιν γὰρ αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἑ-
λεσι πρὸς καὶ Διομήδεος. ἢ δὲ καὶ θυγα-
τρια. ὅθεν ἔστι τοὺς αὐλοῦσιν κερῶν σὸν καὶ ὑπὸ ἀριστοφάνους
καὶ τραγιδόου. γενομένων δὲ κατὰ τὴν οὐδὲν κοκτὴν ἐκ τῆν
ὀλυμπιαδὰ λυσίμαχου μυρρινοῦ σίου μεσοτέρου δ' ὄνο καὶ ἑ-
κοστῆ εἴσει πρεσβύτερος δι' ἡλιατῶν ἐπὶ πᾶσι μὴ ὄν
ἐπαδὲυε τοὺς οὐδὲν ἡπτοῦ ἀθηναίων. οὐκροσμίονος προδίκου
τὸ τοῦ κίου καὶ γοργίου τοῦ λεογτίμου καὶ τισίου τοῦ συρακου
σίου. καὶ θηραμῆδου τοῦ ἡντοροῦ. οὐ καὶ συλλαμῆδου μὴ ὄν
ὑπὸ τῶν ἱριακοῦ καὶ φυγόποιο ἐπὶ τῆν βουλαμῆν ἐπὶ αἰμα-
πᾶν τῶν καλὰ πτεπληγμῆν μὴ ὄν οὐκ ἀμνησθῆσιν καὶ τῶ
λυμχρόμου ἐστίν ἡσασιν κατὰ ἀρχαί. ἐπὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ παρηγήθη
ἑπὶ τῶν οὐδὲν ἡμροτέρου αὐτῶν συμβῆσιν ἐοῦσαι ἑπὶ τῶν φή
λων ἀπολαύσῃ τῶν συμφεράσιν. καὶ ἐκφῶν τῶν οὐσασιν
τέχνας αὐτῶν φασὶν συμπεραγμᾶν ἐύσασθαι. ἢ ἢ καὶ ἐπὶ οἷσιν
δικαστηρίοις ἐσοκοφῆσιν ἑπὶ τῶν οὐδὲν ἡσασιν ἐπιγγραμμῆν βότῶ
μοσιν. ἐπὶ δὲ ἢ ἡδὲ ῥῶθῃ. τῶν μὴ ἢ ἡσασιν πολλῶν πρᾶγμα τῶν ἀπέ-
σχετο. ἢ ἡσασιν ἡσασιν καὶ ἀλλοθῆσιν τῶν τῶ ὄν. καὶ τὰ
πατρῶα ἀποβελκῶσιν ἐπὶ τῶν πρὸς λακεδαίμονοισιν πολέ-
μοσιν. ἢ ἡσασιν δὲ ἢ ἡσασιν ἡσασιν φασὶν εἶναι. ἐπὶ δὲ ἢ ὄν ἢ ἡσασιν
λόγον τῶν περὶ τῆσιν ἀμτιδὸσιν ἡσασιν. Διακριθῆσιν δὲ σὺ τῶσιν ἡ-
μῶσιν ἐπὶ τὸ φιλοσοφῆσιν καὶ γραφῆσιν διαμονῆσιν ἐπὶ τῶν πτεπ-
καὶ τῶν ἢ ἡσασιν ἡσασιν λόγον. καὶ τῶσιν ἡσασιν τῶν σὺ μῶσιν
λευτικῶσιν οὐσιν μὴ αὐτῶσιν γραφῆσιν ἀμειγῆσιν καὶ ὄσιν δὲ ἐτε-
ροισιν παρισκευάσιν. ἢ ἡσασιν οὐσιν ἐπὶ τὸ τὰ Διομήδεα
φροσῆσιν τοῦσιν ἡσασιν προτῆσιν ἀσθῆσιν ἀμειγῆσιν μὴ ἡσασιν
προαρίσασιν. τῶν τῶν μὴ ἀσπῆσιν. σχολῆσιν δὲ ἢ ἡσασιν τῶσιν ἢ
μῶσιν φασὶν πρῶτον ἐπὶ χίου μαθητῶσιν ἡσασιν ἡσασιν. ὅτι καὶ ἢ
δὲ τῶν μῶσιν ἀριθμῶσιν μῶσιν ἢ πτε δακρύσασιν ὡσιν ἐπὶ ἡσασιν

Ισοκράτους, Λόγοι. Uldericus Scinzenzeler και Sebastianus de Ponte Tremulo, 1493.

ΑΡΧΙΟΥ. ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΑΓΩΝΑΣ.

ΕΣΣΑΡΕΣ ΕΙΣΙΝ ΑΓΩΝΕΣ ΑΝΕΛΛΑΔΑ. ΤΕΣ-
ΣΑΡΕΣ ΙΡΟΙ.
ΟΙ ΔΥΟ ΜΕΝ ΘΗΤΩΝ. ΟΙ ΔΥΟ Δ' ΑΘΛ-
ΝΑΤΩΝ.

ΖΗΝΟΣ. ΑΗΤΟΪΔΑΟ. ΠΑΛΛΙΜΟΝΟΣ. ΑΡΧΕΜΟΡΟΙΟ.
ΑΘΛΑ ΔΕ ΤΩΝ ΚΟΤΙΝΟΣ. ΜΗΛΑ. ΣΕΛΙΝΑ. ΓΙΤΥΣ.
ΔΙΟΤΙΜΟΥ. ΕΙΣ ΗΡΑΚΛΗΝ. ΚΑΙ ΑΝΤΑΙΟΝ.
ΤΑΝ ΗΒΑΝ ΕΣ ΑΕΟΛΑ ΠΑΛΑΣ ΗΕΚΗΣΕ ΚΡΑΤΑΙΑΣ
ΑΔΕ ΡΟΣΕΙΔΩΝΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΣ ΑΓΕΝΕΑ.
ΚΕΪΤΑΙ ΔΕ ΣΤΙΝ ΑΓΩΝ ΟΥ ΧΑΛΚΕΟΥ ΑΝΤΙ ΛΕΒΗΤΟΣ.
ΑΛΛ' ΟΣΤΙΣ ΖΩΑΝ ΟΪΣΕΤΑΙ Η ΘΑΝΑΤΟΝ.
ΑΝΤΑΪΟΥ ΤΟ ΠΤΩΜΑ. ΠΡΕΠΕΙ ΑΗΡΑΚΛΕΑ ΝΙΚΑΝ
ΤΟΝ ΔΙΟΣ. ΑΡΓΕΪΩΝ Α ΠΑΛΑ ΟΥ ΛΙΒΥΩΝ.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ. ΕΙΣ ΑΡΙΑΝ.

Ο ΣΤΑΔΙΕΥΣ ΑΡΙΗΣ Ο ΜΕΝΕΚΛΕΟΣ ΟΥ ΚΑΤΕΛΕΓΧΕΙ
ΓΕΡΣΕΑ ΣΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ ΤΑΡΣΕ ΚΙΛΙΣΣΑ ΠΟΛΙ.
ΤΟΙΟΙ ΓΑΡ ΠΑΙΔΟΣ ΠΗΝΟΙ ΠΟΔΕΣ ΟΥΔ' ΑΝ ΕΚΕΙΝΩ
ΟΥΔ' ΑΥΤΟΣ ΓΕΡΣΕΥΣ ΝΩΤΟΝ ΕΔΕΙΞΕ ΘΕΩΝ.
Η ΓΑΡ ΕΨΥΣ ΠΛΗΓΩΝ Η ΤΕΡΜΑΤΟΣ ΕΪΔΕ ΤΙΣ ΑΚΡΟΥ
ΗΘΕΟΝ. ΜΕΣΣΩ ΛΟΥΠΟ ΤΕΝΙ ΣΤΑΔΙΩ.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΗΜΕΡΙΟΝ.

ΤΟΣΟΤΑ ΠΙΕΡΙΔΩΝ ΜΕΔΕΩΝ. ΕΚΑΤΗΒΟΛΕ ΦΟΪΒΕ.
ΕΪΠΕ ΚΑΣΙΓΝΗΤΗ ΚΡΑΤΕΡΟΥΣ ΙΝΑ ΘΗΡΑΣ ΕΓΕΪΡΗ.
ΟΣΣΟΝ ΕΠΙΤΑΥΣΑΙ ΜΕΡΟΠΩΝ ΔΕΜΑΣ. ΟΣΣΟΝ ΑΥΣΑΙ
ΑΛΩΝ ΤΕΡΠΟΜΕΝΩΝ ΙΕΡΟΝ ΣΤΟΜΑ. ΜΗ ΔΕΝΟΗΣΩ
ΖΗΝΟΣ ΜΕΛΙΧΙΟΙΟ ΛΑΧΩΝ ΘΡΟΝΩΝ ΑΝΕΡΟΣ ΟΪΤΩΝ.

Μάξιμου Πλανούδη, Ανθολογία επιγραμμάτων. Lorenzo di Francesco di Alopa, Φλωρεντία, 1494.

ἢ πὰρ ἀετῶνδρου ἐρ πρῶτω κυρήικε λέγει δὲ τὴν θήρα μῶς ἐκ τῆς τοῦ
τῆ ριφείσις βῶλον γέβρι μὲν κῆς ἐν αἰφῆσι ἢ ἀνασφυκίνας ἐφί βουλαδ κῆ
ἢ πῶν δαρος μὲν τακῆνα φησι τὴν βῶλον ἢ πῶρ τὴν νῦν καλουμένην φῆ
ραν μισοῦ διὰ κρυφὰ ἐπιλαζομένων τῶν θῆρα πόντων • ὁ δὲ ἀπολλωνί
ος ἐκουσίως

φῆσι τὸν ἐπιφ
μον ἐπὶ τὴν
βαλὸν βαλὶν
συμβουλίαι
ἀσπύρας • Καλ
λίστην ἐπὶ τῆ
σον ἡλας δὲ
τόνομα κκαλ
λίστη νήσος ἢ
κωνομαδο κῆ
ρα ἀπὸ θήρα
ἡου αὐτεσίω
νος ἐκί α
πὸ σαρπηρο
ἀποικίαν ποι
ἡσαρτος ἢ μῶ
μαρτος Εξέλα
αδέντες ἐκ βλ
θείτες ὑπὸ τυρρῶν ἀπῆλθον ἐς σαρτῶν ἀποικοί • Εξ ἔγεν ἀπὸ εὐφῆ μ
γένόμενος ἢ αὐτὸς ἢ ἀριστοτέλης ἐς λιβύκην ἀποικίαν ἠέσαντο • ἦν δὲ ὁ θήρας
ἀπὸ οὐλίποδος ἔχων το γένος αὐτεσίωτος ἢ ἦν ἢ πῶσα μενου ἢ θηραρά μδρ
ἢ πολυεὶδας ἢ οὐλίποδος συνηκούθησαν δὲ ἐς τὴν ἀφρικίαν τῶ θήρα
ἢ ἡμῖνοι ἐκβλήεντ ὑπὸ τυρρῶν ἐκ τῆς ἡμῆς • Ἀπὸ τῆς τῶ χίσις
Χθρῆϊαμ ἢ ὑδρῶσιν • Φθαίν προφθῆσαι δὲ κλονῶ τῆ πρῶτος λῆβοι ἢ ὑδρῶσιν

ΠΑΙΔΕΣ ΕΡΕΙ ΤΡΙΤΩΝ ΣΠΗΝΗΙΩΝ ΕΓΓΥΑΛΙΣ
ΤΗΝ ΔΕ ΤΟΙ ΗΠΕΙΡΟΤΟ ΛΙΒΥΣΤΙΔΟΣ ΟΥ ΔΕΤΙΣ ΑΛΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΤΩΝ Η ΚΕΙΝΟΣ Ο ΜΗΝ ΠΟΡΕΝ ΑΝΤΙΒΟΛΗΣΑΣ
ΩΣ ΕΒΑΤ ΟΥΔΑΛΙΩΣΕΝ ΥΠΟΚΡΙΣΙΝ ΛΙΧΟΝΙΔΑ
ΕΥΘΗΜΟΣ ΒΩΛΟΝ ΔΕ ΘΕΟΡΡΟΠΗΣΙΝ ΙΑΦΘΕΙΣ,
ΗΚΕΝ ΥΡΟΒΥΧΙΗΝ ΤΗΣ ΔΕΚΤΟΘΙ ΝΗΣΟΣ ΛΕΡΩΝ
ΚΑΛΙΣΤΗ ΠΑΙΔΩΝ ΙΕΡΗ ΤΡΟΦΟΣ ΕΥΘΗΜΟΙΟ.
ΟΙ ΓΡΗΝ ΜΕΝ ΠΟΤΕ ΔΗ ΣΙΝΤΙΑΔΑ ΔΗΜΝΩΝ ΕΝΑΙΩΝ.
ΛΗΜΜΟΥ ΤΕΣΕΛΑΘΕΝΤΕΣ ΥΠΑΝΑΡΑΣΙ ΤΥΡΡΗΝΟΙΣΙ,
ΣΡΑΡΤΗΝ ΕΙΣΛΗΚΑΝΟΝ ΕΦΕΣΤΙΟΙ ΕΚ ΔΕ ΛΙΡΟΝΤΑΣ
ΣΡΑΡΤΗΝ ΑΥΤΕΣΙΩΝΟΣ ΕΥΣ ΓΑ ΤΙΣ ΗΓΑΓΕ ΘΗΡΑΣ.
ΚΑΛΙΣΤΗΝ ΕΡΙ ΝΗΣΩΝ ΑΜΕΙΤΑΤΟ ΔΟΥΝΟΜΑ ΘΗΡΗΣ
ΕΣ ΕΘΗΝ ΑΛΛΑ ΤΑ ΜΕΝ ΜΕΤΟΡΙΝ ΓΕΝΕΤΙ ΕΥΘΗΜΟΙΟ
ΚΕΘΕΝ ΔΑΡΤΕΡΕΩΣ ΔΙΑ ΜΥΡΤΙΩΝ ΟΪΔΑΜΑ ΛΙΡΟΝΤΑΣ
ΑΓΓΙΝΗΣ ΑΚΤΗΣΙΝ ΕΠΕΣΧΕΘΟΝ ΑΙΤΑ ΔΕ ΤΟΙ ΓΕ
ΥΑΡΚΙΝΣ ΡΕΡΙ ΔΗΡΙΝ ΑΜΕΜΕΛΑ ΔΗΡΙΟΝΤΟ
ΟΣ ΚΕΝ ΑΥΣΣΑΜΕΝΟΣ ΘΘΑΙΗ ΜΕΤΑ ΝΗΑ Δ ΤΚΕΣΘΑΙ

Επειδ υν τις υμμιν αεζλος • επειδ υλεις υμιν ετερος αεζλος ἢ αἰων ἀνα
χωρίσασιν ἀπὸ τῆς ἀφικῆς γέρονε • ἔως οὐ ἐπανήλθετε • ἀμ' οὐτε σφοδροί
αἰεμοί κίνηθησαν ἢ ἐπὸν ἔσαν ἀμ' ἡσυχοί παρὰ πλεῖσάντ τιν τε ἀπῆ
κην ἢ τ' αὐλίδα τ' εὐβοίαν ἢ τὰς πόλεις τ' λοκρῶν χαριέντως ἢ εὐβαλί
νας ἐς τοὺς λι

ΛΗΣΩ ΓΑΡ ΧΡΕΙΩ ΤΕ ΚΑΙ ΛΗΣΠΕΤΟΣ ΟΥΡΟΣ ΕΠΗΓΕΝ •
ΕΝΘΕΤΕ ΝΗΝ ΡΑΗΘΟΝΤΑΣ ΕΠΩΜΑΔΩΝ ΑΜΕΙΟΡΗΑΣ
ΕΝΘΕΜΕΝΟΙ ΚΟΥΒΟΥΣΙΜ ΛΨΑΡ ΚΑΤΑΓΩΝΑ ΠΟΔΕΣΣΙ
ΚΟΥΡΟΙ ΜΥΡΜΙΔΩΝΩΝ ΝΙΚΗΣ ΡΕΡΙ ΔΗΡΙΟΝΤΑΙ,
ΙΑΤΑΡΙΣΤΗΡΗΝ ΜΑΚΑΡΩΝ ΓΕΝΟΣ ΑΙΙΔΕ Δ ΛΟΙΔΑΙ
ΕΙΣ ΕΤΟΣ ΕΣ ΕΤΕΟΣ ΓΛΥΚΕΡΩΤΕΡΑΙ ΕΙΣΗ ΛΕΙΑΕΗΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΗΑΝ ΓΑΡΕ ΠΙ ΚΑΥΤΑ ΠΕΙΡΑΘΙΚΑΜΩ
ΥΜΕΤΕΡΩΝ ΚΑΜΑΤΩΝ ΕΠΕΙ ΟΥ ΗΥ ΤΙΣ ΥΜΜΙΝ ΛΕΘΑΟΣ
ΛΥΘΗΣ ΑΠΛΑΙ ΓΙΝΗΘΕΝ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΟΙΣΙΝ ΕΤΥΧΘΗ •
ΟΥΤΙ ΑΝΕΜΩΝ ΕΡΙΩΛΑΙ ΑΝΕΣΤΑΘΕΝ ΑΛΛΑ ΕΚΗΛΟΙ
ΓΑΙΗΝ ΚΕΚΡΟΠΗΝ ΠΑΡΑ ΤΑΥΛΙΑΔ ΜΕΤΡΗΣΑΝΤΕΣ
ΕΥΒΟΙΗΣ ΕΝΤΟΣΘΕΝ ΟΡΟΥΝΤΙΑ ΤΑΣΤΕ ΛΟΚΡΩΝ,
ΑΠΛΑΣΙΩΣ ΑΚΤΑΣ ΡΑΓΑΣΗΙΔΑΣ ΕΙΣΑΠΕΒΗΤΕ •

μῆνας τῶν πα
λασῶν ἰσηλζε
τω ὅθεν ἢ ἀπε
πλεῖστα ἔαπ
ὄμτ ἐπὶ σκυ
ρίαν διὰ τὸ
χρυσούν λέ
ρας
Εριωλαί • ἀ
τῶν μεγαλῶν
ἀκῆμων κατα
γίδῶν καὶ συ
ερροφαί •

τάμτικῶν τῆς εὐβοίης κῆ μὲν • Ὁ πούντιά τῶσκα • τὰ ὑπὸ τοῦ ὀπουμτος
πῶτε ἐχόμενα • τ' διὸς ἡου ἢ πρῶτοφενείας οὐ ἢ τὸ λῆς ἐπῶνυμος •
ὀπους δὲ ἢ ἡπταμὸς λοκρίδος • Ἀσπασίως ἀκίς παλασθίδας • ἐς τοὺς ἀε
γιαλοὺς τῶν πασῶν ἰσηλζετε • ὅθεν ἢ τὴν ἐρχῆν ἀπε πλεῖστα ἔα •

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΩΝ.

ΕΝ ΒΑΡΕΝΤΙΑ ΕΤΕΙ ΧΙΛΙΟΥΤΑ ΤΕΤΡΑ
ΚΟΣΙΟΥΤΑ ΕΝΕΝΗΚΟΥΤΑ ΕΚΤΩ •

